

Kasvatuskoiran vaikutus turvallisen oppimisym- päristön osa-alueisiin opettajien kokemana

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteiden maisteriohjelma
Luokanopettajan opintosuunta
Pro gradu -tutkielma 30op
Kasvatustiede
Kesäkuu 2020
Lotta Yli-Kuivila

Ohjaaja: Katriina Maaranen

Tiedekunta - Fakultet – Faculty Kasvatustieteellinen tiedekunta		
Tekijä - Författare – Author Lotta Yli-Kuivila		
Työn nimi - Arbetets titel Kasvatuskoiran vaikutus turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin opettajien kokemana		
Title Teachers thought about dog affect to safe learning environment		
Oppiaine - Läroämne – Subject Kasvatustiede		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma / Katriina Maaranen	Aika - Datum - Month and year Kesäkuu 2020	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 98 s + 4 liitteet.
Tiivistelmä - Referat – Abstract Turvallinen oppimisympäristö on kirjattu Suomen perusopetuslaissa (2013, 29 §) oppilaalle kuuluvaksi oikeudeksi. Tämä tulee esiin myös opetussuunnitelmassa (POPS, 2014, s.29) ja turvallisuudesta huolehtiminen on edellytys kouluhyvinvoinnille (Noble ym., 2008, s.7-10). Turvallinen oppimisympäristö rakentuu fyysisestä ja henkisestä turvallisuudesta. Oppimisympäristön fyysiseen turvallisuuteen sisältyy tilaturvallisuus ja fyysinen koskemattomuus. Henkiseen turvallisuuteen kuuluu taas sosiaalinen, psyykkinen ja pedagoginen turvallisuus. Kaikki nämä osa-alueet vaikuttavat oppilaan kokemukseen emotionaalisesta turvallisuudesta. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-29.) Henkilökohtainen ja ajankohtainen kiinnostus ohjasi tarkastelemaan turvallisen oppimisympäristön osa-alueita kasvatuskoiran käytön näkökulmasta. Tässä tutkielmassa tutkimustehtävänä on kuvata, analysoida ja tulkita opettajien kokemuksia kasvatuskoiran vaikutuksesta turvallisen oppimisympäristön eri osa-alueisiin. Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä turvallisesta oppimisympäristöstä ja selvittää koiran vaikutusta siihen. Tutkielmassa haettiin vastauksia seuraavaan tutkimuskysymykseen: Millä tavoin opettajat kokevat kasvatuskoiran vaikuttavan turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin (fyysiseen-, sosiaaliseen-, psyykkiseen-, pedagogiseen- ja emotionaaliseen turvallisuuteen)? Tämä tutkielma toteutettiin kvalitatiivisella menetelmällä käyttämällä puolistrukturoitua yksilöhaastattelua. Haastatteluihin osallistui yhteensä kuusi opettajaa, joiden kokemus kasvatuskoiran käytöstä koulussa vaihteli puolestatoista vuodesta yli viiteen vuoteen. Kerätty aineisto käsiteltiin teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkielma osoitti, että koirasta voi olla hyötyä henkisen turvallisuuden osa-alueiden sekä emotionaalisen turvallisuuden edistämisessä, joitain yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Opettajien suurin huoli koirien käyttöön koulussa koski fyysisen turvallisuuden takaamista, ja haastateltavat kertoivatkin varmistavansa fyysisen turvallisuuden toteutumisen monella tavalla. Kasvatuskoiran tuomien mahdollisten hyötyjen vuoksi, niin turvallisen oppimisympäristön tukemisessa kuin lasten kouluhyvinvoinnin kohentamisessa, on tutkielman valossa perusteltua edistää koirien käyttöä koulussa ottaen kuitenkin fyysisestä turvallisuudesta huolehtimisen vakavasti.		
Avainsanat – Nyckelord Kouluhyvinvointi, oppimisympäristö, turvallinen oppimisympäristö, eläinavusteinen työskentely, eläinavusteinen pedagogiikka, eläinavusteinen opetus, kasvatuskoina		
Keywords student wellbeing, learning environment, safe learning environment, Animal-assisted interaction, Animal-assisted pedagogy, Animal-assisted education, service dogs in education		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Tiedekunta - Fakultet – Faculty Educational Sciences		
Tekijä - Författare – Author Lotta Yli-kuivila		
Työn nimi - Arbetets titel Kasvatuskoiran vaikutus turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin opettajien kokemana		
Title The effects of service dogs on safe learning environment from teachers' perspective		
Oppiaine - Läroämne – Subject Education		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis / Katriina Maaranen	Aika - Datum - Month and year June 2020	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 98 pp. + 4 appendices
Tiivistelmä - Referat – Abstract Safe learning environment is a student's right based on the Finnish law (2013, 29§) and national curriculum (POPS, 2014, s.29). Taking care of safety is a requirement of student wellbeing (Noble etc., 2008, s.7-10). Safe learning environment is based on physical and mental safety. Physical safety includes state security and physical integrity while mental health includes social, psychological, and pedagogical security. Emotional security is based on all these five areas. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-29.) My personal interest and the lack of research available in Finnish has led me to study the use of dogs in education. The purpose of this master's thesis is to describe, analyse and interpret how teachers think service dogs affect safe learning environments. This thesis tries to increase understanding of safe learning environments and describe how service dogs affects those. I researched the following question: How teachers see a service dog affecting a safe learning environment (state security, physical integrity, social, psychological, pedagogical and emotional security)? This thesis is a qualitative research and it is made with semi-structured interview. I interviewed six teachers for this thesis. All teachers have used a service dog in education for at least one and half years and some of them have used service dogs for more than five years. The interviews are analysed by using content analysis. This thesis shows that a service dog can help students' emotional security and mental security however there are few exceptions. The biggest concern teachers have on the use of service dogs is ensuring the physical security of all students. As the benefits of service dogs on students' wellbeing and safe learning environment exceed the negative effects, I suggest that they should be more widely adopted based on the available research.		
Avainsanat – Nyckelord kouluhyvinvointi, oppimisympäristö, turvallinen oppimisympäristö, eläinavusteinen työskentely, eläinavusteinen pedagogiikka, eläinavusteinen opetus, kasvatuskoira		
Keywords student wellbeing, learning environment, safe learning environment, Animal-assisted interaction, Animal-assisted pedagogy, Animal-assisted education, service dogs in education		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsinki University Library – Helda / E-thesis (theses)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Sisällys

1	JOHDANTO.....	1
2	ELÄINAVUSTEINEN TYÖSKENTELY.....	3
	2.1 Eläinavusteisen työskentelyn määrittelyä.....	3
	2.2 Eläinavusteisen työskentelyn tutkimuksia	5
3	KOULUHYVINVOINTI	12
4	TURVALLINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ	15
	4.1 Käsitteet.....	15
	4.2 Turvallisuus	15
	4.3 Turvallisen oppimisympäristön osa-alueet	17
	4.4 Eläinavusteisen työskentelyn vaikutukset turvalliseen oppimisympäristöön	21
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	25
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
	6.1 Tutkimusstrategia	26
	6.2 Aineiston keruu ja haastateltavien kuvaus	27
	6.3 Aineiston analysointi	30
7	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTAA	34
	7.1 Tilaturvallisuus	34
	7.1.1 Kasvatuskoiran käyttämät tilat ja koulussa liikkuminen	34
	7.1.2 Hygieniasta huolehtiminen kasvatuskoiran kanssa työskenneltäessä	36
	7.1.3 Siivouksesta huolehtiminen kasvatuskoiran kanssa työskenneltäessä	37
	7.1.4 Allergioiden huomiointi kasvatuskoiran kanssa työskenneltäessä	39
	7.1.5 Kasvatuskoiratoiminnan luvat ja tiedottaminen	40
	7.1.6 Koira-avusteiseen opetukseen liittyvät säännöt	41
	7.2 Fyysinen koskemattomuus.....	43
	7.2.1 Koiran työhönsopivuuden ja koulutuksen merkitys	43
	7.2.2 Kasvatuskoiran jaksamisesta huolehtiminen	46
	7.2.3 Koiran vältteleminen ja koirapelko	49

7.3	Sosiaalinen turvallisuus	51
7.3.1	Kasvatuskoira yhteishengen luojana	52
7.3.2	Kasvatuskoira ystävällisyyden ja toisen huomioinnin lisääjänä	53
7.3.3	Kasvatuskoira keskustelun aiheena ja avaajana.....	55
7.3.4	Kasvatuskoiran vaikutus kiusaamiseen ja riitelyyn.....	55
7.4	Psyykinen turvallisuus.....	58
7.4.1	Kasvatuskoiran positiivinen vaikutus lasten olotilaan koulussa	58
7.4.2	Kasvatuskoiran vaikutus lasten tunteisiin ja niiden ilmaisuun sekä tunnetaitoihin.....	61
7.4.3	Kasvatuskoiran positiivinen vaikutus ilmapiiriin.....	62
7.4.4	Kasvatuskoiran vaikutus kouluun tulemiseen	63
7.4.5	Kasvatuskoiran vältteleminen ja koirapelko	64
7.5	Pedagoginen turvallisuus.....	66
7.5.1	Kasvatuskoiran tuomisen suunnitelmallisuus ja pedagogiset tavoitteet	67
7.5.2	Koira pedagogisena välineenä ja eriyttäminen	70
7.5.3	Koiran jakaminen ja rooli	71
7.5.4	Kasvatuskoira vaikutus opettaja-oppilassuhteen	73
7.5.5	Kasvatuskoiran vaikutus opettajan työssä jaksamiseen ja viihtymiseen	76
7.6	Emotionaalinen turvallisuus	78
7.6.1	Kasvatuskoiran vaikutus motivaatioon.....	78
7.6.2	Kasvatuskoiran vaikutus rauhoittumiseen.....	79
7.6.3	Kasvatuskoiran vaikutus huomion suuntaamiseen	82
7.6.4	Kasvatuskoira lapsen suunnanmuuttajana	84
7.6.5	Kasvatuskoira turvallisen olon lisääjänä	85
8	LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	87
9	POHDINTA.....	90
	LÄHTEET	94
	LIITTEET.....	1

TAULUKOT

Taulukko 1. Sisällönanalyysipohja (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.130).....	32
Taulukko 2. Tilaturvallisuus - Kasvatuskoira	34
Taulukko 3. Fyysinen koskemattomuus - Kasvatuskoira	43
Taulukko 4. Sosiaalinen turvallisuus - Kasvatuskoira	51
Taulukko 5. Psyhykinen turvallisuus - Kasvatuskoira.....	58
Taulukko 6. Pedagoginen turvallisuus - Kasvatuskoira.....	67
Taulukko 7. Emotionaalinen turvallisuus - Kasvatuskoira	78

KUVIOT

Kuvio 1. Hyvinvoinnin edistäminen koulukontekstissa (Noble ym., 2008, s.9-10.)	13
Kuvio 2. Turvallisen oppimisympäristön osa-alueet (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28.) ..	18

1 Johdanto

Päädyin aiheena turvalliseen oppimisympäristöön, koska pidän aihetta tärkeänä. Ennen luokanopettajaopintoja työskentelin puoli vuotta valmistavassa luokassa. Luokan oppilaista monet olivat lähtöisin Lähi-Idästä. Lasten kertomukset kouluoloista kotimassaan herättivät ajatuksen turvallisuuden tärkeydestä. Sijaisuuksia tehdessäni olen huomannut eri kouluissa olevan erilainen ilmapiiriin sekä sen rakentumiseen. Minua kiinnostaa, mitkä tekijät vaikuttavat tähän ilmapiiriin. Oppimispsykologinen tutkimus on osoittanut monia etuja oppilaan kokemalle turvallisuuden tunteelle koulussa. Turvallisuus edistää muun muassa oppimista ja tukee hyvinvointia. Kokemus turvallisuudesta onkin perusta oppimiselle ja hyvälle kasvulle (Karppinen & Pihlava, 2016, s.120). Koen, että turvallisuuden tunne on yksi ilmapiiriin vaikuttava tekijä.

Koirat ovat minulle tärkeitä ja siitä lähtikin kiinnostus koirien hyödyntämiseen koulussa. Koirien käyttö kouluissa on vielä kohtalaisen vähäistä (Juusola, 2016, s.146). Eläinavusteinen toiminta on kuitenkin tulossa entistä suositummaksi kouluissa (Friesen, 2009, s.261). Aihe on ollut viime aikoina pinnalla ja koulukoirat ovat olleet esillä useammassa medioissa. Yle (2016 & 2017) uutisoi koirien tuovan iloa ja rauhoittavan luokkaa. Toisessa niistä (Yle, 2017) koulukoiran kuvataan myös rohkaisevan oppilaita koulussa. Ilta-lehti (2019) uutisoi koiran suodattavan ja leikkaavan kiivaita tunteita koulussa. Helsingin Sanomissa (2017) kerrotaan koiran auttavan keskittymään koulutehtäviin. Artikkelissa kuvataan kiinnostuksen koirien käyttöön olleen kasvussa ja sen ennustetaan kasvavan entisestään.

Aiempiin tutkimuksiin tutustumalla ilmenee, että suomenkielinen tutkimus aiheesta on vähäistä. Koulukoiria sivuavia Pro gradu -tutkielmia ja muita opinnäytetöitä on useita muun muassa: Schnorr (2020), Järvenpää (2019) ja Peltoniemi (2017). Suomen kielellä on kuitenkin vaikea löytää aiheesta väitöskirjoja tai vertaisarvioituja tutkimuksia. Vaikka suomenkielisessä tutkimuksessa on koulukoirien kohdalla aukkoja, aiheesta tehdyt opinnäytetyöt osoittavat kiinnostusta koirien hyödyntämiseen. Englannin kielellä eläinavusteista työskentelyä käsitteleviä tutkimuksia on enemmän, mutta aiheessa olisi vielä paljon mahdollisuuksia lisätutkimuksille.

Eläinterapiaa on harjoitettu useita vuosia ja eläinten positiiviset vaikutukset ihmisiin on tiedostettu, mutta viime aikoina on herännyt kiinnostus sen vaikutusten tieteelliseen tut-

kimiseen (Nimer & Lundahl, 2007, s.225). Kiinnostus eläinten ja ihmisen vuorovaikutuksessa syntyviin terveyshyötyihin on ollut kasvavaa tiedeyhteisössä viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana (Johnson, 2011, s.183). Tänä päivänä lemmikin ja omistajan välisen suhteen hyödyt tunnustetaan tieteellisesti, myös eläinavusteisesta terapiasta on saatu samansuuntaista näyttöä ja sen tehokkuus on tuotu esiin (Nimer & Lundahl, 2007, s.225). Katson tutkielma-aiheen olevan osaltaan vastaus tähän ajankohtaiseen kiinnostukseen.

Haluaisin lisätä tietoa koirien käytöstä kouluissa. Olisin myös itse kiinnostunut tulevaisuudessa käyttämään omassa luokassani koira apuna. Tutkielman tekemisen myötä uskon omaavani paremmat valmiudet siihen. Tutkielmani täydentää osaltaan myös suomenkielisessä kirjallisuudessa olevaa aukkoa aihealueessa.

Tutkielman tarkoitus on selvittää haastattelujen pohjalta opettajien kokemuksia koulukoiran vaikutuksista turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin. Jaottelussa eri osa-alueisiin hyödynnän Hurmeen ja Kyllösen (2014) turvallisen oppimisympäristön määritelmää.

2 Eläinavusteinen työskentely

Tässä kappaleessa avataan eläinavusteisuuteen liittyviä käsitteitä ja aiempaa tutkimusta. Lisäksi kappaleessa kerrotaan työskentelyn piirteistä käsitteiden kautta. Aiemmin tehdyistä tutkimuksista nostetaan tarkempaan tarkasteluun kuusi tutkimusta.

2.1 Eläinavusteisen työskentelyn määrittelyä

Suomen kielessä *eläinavusteisen työskentelyn* terminologia ei ole vielä vakiintunutta ja termien käyttö on vaihtelevaa (Ikäheimo, 2013, s.10). Eläinavusteisuudessa yläkäsite on eläinavusteinen työskentely (Animal-assisted interaction, AAI) (Ikäheimo, 2013, s.10). Se on ammattilaisen toteuttamaa työtä, jossa hyödynnetään eläintä. Eläin, jota käytetään työskentelyyn, on tarkoitukseen koulutettu ja turvallinen. Työskentelyn keskeisiä ominaisuuksia ovat suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus sekä työskentelyn aikana tapahtuva dokumentointi. Käytettävissä harjoituksissa eläin on joko fyysisesti läsnä tai aihe liittyy eläinteemaan. (Kahilaniemi, 2016, s.21; s.58.)

Joidenkin lähteiden mukaan, eläinavusteinen työskentely tapahtuu Green Care -toiminnan alaisuudessa. Green Care -menetelmät ovat osa hyvinvointi- ja terveyspalveluita sisältäen luonto-, eläin- ja maatala-avusteisuuden. (Kahilaniemi, 2016.) Sen tarkoituksena on edistää kaikenikäisten ihmisten hyvinvointia. Toiminta on ammatillista ja se on tavoitteellista sekä vastuullista ihmisen elämänlaadun parannusta. Green Care -menetelmää käytetään pääsääntöisesti luonnonympäristössä tai maatilalla, mutta se voi olla myös esimerkiksi laitostympäristössä tapahtuvaa toimintaa, johon tuodaan luonnonelementtejä mukaan. Toiminnan vaikutukset syntyvät muun muassa kokemuksellisuuden ja luonnon parantavanvaikutuksen myötä. (Green Care Finland ry, 13.4.2020.)

Eläinavusteinen työskentely -kattotermin alle sijoittuu eläinavusteisen toiminnan erilaiset muodot, kuten *eläinavusteinen* terapia (Animal-Assisted therapy, AAT) ja *opetus/pedagogiikka* (Animal-Assisted education/pedagogy AAE/AAP) (Ikäheimo, 2013, s.10). Myös eläinavusteinen toiminta (Animal-assisted activity, AAA) on osa työskentelyä, mutta se on vapaamuotoisempaa kuin muut muodot, eikä sisällä suunnitelmallisuutta. Se on usein vapaaehtoisten toteuttamaa toimintaa. Se voi olla kertaluontoista ja käyntien sisältö määrittyä tilanteissa spontaanisti. (Ikäheimo, 2013, s.10; Kahilaniemi, 2016, s.10; s.20-21; s.27.)

Eläinavusteisella pedagogiikalla (Animal-Assisted Pedagogy, AAP) tarkoitetaan koulussa tapahtuvaa toimintaa, jossa käytetään eläintä apuna. Toiminta sitoutuu asetettuihin tavoitteisiin, sekä on suunnitelmallista. Opetusta ohjaa aiheeseen perehtynyt opettaja. Toiminta voi myös olla terapiaa, mutta tällöin ohjaajalla on oltava siihen vaadittava koulutus. (Ikäheimo, 2013, s.10-11; Kahilaniemi, 2016, s.21, s.58.) Koulussa käytetään pääsääntöisesti koiraa koko luokkaa tukien (Astorino, Bomboy & Jalango, 2004, s.10-11). Englannin kielessä koulussa tapahtuvasta eläinavusteisesta toiminnasta on käytetty myös nimitystä *eläinavusteinen opetus* (Animal-Assisted Education, AAE) (Melson, 2011, s.18). Käytän tutkielmassani eläinavusteista pedagogiikkaa, sekä eläinavusteista opetusta rinnakkaisina termeinä. Eläinavusteisessa opetuksessa käytettävästä koirasta, käytän käsitettä koulukoira.

Koulukoiralla tarkoitan koiraa, jota käytetään koulussa opetuksen tukena. Koulukoira toimii luokassa ja jakaa luokan opettajan sekä oppilaiden kanssa (Melson, 2011, s.24). Eläimen läsnäolo voi laajentua luokkahuoneen ulkopuolelle ollen mukana esimerkiksi ulkoliikunnassa peleissä tai välituntivalvojan seuralaisena (Juusola, 2016, s.146). Eläin, joka osallistuu opetukseen, on useimmiten opettajan oma, mutta voi olla myös erillisen luokassa olevan ohjaajan omistama (Ikäheimo, 2013, s.11). Koulukoiran käytöllä on opetuksellinen tai terapeuttinen tavoite (Friesen, 2009, s.264). Sen avulla tehtävässä interventiossa eläimen mukaanotto on harkittua ja sen hyödyllisyyttä tavoitteen kannalta on punnittu tarkasti (Kahilaniemi, 2016, s.164). Koulukoiran tulee olla turvallinen, kiltti ja koulutettu, sekä sen terveydenhoidosta kuten rokotuksista tulee huolehtia asianmukaisesti. Eläimeltä odotetaan kuuliaisuutta ja rauhallisuutta (Friesen, 2009, s.266). Hyvä koulukoira etsii kiintymystä ja yhteyttä oppilaaseen (Nimer & Lundahl, 2007, s.226). Koiran testaaminen soveltuvuuskokeella, ennen työskentelyn aloitusta, on suositeltavaa. (Kahilaniemi, 2016, s.29.)

Kasvatuskoiran-nimitystä käytetään Suomessa koirasta, joka on ohjaajansa kanssa suorittanut hyväksytysti työnäytön. Lisäksi koiranohjaajalta edellytetään koira-avusteisen työmuodon täydennyskoulutuksen suorittamista. Koulutuksia sekä testejä Suomessa järjestää Koirat kasvatusta- ja kuntoutustyössä ry. Kasvatuskoiran työtehtävät riippuvat työympäristöstä, jossa sitä käytetään. Koulujen lisäksi kasvatuskoirat voivat työskennellä esimerkiksi päiväkodeissa. Ne ovat kasvatustalon ammattilaisten omia koiria. Kasvatuskoirien rotu ja koko ovat vaihtelevia, mutta niiltä edellytetään työhön sopivia ominaisuuksia. Kasvatuskoiralla voi olla työssään yllä virallinen Kasvatusta- ja kuntoutuskoirakon liivi, merkinä läpäistystä koulutuksesta ja työnäytöstä (Kennelliitto, 1.11.2019; Koirat kasvatusta- ja kuntoutustyössä ry, 1.11.2019).

Tässä tutkielmassa koirista, jotka työskentelevät haastateltujen opettajien kanssa, käytetään nimitystä *kasvatuskoina*, vaikka yhdistys edellyttää tämän nimikkeen käyttöön koulutuksen käymistä ja koiran työnäytön suoritusta (Kennelliitto, 25.2.2020). Tällä haluan tuoda esiin sen, että kaikki aineiston tuottoon osallistuneiden opettajien koirat ovat testattuja ja opettajat itse ovat suorittaneet tai suorittavat parhaillaan tätä koulutusta. Käsitteellä kasvatuskoina, haluan luoda eron koulukoiriin, jotka eivät ole välttämättä kyseiseen käyttöön testattuja ja jonka ohjaajalla ei välttämättä ole koulutusta koiran ammattimaiseen hyödynnykseen.

2.2 Eläinavusteisen työskentelyn tutkimuksia

Tässä kappaleessa käsitellään koiran käyttöön liittyviä tutkimuksia. Alla esitellään tarkemmin kuusi tutkimusta ja lisäksi tehdään nostoja muista tutkimuksista. Kaikki käsitellyt julkaisut ovat alun perin englanninkielisiä.

Eläinavusteinen terapia kommunikaatio- ja sosiaalisissa taidoissa

Chitcin, Rusun ja Szamoskozi (2012) meta-analyysi käsittelee eläinavusteisen terapian vaikutusta kommunikaatio- ja sosiaalisiin taitoihin. Analyysissä oli mukana neljä tutkijoiden kriteerit täyttävää eläinavusteiseen terapiaan liittyvää tutkimusta, joista kahdessa terapiaeläimenä toimi koina, yhdessä koina ja kissa vuorotellen ja yhdessä muun eläinlajin edustaja. Kaksi koirista olivat sertifioituja eläinavusteiseen terapiaan tai vähintään läpäisseet käyttäytymistestit. (Chitic ym., 2012, s.1-7)

Eläinavusteisesta terapiasta huomattiin olevan merkittävää hyötyä kommunikaatio- ja sosiaalisten taitojen edistämässä. Tutkimus osoitti, että terapian tuloksiin vaikuttaa muun muassa käytettävä eläinlaji ja sen saama koulutus. Chitic, Rusu ja Szamoskozi (2012) epäilevät, että myös koirarodulla ja koiran koolla voisi olla vaikutusta terapian toimivuuteen. Tutkimus ei tuonut vastausta eläimen temperamentin vaikutuksesta terapiassa. Tiedossa on kuitenkin, että todella energinen koina voi pahentaa lapsen ADHD -oireita, kun taas sama koina voi auttaa masentunutta aktivoitumaan. Energinen koina voisi olla sekä hyödyksi että haitaksi lapsesta riippuen. Eläinavusteisen intervention vaikutus kommunikaatio- ja sosiaalisiin taitoihin on suuri, ja se voisi tutkimuksen valossa toimia täydentävänä keinona, kun pyritään edistämään kommunikaatio- ja sosiaalisten taitojen kehitystä. Artikkeleissa, joita analysoitiin ei otettu huomioon eläinavusteisuuden

yhtä tärkeimmistä epäspesifeistä vaikutuksista, uutuusvaikutusta (novelty effect). Tutkijat esittävät, että eläinavusteisen terapian suunnitteluun pitäisi kiinnittää erityistä huomiota ja suunnitteluun olisi hyvä sisällyttää objektiivisia mittauksia. Meta-analyysin tulokset tukevat eläinavusteisen terapian myönteisiä vaikutuksia kommunikaatio- ja viestintätaidoissa, mikä auttaa ihmistä toimimaan sosiaalisessa ympäristössään. (Chitic ym., 2012, s.1-17.)

Eläinavusteinen terapia autismikirjon oireiden, lääketieteellisten vaikeuksien, käyttäytymisongelmien ja emotionaalisen hyvinvoinnin parantamisessa

Nimerin ja Lundahlin (2007, s.225) tutkimus on meta-analyysi, johon sisällytettiin 49 tutkijoiden kriteerit täyttävää ja tutkimusmenetelmään sopivaa tutkimusta. Se on ensimmäinen kvantitatiivinen tutkimus eläinavusteisen terapian (AAT) kentällä. Tutkimuksessa eläinavusteinen terapia liittyi neljän alueen, joita olivat autismikirjon oireiden, lääketieteellisten vaikeuksien, käyttäytymisongelmien ja emotionaalisen hyvinvoinnin, parantamiseen.

Nimerin ja Lundahlin (2007) tutkimus vahvisti eläimillä olevan positiivista vaikutusta terveyden tukemisessa. Koiran käytön vaikuttavuus eläinavusteisessa terapiassa saa tukea tutkimuksista, kun taas muiden eläinten kohdalla vaikuttavuus ei ole niin suuri. Tutkimuksessa ei kuitenkaan löytynyt tukea yleisesti eläinavusteisen terapian käytöstä nuorilla. Tämä tulos perustuu tosin vain kahteen tutkimukseen. Toisaalta kuitenkin pieniin lapsiin eläimillä havaittiin olevan voimakkaampaa positiivista vaikutusta kuin muilla ikäryhmillä. Meta-analyysissä saatiin tapaamiskertojen määrän ja hyvinvoinnin sekä tapaamiskertojen määrän ja lääketieteellisen hyödyn välisiksi korrelaatioiksi negatiiviset, kun taas tapaamiskertojen ja käyttäytymisen välinen korrelaatio oli positiivinen. Nämä tulokset eivät tosin olleet tilastollisesti merkitseviä. Tutkimuksessa tehdyt havainnot olivat kuitenkin kohtalaisen vahvoja lääketieteellisen hyvinvoinnin ja käyttäytymistulosten lisäämisessä sekä autismin moninaisten oireiden vähentämisessä. Meta-analyysin avulla ei saatu selvitettyä hyödyllisimpiä eläinavusteisen terapian muotoja tai keinoja. Tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, että pelkkä eläimen luoma ilmapiiri voi olla terapeutin ja auttaa lasta ottamaan interventiota vastaan. (Nimer & Lundahl, 2007, s.226; s.233-235).

Eläinavusteisten ohjelmien hyödyt ja huolenaiheet

Friesenin (2009, s.261) artikkeli antaa yleiskatsauksen lapsilla toteutettavissa eläinavusteisissa interventioissa syntyvistä hyödyistä sekä huolenaiheista. Artikkelin koostuu aiempien tutkimusten tarkastelusta ja katsauksessa keskitytään erityisesti interventioihin, joissa on mukana terapiakoira (therapy dog).

Artikkelissa koiran vaikutuksesta puhuttaessa, nousee esiin koiran etu kuuntelijana sekä yleisönä, joka ei tuomitse lasta. Lapsen ja terapiakoiran välille syntyvä ainutlaatuinen suhde, joka pitää sisällään tuomitsemattomuuden sekä tavallisten ihmissuhteiden kompleksisuuden ja ennako-odotusten ulkopuolella olemisen, voi tarjota arvokasta sosiaalista ja emotionaalista turvaa lapselle. Eläinavusteisen toiminnan yksi ehdoton etu on siinä, että eläin luo ainutlaatuisen voiman opettajan ja lapsen välisen suhteen muodostumiselle. Lapset vaikuttavat artikkelin valossa näkevän koulukoiran (therapy dog) tuomitsemattomana osallistujana, joka on vapaa ihmissuhteiden monimutkaisuudesta ja ennako-odotuksista. Se näyttäisi yhdistyvän lasten silmissä myös eläimenohjaajaan. Toisin tämä havainto on tehty tutkimuksissa, joissa koiranohjaaja ei ole ollut opettaja vaan eri henkilö. Koulukoirasta näyttäisi siis olevan apua opettajan ja oppilaan välisen suhteen luomisessa. (Friesen, 2009, s.261; s.264-265.) On myös esitetty, että eläininterventioon terapiassa voi olla helpompi saada tukea lapsilta ja perheiltä kuin perinteisempään interventioon, jolla voi olla lähtökohdat sairauden näkökulmassa (Kazdin, 2011, s.35).

Viimeisen 30 vuoden aikana on tutkimuksissa ositettu terapiakoirien mahdollinen fysiologinen, emotionaalinen, sosiaalinen ja fyysinen tuki lapsille (Friesen, 2009, s.261). Eläin voi tutkitun näytön perusteella tuoda turvallisuuden tunnetta, tunnetta sosiaalisesta huolenpidosta, sekä olla kognitiivisesti houkuttava huomionkohde (Melson, 2011, s.24-25). Eläinavusteista terapiaa voidaan käyttää esimerkiksi yksinäisyyden vähentämiseen, itsetunnon -, empatian - tai vastuuntunnon kasvattamiseen (Kazdin, 2011, s.41). Sitä on myös sovellettu monenlaisiin klinisiin ongelmiin (Nimer & Lundahl, 2007, s.226).

Tavallinen huoli eläinavusteista terapiaa kohtaan on lasten fyysinen turvallisuus (Friesen, 2009, s.262). Aikuisten huoli siisteydestä ja allergioista on ensisijainen eläinavusteista työskentelyä rajoittava tekijä (Friesen, 2009, s.262). Koira voi levittää zoonooseja, jotka voivat tarttua eläimestä ihmiseen ja toisin päin. Kun koira tuodaan luokkaan, on hyvä muistaa hygienian ylläpito. Koiran siisteydestä on hyvä huolehtia pesemisellä ja säännöllisellä kampaamisella. (Kahilaniemi, 2016, s.32.)

Yksi huomionarvoinen asia on eri kulttuureiden toisistaan poikkeava suhtautuminen koiraan, millä voi olla vaikutusta eläinavusteisen työskentelyn tuloksiin. Esimerkiksi Lähi-

idässä koiria pidetään likaisina, eikä niitä arvosteta. Vaikka lapsi olisi elänyt kulttuurissa, jossa ei arvosteta koiria, voi hän itse suhtautua koiriin eri tavoin kuin vanhempansa. Osalla lapsista voi myös olla huonoja kokemuksia koirista ja he voivat sen takia pelätä koiria. Lasten reaktioihin tulisi kiinnittää huomiota. Pelokas lapsi voi kuitenkin vähitellen rentoutua huomattaessaan, ettei kaikki koirat ole vaarallisia, ja luokassa oleva koira on ystävällinen. Koirasta on myös hyvä kertoa etukäteen ja käsitellä aihetta lasten kanssa. (Astorino, Bomboy & Jalango, 2004, s.13.)

Koira koulun neuvonta- ja ohjaustilanteissa

Jenkinsin, Lauxin, Ritchin ja Tucker-Gailin (2014) tutkimusartikkeli käsittelee eläinavusteisen terapian tehokkuutta kirjallisuuden kautta ja soveltaa sitä erityisesti kouluikäisiin lapsiin. Tutkimuksessa kokeiltiin myös Rogerian määrittämien ominaisuuksien ilmentymistä koulun neuvonta ja ohjaus tilanteissa, jossa käytettiin tukena koira. Rogers (1957; 1980, viitattu Jenkins ym., 2014) on määrittänyt kolme ominaisuutta: yhteneväisyys, empatia ja ehdoton myönteinen suhtautuminen, mitkä ovat tarpeellisia henkilökohtaisen muutoksen aikaan saamiseksi. Yhtenevyydellä tarkoitetaan aitoa ja rehellistä suhdetta asiakkaaseen eli koulukontekstissa oppilaaseen. Tutkimukseen osallistui 312 ala-ylä-asteikäistä oppilasta, iältään noin 9-14 -vuotiaita. Osallistujat olivat samasta koulusta ja siellä oli käytössä yksi terapiakoira, kahden eri työntekijän tukena. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeen avulla. (Jenkins ym., 2014, s.174-184.)

Jenkinsin ja kumppaneiden tutkimus (2014, s.182) on osoitus, että eläinavusteisen terapian avulla voidaan tukea Rogersin määrittämien ohjaajan piirteiden toteutumista koulun neuvontatilanteissa, jotka koskevat koulutusta, emotionaalista tukea ja sosiaalisia taitoja. Opinto-ohjaajan (school counselor) vastaanotolla koira tuo tilanteeseen positiivista arvostusta, empatiaa ja yhtenevyyttä. Koira tukee positiivisten tulosten saamisesta oppilaan sosiaalisessa, emotionaalisessa ja koulutuksellisessa ohjauksessa ja lieventää stressiä. Tutkimus osoitti koiran olevan neuvontatilanteessa stressiä lievittävä ja rauhoittava tekijä. Koirasta voi tutkimuksen perusteella olla apua opinto-ohjaajalle, kun hän luo suhdetta oppilaaseen. (Jenkins ym., 2014, s.174-184.)

Erityisesti lasten kohdalla on huomattu etuja koiran käytössä eläinavusteisessa terapiassa. Koiran hyöty on havaittu monella tapaa: sosiaalisesti, emotionaalisesti, psykologisesti sekä opetuksellisesti. Tutkimukset ovat osoittaneet koiran läsnä ollessa lasten olevan enemmän vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa, keskittyvän paremmin ja olevan

aikuisia kohtaan suostuvaisempia. Koiria on käytetty koulussa muun muassa luomaan viihtyisyyttä ja tuomaan kumppanuutta oppilaille. (Jenkins ym., 2014, s.175-176.)

Koiran käyttö koulussa

Zents, Fisk ja Lauback (2016) kirjoittivat *Paws for Intervention: Perceptions About the Use of Dogs in School* -tutkimuksessaan havainnoistaan koirankäyttöön koulussa. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella käsityksiä terapiakoirien tehokkuudesta koulussa kahdesta näkökulmasta: opiskelijoiden psykologisen hyvinvoinnin edistämisen ja yleisen positiivisen ilmapiirin luomisen kannalta.

Tutkimus on toteutettu hyödyntäen sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän työtapoja. Tutkimukseen osallistui neljä koulua New Yorkista, joissa oli yhteensä neljä terapiakoira. Se toteutettiin teemahaastatteluna kuudelle koulun työntekijälle ja 35 oppilaalle, lisäksi kerättiin vastaukset kyselylomakkeeseen 196 oppilaalta ja 105 koulun työntekijältä. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista oppilaista osallistui perusopetukseen. (Zents ym., 2016, s.85-87; s.96.)

Zentsin, Fiskin ja Laubackin (2016) tutkimus osoitti oppilaiden ja koulun työntekijöiden tukevan koirainterventioita. Lähes puolet oppilaista toivat teemahaastatteluissa esiin heillä olevan läheinen suhde terapiakoiraan ja heidän kokevan koiran suunnalta ehdotonta rakkautta ja arvostelemattomuutta. Suurin osa oppilaista myös kertoi koiran vähentävän heidän levottomuuttaan ja sen seurauksena auttavan heitä rauhoittumaan. Kyselytutkimukseen vastanneista oppilaista suurin osa kertoi terapiakoirasta olevan ainakin jonkinlaista apua. Myös suurimmassa osassa koulun työntekijöiden vastauksista ilmeni käsitys koiran käytöstä ainakin melko vaikuttavana. Työntekijöille tehty teemahaastattelu toi esiin koira käytettävän sekä yksilön että ryhmän tukemiseen. Yhdessä tutkimukseen osallistuneista koulusta, koira käytettiin ääneen lukemiseen rohkaisussa, jolloin koiran vaikutus huomattiin ääneen lukemisen edistymisen lisäksi, oppilaan sosiaalisina ja emotionaalisina hyötyinä. Eräässä koulussa oltiin kiinnostuneita koiran käytöstä, koska se vähensi oppilaiden stressiä ja rauhoitti heitä. Koulupsykologit ja opinto-ohjaajat kertoivat koiran tuovan heidän työtään näkyville ja käyntien heidän luonaan olevan sosiaalisesti hyväksytympiä koiran ansiosta. Terapiakoira vaikutti myös koulun ilmapiiriin ja kulttuuriin parantavasti, lyhensi hermostuneen oppilaan rauhoittumisaikaa, sekä tarjosi työntekijälle palautumisaikaa. Tutkijat pitivät tutkimuksen oivaltavimpana osana yksittäisistä tapauksista kerättyjä muistioita. Esimerkiksi koiran avulla ala-asteella oleva hiljainen oppilas, jolla oli diagnosoitu selektiivinen mutismi, saatiin puhumaan koulussa.

Lintsaavan oppilaan poissaolot saatiin vähenemään antamalla hänelle vastuutehtävä koiran hoidossa. Oppilas, joka käyttäytyi häiritsevästi, sai koiralta emotionaalista tukea, jonka myötä häiriököytös väheni. Nämä esimerkkeinä yksittäisistä takauksista. (Zents ym., 2016, s.89-94.)

Tutkimus osoitti koiran tuovan psykologista hyvinvointia oppilaille. Koirasta oli apua oppilaan sosiaaliin, emotionaaliin ja käytöksellisiin asioihin. Lisäksi siitä oli hyötyä koulun työntekijöiden ja oppilaiden suhteen edistämässä sekä koulun ilmapiirin parantamisessa. Tutkimuksessa ilmeni myös, että koiraa kohtaan tunnettiin turvallisuuden tunnetta. Oppilaan turvallisuuden tunnetta tukevia asioita olivat esimerkiksi mahdollisuus mennä koiran luokse huonona päivänä ja luottamus koiraa kohtaan. Oppilaat ja koulun työntekijät näkivät koiran tehokkaana apuna. Tämän tutkimuksen uusi löytö aiempiin tutkimuksiin verrattuna oli lapsen rauhoittumisajan lyheneminen hermostumisen jälkeen. (Zents ym., 2016, s.95-97.)

Eläimen fyysiset vaikutukset ihmiseen

Uvnäs-Mobergin, Handlinin ja Peterssonin (2011, s.52-54; s.70) artikkeli käsittelee hormonitutkimusta ihmisen ja eläimen välisessä vuorovaikutuksessa (human-animal interaction). Artikkelista nousee esiin erityisesti oksitosiinin merkitys. Ihmisen ja eläimen välisellä yhteydellä voi olla hyviä vaikutuksia ihmisen terveyteen. Oksitosiini on hormoni, jota vapautuu muun muassa verenkiertoon ja aivoihin ihmisten ollessa läheisessä kontaktissa toisiinsa, myös koiran läheisyys saa aikaan hormonin vapautumista. Oksitosiini vaikuttaa hillitsevästi stressihormoni kortisolin tuotantoon sekä sympaattisen hermoston toimintaan, minkä ansiosta koiran läheisyys lievittää stressiä. Koirasta on artikkelin mukaan myös hyötyä ihmisen sosiaaliseen käytökseen. Tähän voi olla syynä esimerkiksi lieventyneen stressitason myötä madaltunut reaktiivisuus. (Uvnäs-Moberg ym., 2011, s.52-54; s.70.) Eläinavusteisia interventiota toteutetaan usein hyödyntämällä koiran rauhoittavaa vuorovaikutusta. Koiran seuraaminen, sen hajun tunteminen, silittäminen, sille puhuminen ja muu yhteys koiraan sekä stressihormoni kortisolin määrän vähentyminen veressä johtaa ihmisen verenpaineen ja sydämen sykkeen laskuun sekä hengityksen rauhoittumiseen. Eläimen läheisyydellä on siis myös ihmisen hormoneihin perustuva rauhoittava ja hyvää oloa lisäävä vaikutus. (Johnson, 2011, s.183.)

Aikuisilla tehdyssä tutkimuksessa on osoitettu, että eläimen kumppanuus vähentää sekä kroonisia että akuutteja fysiologisia stressireaktioita. Eläimen läsnäolon hyödyllisyys stressaavassa tilanteessa on alustavasti todistettu tutkimuksissa (Johnson, 2011,

s.183). Lapsilla tehtyä tutkimusta ei ole niin paljon kuin aikuisilla, mutta joissain olosuhteissa eläimestä on havaittu hyötyä. Tutkimuksia on tehty ystävällisellä vieraalla koiralla. Koiran positiiviset vaikutusten luokassa edellyttävät eläimen ystävällisyyttä. (Friedmann, Barker & Allen, 2011, s.176-177.)

3 Kouluhyvinvointi

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa hyvinvointia käsitellään useammassa kohdassa. Opetussuunnitelmassa tiedostetaan lapsen elinympäristön väistämätön vaikutus siihen, sillä myös perusopetuksen tehtävänä on edistää hyvinvointia yhteiskunnassa ja yksilötasolla. Tämä asettaa kouluille velvoitteen huolehtia lasten kouluhyvinvoinnista. Perusopetuksen opetussuunnitelman toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavissa periaatteissa mainitaan hyvinvointi ja turvallinen arki. Hyvinvoinnin edistäminen nähdään oppimisen edellytyksenä ja sitä edistetään koulun rakenteiden ja käytäntöjen avulla. Oppilaiden yksilöllinen ja tasa-arvoinen huomiointi sekä koko kouluyhteisön tarpeiden huomiointi joustavin käytännöin ja monipuolisen toiminnan mahdollistaen luovat pohjaa hyvinvoinnille. (POPS, 2014, s.16; s.18; s.27.)

Lapselle kuvataan tärkeäksi kokemukseksi mahdollisuutta osallistua yhteisönsä hyvinvoinnin rakentamiseen toisten kanssa. Laaja-alaisessa tavoitteessa itsestä huolehtimisesta ja arjen taidoista mainitaan kouluyhteisön pyrkimys ”ohja(ta) ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin”. Tavoitteena on tukea lasta ”lisäämään ympäristönsä hyvinvointia”. (POPS, 2014, s.15; s.22.)

Oppilaan hyvinvointi määritellään koulun kontekstissa oppilaan pysyväksi positiiviseksi mielentilaksi ja asenteeksi ja sinnikkyudeksi. Lisäksi hyvinvointiin sisältyy tyytyväisyys itseensä, ihmissuhteisiin ja kokemuksiin koulussa. Oppilaan hyvinvointi edellyttää lasta tukevaa kouluyhteisöä, mitä osaltaan edistää kodin ja koulun onnistunut yhteistyö. (Noble, McGrath, Wyatt, Carbines & Robb, 2008, s.7-10.) Oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia tukee kodin ja koulun välillä käyty arvopohdinta ja sen pohjalta tehty yhteistyö (POPS, 2014, s.15). Kouluhyvinvointi liittyy vahvasti oppimiseen. Se on tyytyväisyyttä koulussa olemiseen ja sitoutuneisuutta oppimiseen. Kun kouluhyvinvointi on korkeaa, niin oppilaat ovat tyytyväisiä opiskeluun koulussa. (Noble ym., 2008, s.7-10.)

Hyvinvointia edistäviä tekijöitä on opetussuunnitelman mukaan ”vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely” (POPS, 2014, s.27). Lisäksi kouluruokailun viihtyisyys mainitaan lisäävän hyvinvointia. Opetusta järjestäessä tavoitellaan hyvinvoinnin edistämistä ottamalla ”oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet” huomioon (POPS, 2014, s.38). Monen oppiaineen tavoitteissa nousee esiin lasten hyvinvoinnin edistys ja ohjaaminen sen opetteluun. Liikunnan opetuksen kohdalla hyvinvointiin vaikuttamisen keinoiksi mainitaan fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn sekä

myönteisen suhtautumisen omaan kehoon tukemista. Näitä asioita voi pitää yleisesti hyvinvointiin vaikuttavina tekijöinä ja niiden tukemiseen olisi hyvä kiinnittää huomiota myös liikuntatuntien ulkopuolella. (POPS, 2014, s.27; s.38; s.42; s.148.)

Noble, McGrath, Wyatt, Carbines ja Robb (2008, s.9-10) ovat esittäneet seitsemän kohdan muistilistan, jonka kohdat toteuttamalla voidaan tukea oppilaan hyvinvointia koulukontekstissa. Ensimmäinen kohta koskee kouluyhteisöä, jossa tulisi olla esimerkiksi positiivisia opettaja-oppilassuhteita ja vertaissuhteita sekä yhteenkuulumisen tunnetta. Toinen kohta painottaa sosiaalisuutta korostavaa arvomaailmaa, mikä pitää sisällään esimerkiksi kunnioittamista, rehellisyyttä ja erilaisuuksien hyväksyntää. Tämän jälkeen listauksessa mainitaan fyysinen ja emotionaalinen turvallisuus. Sillä tarkoitetaan muun muassa koulun keinoja kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen, mitä voisi mielestäni suomalaisessa koulussa toteuttaa esimerkiksi KiVa-koulu -ohjelman kautta. Neljäntenä hyvinvoinnin kannalta tärkeänä asiana on nostettu sosiaalinen ja emotionaalinen oppiminen, mikä pitää sisällään esimerkiksi ihmissuhde- ja itsesäätelytaitoja. Tämän jälkeen mainitaan koulun kulttuuri lähestyä lapsia vahvuusperustaisesti. Koulussa on tärkeä tunnistaa ja vahvistaa oppilaiden vahvuuksia. Näen tähän yhtenä vastauksena viime aikoina pinnalla olleen positiivisen pedagogiikan. Kuudentena hyvinvoinnin edistäjänä kuvataan tunne tarkoituksesta ja päämäärästä, mikä pitää sisällään lapsille välittyvän merkityksen koulunkäymisen tärkeydestä. Viimeiseksi nostetaan vielä esiin oppilaiden terveellinen elämäntyyli kuten hyvä ruokavalio ja liikunnan riittävyys edellytyksenä hyvinvoinnille. Kaikkien näiden lueteltujen asioiden toteutuminen luo hyvän pohjan opetussuunnitelman edellyttämälle oppilaiden hyvinvoinnin tukemiselle koulussa. (Noble ym., 2008, s.9-10.)

Kuvio 1. Hyvinvoinnin edistäminen koulukontekstissa (Noble ym., 2008, s.9-10.)

Janhunen (2013, s.79-89) tutki väitöskirjassaan kouluhyvinvointia yläasteikäisten ainekirjoitusten pohjalta. Tutkimuksessa nousee esiin viisi kouluhyvinvoinnin ulottuvuutta: yhteisöllisyys, turvallisuuden tunne, identiteetti, toiminnallisuus tai osallisuus ja ulkoiset tai materiaaliset järjestelyt. Oppilaat painottivat vastauksissaan sosiaalisia suhteita koulussa ja yksinäisyys nähtiin negatiivisena asiana. He arvostavat koulun miellyttävää ilmapiiriä ja yhteishenkeä, johon vaikuttaa osaltaan myös opettajien tarjoama tasavertainen ja oikeudenmukainen kohtelu. Hyvinvoinnin ulottuvuudeksi nousee myös turvallisuuden tunne koulussa, mitä käsitellen tarkemmin seuraavassa luvussa. Oppilaiden kokemuksissa identiteetti hyvinvoinnin ulottuvuutena nousee esiin esimerkiksi mahdollisuutena olla oma itsensä ja luottamuksena kykyihinsä, mihin linkittyy kokemus hyväksytyksi tulemisesta. Oppilaiden kuvauksissa he olivat koulun toimijoita, joilla on vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia. Toiminta auttaa oman paikan löytämisessä yhteisössä. Oppilaat kaipasivat kuvauksissaan myös kouluun viihtyisiä tiloja ja pitivät ruokailua etuoikeutena. (Janhunen, 2013, s.79-89.)

Janhusen (2013, s.79-89) havainnot sekä Noblen ja kumppaneiden (2008, s.9-10) esittämät hyvinvointia tukevat tekijät ovat monelta osin samansuuntaisia. Janhusen tutkimuksessa oppilaiden painottamat sosiaaliset suhteet linkittyvät Noblen ja kumppaneiden kahteen ensimmäiseen huomioon; tukevaan, välittävään ja inklusiiviseen kouluyhteisöön sekä sosiaalisuutta korostavaan arvomaailmaan. Turvallisuuden tunne (Janhunen, 2013,79-89) yhdistyy fyysiseen ja emotionaaliseen turvallisuuteen (Noblen ym., 2008, s.9-10). Janhusen esittämää oppilaiden arvostamaa identiteetin hahmotusta voi tukea Noblen ja kumppaneiden kuvaamalla vahvuusperustaisella lähestymisellä tuomalla oppilaille näkyväksi heidän osaamistaan. Osaamisen ja vahvuuksien hahmottaminen nostaa lapsen käsitystä omasta identiteetistään. Noblen ja kumppaneiden hyvinvoinnin tutkimisen tekijöiden erityispiirteenä Janhusen esiin nostamiin asioihin verrattuna voi pitää tunnetta tarkoituksesta ja päämäärästä sekä terveellistä elämäntyyliä. Janhusen väitöskirjassa tosin terveellistä elämäntyyliä sivutaan oppilaiden arvostaessa kouluruokailua, mikä on oppilaiden terveyttä edistävä asia. (Janhunen, 2013, s.79-89; Noble ym., 2008, s.9-10.)

4 Turvallinen oppimisympäristö

Tässä luvussa esitellään alkuun yleisesti käsitteitä ja turvallisuuden teoreettisia lähtökohtia. Luvussa määritellään myös turvallisen oppimisympäristön osa-alueita, ja esitellään aiemmasta eläinavusteiseen työskentelyyn liittyvästä tutkimuksesta nousseita turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin vaikuttavia tekijöitä.

4.1 Käsitteet

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (POPS, 2014, s.29-30) määritellään *oppimisympäristö* tiloiksi ja paikoiksi sekä yhteisöiksi ja toimintakäytännöiksi, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuu. Siihen kuuluvat myös opiskelun tukena olevat asiat kuten välineet, palvelut ja materiaalit. Oppimisympäristössä on tarkoituksena tukea oppimista ja tavoitteeseen tähtäävää vuorovaikutusta. Se on sosiaalisen ympäristön alakäsite (finto.fi, 14.3.2018). Oppimisympäristö kattaa fyysisen tilan lisäksi myös sosiaalisen ympäristön. Se tarkoittaa yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen muodostamaa tilaa. Esimerkiksi luokka toimii usein oppimisympäristönä. (Lonka, 2015, s.106; s.131; Piispanen, 2008, s.15.) Oppimisympäristöjen tavoite on ”tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen ja joustavaan oppimiseen ja lapsen kehityksen tukemiseen” (Kronqvist & Kumpulainen, 2011, s.49). Oppimisympäristöön sisältyy yksilön ja yhteisön kehitystä tukeva tavoite. Oppimista tukeviksi asioiksi mainitaan ”hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri”. (POPS, 2014, s.29-30). Oppimisympäristössä on parhaimmillaan hyvä olla niin oppilaan, opettajan kuin kasvattajan asemassa (Piispanen, 2008, s.175).

Turvallinen oppimisympäristö koostuu fyysisestä turvallisuudesta, johon kuuluvat tilaturvallisuus ja fyysinen koskemattomuus, sekä henkisestä turvallisuudesta, johon kuuluvat sosiaalinen, psyykinen ja pedagoginen turvallisuus. Kaikilla näillä alueilla syntyvä turvallisuus takaa emotionaalisen turvallisuuden. (Hurme & Kyllönen, 2014.) Näitä osa-alueita avataan lisää myöhemmin tässä tutkielmassa.

4.2 Turvallisuus

Turvallinen oppimisympäristö on kirjattu Suomen perusopetuslaissa (2013, 29 §) oppilaalle kuuluvaksi oikeudeksi. Tämä tulee esiin myös opetussuunnitelmassa (POPS, 2014, s.29). Turvallisuus ilmeni kyselynä tehdyssä tapaustutkimuksessa hyvän oppimisympäristön keskeiseksi tekijäksi (Piispanen, 2008, s.3; s.175). Turvallisuus on tärkeä

osa inhimillistä elämää ja se koetaan henkilökohtaisesti (Karppinen & Pihlava, 2016, s.120; Waitinen, 2011, s.39). Koululla on hyvinvointitehtävä lapsen elämässä ja tavoitteena on kasvun tukeminen (Ahtola, 2016, s.15) ja turvallisuuden tunteen tukemisen voidaan olettaa auttavan tässä tavoitteessa. Koulun tarjoamista elämyksistä psykologisesta näkökulmasta tärkeimpiä on turvallisuuden tunne. Kun oppilailla on turvallinen olo koulussa, heidän luotto itseensä on korkeampi ja he kokevat elämän merkityksellisemmäksi (Nevalainen, 2016, s.295).

Turvallisuus nousee esiin jo vuosia sitten kehitellyssä Maslowin tarvehierarkiassa. Tarvehierarkian mukaan ihmisen perustarpeita tärkeysjärjestyksessä ovat fysiologiset -, turvallisuuden -, yhteenkuuluvuuden ja rakkauden-, arvonannon- ja itsensä toteuttamisen tarpeet. Turvallisuus ilmenee ihmisen toiseksi tärkeimpänä perustarpeena. Turvallisuuden sisältyy teorian mukaan fyysinen turvallisuus, tasapaino, riippumattomuus, suoja tai suojele sekä vapautuminen pelosta ahdistuksesta tai kaaoksesta. Turvallisuuden tarpeet kattavat erilaisilta laajasti nähdyltä vaaroilta suojautumisen. (Maslow, 1943, s.4-9.) Toinen jo kauan tunnettu teoria on Allardtin hyvinvointimalli, jonka mukaan hyvinvointi koostuu elinoloista, sosiaalisista suhteista ja itsensä toteuttamisesta (Allardt, 1976, viitattu lähteessä Konu, 2002, s.19). Turvallisuuden kokemus katsotaan hyvinvointia edistäväksi tekijäksi (Noble ym., 2008, s.9-10). Hyvinvointi -käsitettä avataan laajemmin edellisessä luvussa.

Piispasen (2008) väitöskirjassa opettajien, vanhempien ja oppilaiden hyvään oppimisympäristöön liittävä tekijä on turvallisuus. Se osoittautuikin kaikkien henkilöryhmien mukaan tärkeimmäksi hyvää oppimisympäristöä määrittäväksi tekijäksi. Turvallisuus nähtiin niin fyysisestä ja psyykkisestä, kuin sosiaalisesta ja pedagogisesta näkökulmasta. Turvallisuuden tulisi olla pysyvä asia koulussa ja sen tulisi säilyä läpi muutosten. Turvallisuus tuottaa rauhallisuutta ja tasapainoisuutta levottomuuden ja pelokkuuden sijaan. Tutkimus osoittaa, että kokemus turvallisuudesta vaikuttaa oppilaan suhtautumiseen kehittymiseen ja kouluttautumiseen. (Piispasen, 2008, s.4, s.174-177.)

Biologisesti ihmisen rauhoittuminen on sidoksissa rauhoittumisjärjestelmään. Siinä keskeisenä vaikuttavana hormonina on oksitosiini, joka vähentää ahdistuneisuutta ja levottomuutta sekä lievittää kipua. (Langinauer & Hakuni-Järvinen, 2008, viitattu lähteessä Karppinen & Pihlava, 2016, s.120; Mäkelä, 2006, viitattu lähteessä Karppinen & Pihlava, 2016, s.120) Rauhoittumisjärjestelmälle vastakkainen valpastumisjärjestelmä eli stressijärjestelmä aktivoituu aistiympäristön ärsykkeiden muutoksesta. Ryhmässä tapahtuu

kohtalaisesti stressijärjestelmää aktivoivia muutoksia, joka voikin johtaa väsymiseen. (Sajaniemi & Mäkelä, 2014.) Rauhoittumisen mahdollisuus tukee siis myös jaksamista.

Opetussuunnitelmassa perusopetuksen toimintakulttuuria kuvaavassa osassa yhteisön määritellään edistävän turvallisuutta ja hyvinvointia. Tällaista ympäristöä kuvataan muun muassa sanoin rauhallinen, hyväksyvä, ennakoitava ja joustava. Syrjimistä tai kiusaamista ei sallita ja häiritsevään käytökseen koulussa tulee puuttua. Nämä ovat oppimista tukevia tekijöitä. Turvallista oppimisympäristöä sivutaan myös oppiainekohtaisissa suunnitelmissa. Elämäkatsomustiedossa tavoitteiden kannalta tärkeää on luoda turvallinen psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö. Liikunnan ja kuvataiteen tavoitteissa mainitaan turvallisen ilmapiirin luominen. (POPS, 2014, s.140; s.255; s.145; s.268; s.149; s.275.)

Turvallisuutta arvostava kulttuuri ilmenee yhteisön vastuullisena asenteena, joka näytetään turvallisuu­den havainnointina ja asian jaettuna vastuunkantona (Hurme & Kyllönen, 2014, s.26). Koulun turvallisuuskulttuuri käsittää säännöt, arvot ja toimintatavat, jotka vallitsevat koulussa. Arvot peilautuvat asenteisiin. Vallitsevat arvot ja asenteet vaikuttavat siihen, miten opettaja suhtautuu turvallisuustyöhönsä koulussa. (Waitinen, 2011, s.51; s.59.)

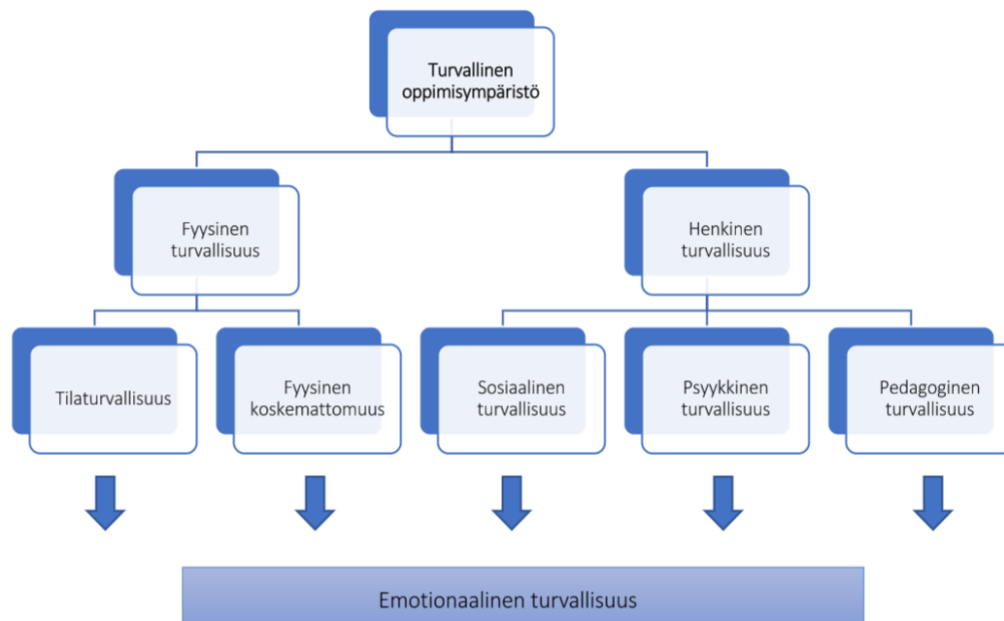
Koulussa jokapäiväisestä turvallisuudesta huolehtiminen vaatii sitoutumista. Kaikkien koulun työntekijöiden tulisi sisäistää turvallisuudesta huolehtiminen omaan työnkuvaansa. (Waitinen, 2011, s.174; s.217.) Vastuu turvallisesta oppimisympäristöstä kuuluu aikuisille (Opetustoimen turvallisuusopas, 2018). Oppilaat viettävät suurimman osan koulupäivästään omassa luokassaan. Näin ollen luokanopettaja on keskeisessä roolissa vaikuttamassa lapsen koulupäivään. (Epstein, Atkins, Cullinan, Kutash & Weaver, 2008, s.11.)

4.3 Turvallisen oppimisympäristön osa-alueet

Seuraavaksi esitellään turvallisen oppimisympäristön eri osa-alueita, jotka toimivat tutkielman teemoina.

Turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö rakentuvat fyysisestä ja henkisestä turvallisuudesta. Oppimisympäristön fyysiseen turvallisuuteen sisältyy tilaturvallisuus ja fyysinen koskemattomuus. Henkiseen turvallisuuteen kuuluu taas sosiaalinen, psyykkinen ja pe-

dagoginen turvallisuus. Kaikki nämä osa-alueet vaikuttavat oppilaan kokemukseen emotionaalisesta turvallisuudesta, joka on yhteydessä rauhoittumiseen ja huomion suuntaamiseen oppimisen kannalta sopivalla tavalla. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-29.) Käsitelen seuraavaksi näitä osa-alueita tarkemmin yksi kerrallaan.

Kuvio 2. Turvallisen oppimisympäristön osa-alueet (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28.)

Fyysiseen turvallisuuteen kuuluvaan *Tilaturvallisuuteen* liittyy tilalliset ratkaisut kuten huonekalut ja niiden sijoittelu, mutta myös näkyvillä olevat säännöt ja muut ohjeistukset tiloissa käyttäytymiseen. Myös esimerkiksi poistumistiet ja niihin liittyvä paloturvallisuus on osa tilaturvallisuutta. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28.) Oppilaat arvostavat tutkimuksen mukaan luokassa tuttuutta ja sitä, että työskentely-ympäristö on luokassa opiskelevien oppilaiden näköinen. Lapset kuvaavat tutun ympäristön työskentelyä rauhoittavana, kun työskentelytahti on usein tiivistä koulussa. Oppimisympäristön yhteydessä nousee myös esiin kodinomaisuus ja viihtyisyys. (Piispanen, 2008, s.117-118; s.122.) Opetussuunnitelmassa (POPS, 2014, s.27) kuvataan viihtyisän ympäristön tukevan työrauhaa.

Fyysisen turvallisuuden toinen osa-alue on *fyysinen koskemattomuus*. Fyysinen koskemattomuus ei tarkoita pelkästään koulun väkivallattomuutta, vaan lapsella on oikeus myös muunlaiseen fyysiseen koskemattomuuteen koulussa. Suomen perustuslain mu-

kaan (1999/731, 7 §) jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Lapsella on oma tila luokassa niin, ettei hänen tarvitse olla jatkuvassa fyysisessä kosketuksessa. Turvallisuuden tunnetta lisää ennakoitavuus, myös väkivallan ja uhkatilanteiden ennakointi. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-30; s.15.) Opetussuunnitelmassa (POPS, 2014, s.132) 1-2 vuosiluokkien ympäristöopin tavoitteissa mainitaan ”fyysisen koskemattomuuden kunnioittamis(en)” harjoittelu niin kotona kuin koulussa toimimisessa. Fyysinen koskemattomuus on siis myös harjoiteltava taito koulussa.

Henkiseen turvallisuuteen sisältyy yhtenä osa-alueena *sosiaalinen turvallisuus*. Siihen kuuluu oppilaan mahdollisuus liittyä luokan ja koulun yhteisöön ja toimia siinä kehittyen omana itsenään ja tuntien osallisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Konkreettisesti sosiaalinen turvallisuus luokassa ilmenee esimerkiksi lasten keskinäisenä ystävällisenä puheena sekä sosiaalisina taitoina ja kaverisuhteina. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-30.) Lapsen on tärkeä kokea kuuluvuutta ja hyväksyntää vertaisryhmässä. Se tukee lapsen tasapainoista kehitystä. (Salmivalli, 2005, s.33). Oppilaat toivovat kouluun monipuolisia mahdollisuuksia työskennellä turvallisesti ja rauhallisesti, niin yksin kuin erilaisissa ryhmissäkin (Piispanen, 2008, s.163). Sosiaalisesta turvallisuudesta liittyy myös taito pyytää anteeksi ja ryhmään liittyminen (Hurme & Kyllönen, 2014, s.29). Luokan myönteinen ilmapiiri ja kiusaamattomuus ovat yhteydessä toisiinsa, oletettavasti kuitenkin hyvä ilmapiiri on seurausta kiusaamattomuudesta (Salmivalli, 2016, s.92). Oppilaat painottavat koulussa erityisesti oman luokan turvallisuuden tunnetta. He toivovat, että ympärillä olevat ihmiset ovat tuttuja ja niiden seurassa voi työskennellä rauhassa. Tuttujen ihmisten vaikutus rauhoittumiseen painottuu erityisesti nuoremmilla lapsilla. Silloin ei tarvitse jännittää uusia ja vieraita ihmisiä. Vanhemmat lapset painottavat enemmän kavereita tärkeinä tekijöinä luokassa. (Piispanen, 2008, s.122.) Sosiokulttuurisesta näkökulmasta tarkasteltuna sosiaalista vuorovaikutusta pidetään oppimisen edellytyksenä. Sosiaalinen vuorovaikutus tarjoaa tukea omalle ajattelulle ja sitä kautta kehittymiselle. (Kronqvist & Kumpulainen, 2011, s.75.)

Psyykkisellä turvallisuudella tarkoitetaan luokassa ja koulussa ympäristön psyykkistä puolta. Se käsittää esimerkiksi ilmapiirin ja käyttäytymiseen liittyviä asioita, mutta myös tilanteiden ja opettajan ennustettavuuden, rutiinit sekä mahdollisuuden avun pyytämiseen. Turvallisessa ympäristössä opettajan ohjeet ja koulun säännöt ovat selkeitä ja oppilas ymmärtää ne vaivatta. Säännöt ja rutiinit tukevat myös työrauhaa luokassa (Saloviita, 2007, s.41). Kuten edellisessä kappaleessa kuvasin kiusaamattomuus ja myönteinen ilmapiiri ovat yhteydessä toisiinsa. Ilmapiiri on psyykkisen turvallisuuden osatekijä. Myös vuorovaikutus kuuluu psyykkiseen puoleen, näkisin sen kuitenkin olevan vahvasti

sidoksissa sosiaaliseen turvallisuuteen. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.29-30.) Opetussuunnitelmassa (POPS, 2014, s.149, s.274) liikunnan tavoitteissa kaikilla ala-asteen luokilla mainitaan psyykkisen toimintakyvyn tukeminen. Siihen määritellään sisältyvän minäkäsityksen vahvistaminen, itsenäiseen työskentelyyn ohjaus ja itsensä ilmaisu sekä oman toimintakyvyn rajojen kokeilu. Sisältöjen kautta pyritään tuomaan onnistumisen kokemuksia. Vaikka nämä onkin määritelty liikunnan oppiaineen kohdalla, näkisin näiden olevan tavoittelemisen arvoisia kaikissa oppiaineissa, jotta taataan oppilaille Opetussuunnitelmassa (POPS, 2014, s. 79) määritelty oikeus turvalliseen oppimisympäristöön.

Koulukontekstissa yhtenä turvallisuuden osa-alueena nähdään *pedagoginen turvallisuus*. Siihen sisältyy opetuksellisia valintoja, jotka vaikuttavat oppimistilanteeseen. Pedagoginen turvallisuus kattaa sopivan tasoiset tehtävät kaikille oppilaille eli turvallisuuden saavuttaminen vaatii eriyttämistä. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.29-30.) Eriyttämisen pohjana on oppilaantuntemus ja se toimii ”kaiken opetuksen pedagogi(sena) lähtökohta(na)” (POPS, 2014, s.30). Mikäli tehtävät eivät ole sopivia vaikeusasteeltaan tai etenemisvauhti ei vastaa oppilaiden tasoa, oppilaat turhautuvat ja suuntaavat huomionsa herkästi muualle (Saloviita, 2007, s.42). Selkeät ja ymmärrettävät ohjeet lukeutuvat pedagogiseen turvallisuuteen vaikkakin myös psyykkiseen. Työstä saatu palaute ja mahdollisuus oppimisen iloon kuuluvat myös pedagogiseen osa-alueeseen. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.29-30.) Opettajan huutaminen vähentää pedagogista turvallisuutta. Luokan työrauha tulisi saavuttaa muin keinoin kuin pelon takia vaikenemisella. Opettaja tukee turvallisuuden toteutumista puuttumalla tehokkaasti luokassa esiintyviin häiriöihin ja olemalla oikeudenmukainen. Kun oppilas kokee aikuisen olevan kiinnostunut hänen hyvinvoinnistaan sekä kunnioittaa häntä ja tarjoaa huolenpitoa, turvallisuuden tunne lisääntyy. (Saloviita, 2007, s.21-23; s.37.) Opettajan toiminta on vahvasti sidoksissa pedagogiseen turvallisuuteen.

Emotionaalinen turvallisuus muodostuu kaikkien edellä lueteltujen osa-alueiden pohjalta. Se on ”yksilön kokemus turvallisuuden tunne” (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-35). Turvallisuuden tunne ilmenee kykynä rauhoittua sekä huomion ja energian suuntaamisena toivottuun asiaan. Kun emotionaalinen turvallisuus toteutuu, lapsi kokee selviytyvänsä koulussa eteen tulevista tilanteista. Koen tämän osa-alueen haastavimmaksi tarkastella, koska jokaisen tunteet ovat henkilökohtaisia eivätkä ne välttämättä tule selkeästi näkyviin. Tunteiden henkilökohtaisuuden vuoksi samassa ympäristössä toimivien henkilöiden tunteet voivat vaihdella hyvin paljon. Tunteet heijastuvat käytökseen, ilmeisiin ja kehon fyysisiin merkkeihin. Emotionaalisen turvallisuuden toteutumisen arviointia vaikeuttaa

myös se, että lapsen toimintaan vaikuttaa myös monet muut tekijät erilaisissa tilanteissa. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-35.)

Vaikka turvallisuuden osa-alueet ovat luokiteltu erilleen, ei jako ole tarkkarajainen. Arjessa vastaan tulevassa tilanteessa voi olla piirteitä useammasta osa-alueesta. Toin joi-takin näitä useampaan alueeseen kuuluvia turvallisuustekijöitä esiin jo aiemmissa kap-paleissa. Turvallisen oppimisympäristön kannalta esimerkiksi kiusaaminen on moninai-nen ongelma. Se voi vaikuttaa niin fyysiseen, sosiaaliseen kuin psyykkiseen turvallisuu-teen ja niiden kautta myös emotionaaliseen turvallisuuteen. Fyysiseen kiusaamiseen ulottuessa se voi olla uhka fyysiselle koskemattomuudelle. Kiusaaminen kuitenkin myös rikkoo psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. Sosiaalinen puoli kärsii, kun oppilas ei koe kuuluvansa täysivaltaisesti yhteisöön. Psyykkinen turvallisuus taas rajoittuu esimerkiksi huonon ilmapiirin myötä. Kiusaamisen vastustamiseksi on kehitetty valtakunnallinen ”KiVa Koulu” -hanke, jonka tarkoitus on edistää kiusaamisen tunnistusta ja ehkäisyä. (Waitinen, 2011, s.13.) KiVa Koulu on yksi esimerkki koulunlaajuisista muutosohjelmista, joiden avulla pyritään koulun käytäntöjen parantamiseen. Aiemmin tutkittuja menetelmiä käyttämällä varmistetaan muutoskeinon turvallisuus ja tehokkuus (Laajasalo, 2016, s.163). Oppimisympäristön kannalta keskeistä olisi, että oppilailla olisi ”hyvä olo ja tur-vallisuuden tuntu olla, oppia ja kasvaa viihtyisässä kouluympäristössä” (Piispanen, 2008, s.169).

4.4 Eläinavusteisen työskentelyn vaikutukset turvalliseen oppi-misympäristöön

Eläinavusteisella työskentelyllä on havaittu erilaisia vaikutuksia. Vaikutukset on jaoteltu tässä kappaleessa osa-alueittain Hurmeen ja Kyllösen (2014) kirjasta saadun mallin mu-kaan sosiaaliseen-, psyykkiseen-, pedagogiseen- ja fyysiseen turvallisuuteen. Jokai-sesta osa-alueesta esitetään ensin listaten vaikutuksia, tuoden ne selkeästi näkyviin, ja sen jälkeen avataan eläinavusteisen työskentelyn vaikutusta tarkemmin.

Sosiaalinen turvallisuus

- Koiralla on positiivista vaikutusta ihmisen sosiaaliseen käytökseen (Uvnäs-Mo-berg ym., 2011; Jenkins ym., 2014).

- Suhde koiran ja lapsen välillä voi tarjota arvokasta sosiaalista ja emotionaalista turvaa lapselle (Friesen, 2009; Zents ym., 2016).
- Eläin voi edesauttaa kommunikaatio- ja sosiaalisten taitojen kehittämistä (Chitic ym., 2012; Jenkins ym., 2014; Zents ym., 2016).
- Koulukoiralla on mahdollisesti koulun ilmapiiriä ja kulttuuria parantava vaikutus (Zents ym., 2016).

Sosiaaliseen turvallisuuteen kuuluu oppilaan luokan ja koulun yhteisöön liittymisen mahdollisuus (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-30). Koiran avulla sosiaalinen käytös ja taidot voivat lisääntyä (Uvnäs-Moberg ym., 2011; Chitic ym., 2012; Jenkins ym., 2014; Zents ym., 2016) sekä koulun ilmapiiri parantua (Zents ym., 2016). Ne mahdollisesti edesauttavat liittymisen mahdollisuutta. Lisäksi suhteesta koiraan voi olla apua sosiaalisen turvallisuuden kehittämisessä (Friesen, 2009; Zents ym., 2016).

Psyykinen turvallisuus

- Koira toimii lapselle tuomitsemattomana kuuntelijana (Friesen, 2009; Zents ym., 2016). Koira voi tuoda tilanteeseen positiivista arvostusta, empatiaa ja yhteenkuuluvuutta (Jenkins ym., 2014).
- Eläin voi vähentää levottomuutta ja stressiä sekä auttaa rauhoittumisessa (Jenkins ym., 2014; Zents ym., 2016). Ainakin osa tästä voidaan perustella oksitosiinilla, jota erittyy koiran ja ihmisen vuorovaikutuksen aikana (Uvnäs-Moberg ym., 2011).
- Koiraa kohtaan voidaan tuntea turvallisuuden tunnetta (Zents ym., 2016).
- Eläimestä voi olla apua toivotun käyttäytymisen lisäämisessä ja keskittymisen tukemisessa (Nimer & Lundahl, 2007; Jenkins ym., 2014).

Ilmapiirin kohentumisen voi katsoa olevan osa psyykkistä turvallisuutta, johon kuuluu tulkitani mukaan myös mahdollisuus rauhoittumiseen (Hurme & Kyllönen, 2014, s.29-30). Psyykinen turvallisuus parantuu mahdollisesti koiran ollessa lapselle miellyttävä seurailainen (Friesen, 2009; Zents ym., 2016; Jenkins ym., 2014) sekä auttaessa rauhoittumaan (Uvnäs-Moberg ym., 2011; Jenkins ym., 2014; Zents ym., 2016) ja käyttäytymään toivotulla tavalla (Nimer & Lundahl, 2007; Jenkins ym., 2014). Zentsin, Fiskin ja Laubackin (2016) tutkimuksessa jopa erikseen mainitaan mahdollinen turvallisuuden tunteen kokeminen koiraa kohtaan.

Pedagoginen turvallisuus

- Koira antaa ainutlaatuisen voiman opettajan ja lapsen välisen suhteen muodostumiselle (Friesen, 2009). Lapsi on tutkimusten mukaan enemmän vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa sekä myöntyväisempi aikuista kohtaan, kun koira on läsnä (Jenkins ym., 2014).
- Koira voi tukea positiivisten tulosten saamisessa oppilaan emotionaalisessa ja koulutuksellisessa ohjauksessa (Jenkins ym., 2014).
- Koira voi tarjota myös opettajalle palautumisaikaa tilanteista (Zents ym., 2016).

Henkisen turvallisuuden kolmas osa-alue on pedagoginen turvallisuus, joka pitää sisällään oppimistilanteeseen vaikuttavat opetukselliset valinnat. Eriyttäminen sekä työskentelyn ilo kuuluvat myös tähän osa-alueeseen. (Hurme & Kyllönen, 2014, s.29-30.) Pedagoginen turvallisuus voi kohentua koiran luodessa oppilaan ja opettajan väliselle suhteelle hyvät edellytykset (Friesen, 2009; Jenkins ym., 2014) sekä tukiessa ohjauksessa saatavia tuloksia (Jenkins ym., 2014). Koira voi myös tarjota opettajalle palautumisaikaa (Zents ym., 2016), jolloin opettaja saattaa olla oppilaita kohtaan miellyttävämpi.

Fyysinen turvallisuus

- Koiran tulee olla hyvin koulutettu ja kiltti (Friesen, 2009).
- Allergiat ja siisteys tulee ottaa huomioon (Friesen, 2009).

Aiemmat tutkimukset antavat ymmärtää, että koiran käytöstä koulussa voidaan saada monenlaisia hyötyjä turvallisuuden tunteen edistämisessä koulussa. Aiemmista tutkimuksista löytyy vain vähän mahdollisia koiran käytöstä johtuvia negatiivisia vaikutuksia. Ainoat maininnat, jotka löytyvät aiemmista tutkimuksista, olivat pelko fyysisestä turvallisuutta kohtaan, huoli allergioista ja siisteydestä sekä kuvaus siitä miten lapsen ja koiran yhteensopimaton luonne saattaa aiheuttaa ongelmia kuten ADHD-lapsen vilkastuminen entisestään reagoidessaan vauhdikkaan koiran takia. Yksi tutkimuksista toi esiin, ettei eläinavusteisen terapian käyttö saanut nuorilla tukea, kuitenkin samassa tutkimuksessa se todettiin erityisen hyödylliseksi lapsille kuten myös muissa tutkimuksissa interventiokeinoa pidettiin hyödyllisenä. (Chitic ym., 2012; Nimer & Lundahl, 2007.) Näkisin koiran käytön reunaehtona koulussa fyysisestä turvallisuudesta huolehtimisen. Se edellyttää koiran kiltteyttä ja allergioiden huomiointia (Friesen, 2009).

Emotionaalinen turvallisuus

En ole tehnyt edellä esitettyjen turvallisuuden osa-alueiden tapaan listausta koiran vaikutuksesta emotionaaliseen turvallisuuteen, koska se syntyy muiden osa-alueiden pohjalta niin kuin esitin aiemmin tarkastellessani oppimisympäristön osa-alueita. Henkisen turvallisuuden kolmella osa-alueella, psyykkisellä, sosiaalisella ja pedagogisella, koiralla vaikuttaisi olevan mahdollisia hyötyjä kuten ylempänä esitän. Kun fyysisestä turvallisuudesta on huolehdittu, uskoisin koiran mahdollisesti tukevan emotionaalista turvallisuutta.

Edellä esitettyjen hyötyjen lisäksi, aiempien tutkimusten valossa näyttäisi, että turvallisuuden osa-alueiden sisällä on myös paljon asioita joihin koiralla ei ole vaikutusta. Esimerkkinä tällaisista asioista sosiaalisessa turvallisuudessa osallisuus, psyykkisessä turvallisuudessa säännöt ja ohjeiden selkeys ja pedagogiseen turvallisuuteen sidoksissa oleva opettajan toiminta (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-30).

5 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tässä kvalitatiivisessa tutkielmassa tutkimustehtävänä on kuvata, analysoida ja tulkita opettajien kokemuksia kasvatuskoiran vaikutuksesta turvallisen oppimisympäristön eri osa-alueisiin. Tutkielman tarkastelu rajataan ala-asteelle, koska opiskelen luokanopettajaksi. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä turvallisesta oppimisympäristöstä ja selvittää koiran vaikutusta siihen.

Tutkielmassa haetaan vastauksia seuraavaan tutkimuskysymykseen:

Millä tavoin opettajat kokevat kasvatuskoiran vaikuttavan turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin (fysiseen-, sosiaaliseen-, psyykkiseen, pedagogiseen ja emotionaaliseen turvallisuuteen)?

6 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa avataan tarkemmin tutkimuksen toteutusta. Aluksi kerrotaan käytetystä tutkimusstrategiasta, kvalitatiivisesta menetelmästä. Sen jälkeen kuvataan tutkielman aineiston keruuta ja puolistrukturoitua yksilöhaastattelua, jota käytettiin tutkielmassa. Myös haastattelujen kulkua avataan tarkemmin, sekä kerrotaan haastateltavista. Lopuksi esitellään vielä aineiston analysointimenetelmää, sisällönanalyysiä. Tutkielman toteutuksen kuvauksessa esitellään teoriataustaa aiheeseen ja avataan, miten tässä tutkielmassa eri vaiheet ovat toteutettu.

6.1 Tutkimusstrategia

Kasvatustieteessä on tyypillistä tutkia oppilasta, opettajaa, opetusta tai oppimista sääteleviä tekijöitä (Metsämuuronen, 2005, s.26). Tämä tutkielma rajautuu käsittelemään opettajien näkemyksiä, mutta osaltaan turvallinen oppimisympäristö on myös oppimista säätelevä tekijä. Tämä tutkielma toteutetaan laadullisen tutkimusmenetelmän keinoin. Se on menetelmänä käytössä useilla eri tieteenaloilla (Alasuutari, 2014, s.31-34). Laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaan tutkittavan asian laadun ja merkityksien laajaa ymmärrystä (Koppa, 2.10.2019). Suuntaus ei ole tarkkarajainen ja tutkimuksen teon metodit ovat moninaiset (Alasuutari, 2014, s.31-34). Kuitenkin merkitysten ymmärrys on tutkimisen keskiössä. Yksi laadullisen tutkimuksen tavoitteista on pyrkimys ymmärtää kokemusmaailmoja. (Koppa, 19.12.2019.) Tässä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita opettajien kokemusmaailmasta liittyen kasvatuskoiraan.

Laadullinen tutkimus on monimuotoinen ja se toimii yläkäsitteenä monelle erilaiselle metodille. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimustuloksiin vaikuttaa taustana käytetty teoria. Yksilöllä, aiheen merkityksien annolla ja tutkimuksessa käytetyllä välineistöllä on vaikutus tuloksiin. Tutkija käyttää tutkimusasetelmassa omaa harkintaansa, mikä luo subjektiivisuutta, vaikka tutkimuksessa tavoitellaankin objektiivisuutta. Tässä tutkielmassa käytetään empiiristä lähestymistapaa tutkielman tekemiseen. Sillä tarkoitetaan tapaa, jolla aineisto kootaan. Empiirisessä analyysissä aineiston keräämis- ja analysointimetoodeilla on suuri merkitys, koska aineistoa tuottavat yksittäiset henkilöt. Keräämis- ja analysointitapa tulee valita järkevästi ottaen huomioon, että aineistoa tuottavat yksittäiset henkilöt. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.4; s.24-27.)

Katson laadullisen tutkimusmenetelmän tukevan tutkimuskysymykseen vastausten löytämistä. Koen haastavaksi saada riittävän suurta otosta, jotta määrällinen tutkimus olisi mahdollinen. Tämä ohjasi myös tutkimusmenetelmän valintaa. Hirsjärvi ja Hurme (2009, s.35) esittävät näkemyksen, että haastattelu on sopiva tutkimusmenetelmä, kun käsitellään vähän tutkittua aihetta, jollainen koirien käyttö koulussa on. Aiheen vähäisen tutkimisen takia olisi haastavaa luoda mittaristo aiheen validiin ja kattavaan mittaamiseen. Haastattelujen toteutusta avataan enemmän seuraavassa kappaleessa.

6.2 Aineiston keruu ja haastateltavien kuvaus

Laadullisessa tutkimuksessa aineistot tuotetaan monin eri tavoin. Yksi aineiston tuottotapa on yksilöhaastattelu. Haastattelu on menetelmänä joustava ja moneen tarkoitukseen sopiva. (Hirsjärvi & Hurme, 2009, s.14.) Näistä syistä se sopii aineistonkeruun menetelmäksi myös tähän tutkielmaan. Haastattelemalla uskon saavani laajemman aineiston kuin kirjallisella kysymyksiin vastaamisella. Katson haastattelun olevan motivoivampaa ja uskonkin sen vaikuttavan aineiston laajuuteen. Haastattelun etuna on se, että tutkijalla on mahdollisuus esittää haastateltavalle tarkentavia kysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme, 2009, s.35). Haastattelurungossa, jota esitellään myöhemmin tässä kappaleessa, on valmiiksi mietittynä tarkentavia kysymyksiä.

Etsin haastateltaviksi kuusi opettajaa, jotka käyttävät alakoulussa koiraa työssään. Katson kuuden opettajan haastattelun tuottavan riittävän suuren aineiston pro gradu -tutkielmaani. Etsin opettajia Facebookin Opet ja koirat kasvatustyössä -ryhmän kautta ja koulukoiriin liittyvissä uutisissa esiintyville henkilöille viestimällä. Facebook -ryhmässä julkaisin ilmoituksen, jossa kerroin etsiväni opettajia haastateltavaksi. Ilmoituksen myötä sain useita yhteydenottoja ja näistä valikoituikin suuriin osa haastateltavista.

Haastateltavat olivat siis kaikki vapaaehtoisesti mukana aineiston tuottamisessa. Ennen aineiston keruuta varmistin tutkimusluvan kaupungeista, joissa haastateltavat työskentelivät. Lisäksi pyysin haastateltavien opettajien koulujen rehtoreilta (liite 4) ja haastateltavilta (liite 3) kirjalliset luvat. Rehtoreilta ja haastateltavilta opettajilta lupaa kysyessä, liitin sähköpostiin mukaan myös tiedotteen tutkielmasta (liite 2). Jotkut opettajista kysyivät lisätietoja tutkielmasta sähköpostitse. Tutkielman tekoa varten keräämiäni haastateltavien tietoja säilytin huolellisesti varmistaen, etteivät ne päädy ulkopuolisille.

Aineiston keruu toteutettiin puolistrukturoidulla haastattelulla opettajille. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tutkimuksiin, joissa selvitetään heikosti tiedostettuja asioita. Sitä voidaan kutsua myös nimellä teemahaastattelu. (Metsämuuronen, 2005, s.226.) Teemahaastattelussa käsitellään nimensä mukaisesti ennalta valittuja teemoja. Kaikkien haastateltavien kanssa käsiteltävät teemat ovat samoja ja asioita käsitellään mukaillen samaa järjestystä. Haastatteluista pyritään välittämään haastateltavan ajatuksia, käsityksiä ja kokemuksia. (Hirsjärvi & Hurme, 2009, s.47-48.) Teemahaastattelu mahdollistaa haastateltavalle kohtalaisen vapaan puheen ja näin ollen tukee haastateltavan omien ajatusten kuulemistä. Koska tutkielmassa halutaan tietoa tietyistä asioista, ohjailevat valmiiksi mietityt kysymykset kuitenkin keskustelua. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s.56-57.) Valmiiden kysymysten asettamisella pyritään saamaan tutkielman kannalta olennaista tietoa, mutta uskon haastateltavien vapaan kysymyksiin vastaamisen tukevan opettajan kokemusten esiin tulemistä, mikä on olennaista tämän tutkielman tutkimuskysymyksen näkökulmasta.

Opettajia haastateltiin liittyen koiran vaikutukseen turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin. Haastattelun kysymykset liittyivät taustamuuttujiin ja fyysiseen -, sosiaaliseen -, psyykkiseen -, pedagogiseen - ja emotionaaliseen turvallisuuteen. Opettajien haastattelut olivat kestoltaan 33 ja 106 minuutin välillä. Haastattelujen keston keskiarvo oli 57 minuuttia. Kaikkia tutkielmaan osallistuneita opettajia haastateltiin yhden kerran. Haastattelut toteutettiin kouluilla, joissa opettajat työskentelevät. Nämä haastattelut muodostavat pro gradu -tutkielman aineiston. Haastattelut äänitettiin ja haastattelun jälkeen aineisto litteroitiin. Litterointivaiheessa, josta kerrotaan myöhemmin lisää, muutettiin kaikkien haastattelussa mainittujen henkilöiden ja koirien nimet. Haastateltavat merkittiin tunnuksin H1, H2, H3, H4, H5 ja H6 sen mukaan, missä järjestyksessä haastattelut tehtiin.

Haastattelu toteutettiin valmiiksi mietityn haastattelurungon pohjalta. Haastattelurunko oli jakautunut seitsemään osaan, haastattelun alun taustatietokysymyksiin, ja turvallista oppimisympäristöä koskeviin kysymyksiin jaoteltuna viiteen osaan sosiaalista-, psyykkistä-, pedagogista-, fyysistä- ja emotionaalista turvallisuutta koskeviin kysymyksiin sekä haastattelun lopun muutamaa yleiseen kysymykseen. Alun taustatietokysymyksiin oli siirretty psyykkiseen turvallisuuteen liittyvät ennustettavuuteen ja selkeyteen liittyvät kysymykset. Tämä sujuvoitti haastattelun järkevää etenemistä. Joihinkin kysymyksiin oli mietitty etukäteen valmiita lisäkysymyksiä, jos varsinaiseen kysymykseen vastaaminen olisi ollut suppeaa. Haastattelurunko on tutkielman lopussa liitteenä (liite 1).

Haastattelurungossa oli seitsemän kysymystä taustatiedoista. Taustatiedoissa kysyttiin esimerkiksi luokan tietoja, missä koira työskentelee sekä koiran ja ohjaajan koira-avusteisuuteen liittyvää koulutustaustaa ja koiran käyttöön liittyviä asioita, kuten kuinka pitkään se on ollut koulussa. Taustatiedoissa on mukana myös ennustettavuuteen ja selkeyteen liittyvät kysymykset, joiden alla oli neljä kysymystä.

Haastattelurungon toinen osa-alue oli sosiaalinen turvallisuus. Tässä osa-alueessa oli yksi kysymys, johon oli lisäksi mietitty kolme apukysymystä. Kolmantena osa-alueena oli psyykkinen turvallisuus, jota käsiteltiin haastatteluissa kolmen kysymyksen kautta. Näiden jälkeen oli neljä kysymystä pedagogiseen turvallisuuteen liittyen. Viidentenä osa-alueena haastattelussa oli fyysinen turvallisuus. Fyysisen turvallisuuden kysymykset liittyivät sekä tilaturvallisuuteen, että fyysiseen koskemattomuuteen. Viimeisenä turvallisen oppimisympäristön osa-alueista haastattelussa käsiteltiin emotionaalista turvallisuutta kolmen kysymyksen kautta. Haastattelun lopuksi kysyttiin vielä yleisesti koiran käytön haasteista ja parhaista puolista.

Kaikki haastateltavat työskentelivät Etelä-Suomen alueella ala-asteilla. Haastatteluhetkellä kaksi haastateltavista toimi luokanopettajina ja neljä haastateltavista toimi erityisopettajina, joko erityisluokanopettajana tai laaja-alaisena erityisopettajana. Pääsääntöisesti haastateltavien työnkuva oli pysynyt samankaltaisena koiran käytön ajan. Kaikki heistä olivat suorittaneet tai suorittivat parhaillaan Kasvatus- ja kuntoutuskoirat ry:n täydennyskoulutusta. Lisäksi haastatteluhetkellä opettajilla käytössä olleet koirat olivat kaikki suorittaneet soveltuvuuskokeen. Soveltuvuuskokeessa testataan koiran soveltuvuutta työskentelyyn tukea tarvitsevien ihmisten parissa ja sen reagointia esimerkiksi erilaisiin ääniin ja suhtautumista ihmisiin kartoitetaan (Kasvatus- ja kuntoutuskoirat ry, 20.4.2020). Suurin osa koirista on suorittanut myös ohjaajan lisäkoulutuksen suorittamisen jälkeen tehtävän työnäytön. Työnäytössä tarkastellaan opettajan ja koiran yhteistointintaa työtehtävissä ja koiran ohjattavuutta, lisäksi koiran terveydentila varmistetaan eläinlääkärin tarkistuksessa (Kasvatus- ja kuntoutuskoirat ry, 20.4.2020). Haastateltavien kokemus koiran käytöstä koulussa vaihteli yhdestä koirasta useampaan eri koiraan. Kolme haastateltavaa olivat käyttäneet koiraa koulussa yhteensä 1,5-2 vuotta ja kolme haastateltavaa olivat käyttäneet koiraa yli viisi vuotta. Kaikilla paitsi yhdellä opettajalla oli haastatteluhetkellä koira pääsääntöisesti kerran viikossa koulussa ja silloin koira viettää koko päivän siellä. Yhdellä opettajalla koira oli kahtena päivänä viikossa koulussa.

Kaikki haastattelut äänitettiin varmuuden vuoksi sekä kännykällä että äänityslaitteella. Haastattelujen äänitteet litteroitiin. Litteroinnin avulla aineisto saatetaan muotoon, jossa

analysoiminen on mahdollista eli ne kirjoitetaan puhtaaksi kirjalliseen muotoon (Metsämuuronen, 2005, s.233). Litterointia voi luokitella erilaiseksi sen tarkkuustason mukaan. Epätarkin litteraatio saattaa sisältää vain pääpiirteet keskustelusta sisältäen vain vähän suoraan lainausta. Tarkimmillaan litteraatio voi sisältää niin sanatarkat lainaukset kuin puheessa esiintyvien taukojen pituudet ja äänenpainot. Tässä tutkielmassa litteroinnissa käytettiin Aineistonhallinnan käsikirjassa (31.10.2019) esitettävää peruslitteroinnin tasoa. Peruslitteroinnissa kirjataan ylös sanatarkasti puhekieli, mutta täytesanat kuten ”niinku”, keskenjäävät tavut, toistot ja satunnaiset äännähdykset jätetään pois. Tuloksin kanalta merkitykselliset tunneilmaukset kuten nauru merkitään kuitenkin litteraatioon. (Aineistonhallinnan käsikirja, 31.10.2019.) Peruslitterointi on tarkkuudeltaan riittävä, koska halutaan analysoida suurimmaksi osaksi vain haastatteluissa ilmenevää asiasisältöä. Peruslitteroinnissa pois jäävät merkinnät eivät vaikuta asiasisällön välittymiseen.

Tässä tutkielmassa toteutettiin litterointia rinnakkain haastattelujen kanssa. Litterointi aloitettiin heti ensimmäisen haastattelun jälkeen. Kaikki haastattelut litteroitiin kännykän äänitteistä kirjoittamalla puheen tietokoneelle tiedostoksi. Apuna käytettiin puheenhidastustoimintoa. Osassa haastatteluista, jotkin kohdat olivat äänenlaadultaan sen verran huonoja, että niitä täytyi kuunnella normaalilla puhenopeudella. Osa sanoista oli myös vaikea ymmärtää hidastettuna, jolloin nopeus vaihdettiin normaalille nopeudelle. Litteroituun tekstiin lisättiin haastattelussa tehdyistä muistiinpanoista nousseita merkityksellisiä eleitä tai asioita, jotka eivät kuuluneet äänitteellä. Esimerkiksi ensimmäisessä haastattelussa haastateltava sanoi yhden lauseen kuiskaten, mikä ei kuulu äänitteellä. Se lisättiin litteraattiin haastattelun muistiinpanoista. Litteroimatta jätettiin haastattelusta kohtia, jotka katsottiin tutkimusaiheeseen liittymättömäksi. Esimerkiksi pois jätettiin kohta, jossa haastateltava kertoi toisesta koirastaan, joka ei ollut koulutyössä. Litteroinnista on jätetty pois täytesanoja kuten ”niinku”. Aineiston selkeyttämiseksi lisättiin myös joitain välimerkkejä ja poistettiin esimerkiksi ja -sanoja, jotka yhdistivät lauseita pitkiksi. Haastateltavien puheessa saattoi siis olla hyvinkin pitkiä virkkeitä, eikä selkeitä välejä lauseissa. Niiden muuttaminen selkeämmiksi välimerkeillä ja pienillä muutoksilla, ei muuttanut haastattelun sisältöä.

6.3 Aineiston analysointi

Aineisto analysoitiin teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Analyysin pohjana toimi teoriasta nousseet turvallisen oppimisympäristön osa-alueet: fyysinen-, sosiaalinen-, psyykkinen-, pedagoginen- ja emotionaalinen turvallisuus (Hurme & Kyllönen, 2014,

s.28-35). Kuvasin teoriataustassa osa-alueita tarkemmin ja analyysissä etsin näihin määritelmiin sopivia ilmauksia aineistosta. Esimerkiksi sosiaalisen turvallisuuden kohdalla etsin oppilaiden sosiaalisiin taitoihin, kiusaamiseen ja yhteenkuuluvuuteen liittyviä ilmauksia. Teoriatausta antoi kehyksen sille, minkä osa-alueen alle mikäkin ilmaus aineistosta sijoitettiin.

Analyysi tapahtui osittain aineiston keruun kanssa samanaikaisesti, mutta pääosin vasta aineiston keruun jälkeen. Jo haastattelutilanteessa voi syntyä ajatuksia aiheen tyypittelystä ja mallien hahmottelusta. Haastattelun jälkeen tapahtuva litterointi säilyttää käytetyt sanamuodot, joten analysointi pysyy ”lähellä” haastattelua. Aiemmasta aiheeseen liittyvästä teoriasta muodostetaan johtoideat, joita analysointivaiheessa etsitään myös aineistosta. Tällaista teorialähtöistä päättelyä voidaan kutsua myös abduktiiviseksi päättelyksi. (Hirsjärvi & Hurme, 2009, s.136.) Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä syklisyys ja prosessin myötä täydennys. Aineistoon perehtyminen voi johtaa tutkimuskysymysten täsmentymiseen ja tarpeen etsiä lisää taustateoriaa. Vaiheet eivät siis etene lineaarisesti vaan tutkimusprosessi voi palata edellisiin vaiheisiin ja etsiä useampaan kertaan suuntaa. (Seitamaa-Hakkarainen, 20.4.2020.)

Toteutin sisällönanalyysiä pääsääntöisesti seuraavien vaiheiden kautta:

1. ”Haastattelujen kuunteleminen” ja litterointi
2. ”Analyysirungon muodostaminen”
3. ”Haastattelujen – lukeminen ja sisältöön perehtyminen”
4. Alkuperäisten ilmausten kerääminen ja pelkistäminen
5. Ilmausten sijoittaminen ylä- ja alaluokkiin sekä uusien alaluokkien muodostaminen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.123; s.127-131.)

Vaiheet eivät kuitenkaan edenneet täsmällisesti tässä järjestyksessä. Analyysirunkoa alettiin muodostaa jo siinä vaiheessa, kun haastattelut olivat vasta osittain litteroitu. analyysi aloitettiin ennen viimeisen haastattelun litterointia, ja analyysiä sekä viimeistä litteraattia työstettiin vuorotellen. Vaiheita 3-5 tehtiin rinnakkain. Haastatteluja luettaessa niistä etsittiin tekstinpätkiä, jotka sisälsivät yksittäisen ilmauksen. Kun ilmaus löydettiin, se värjättiin tiedostoon yläluokan tunnusvärillä, ja se sijoitettiin heti toisessa tiedostossa olevaan taulukkoon (ks. Taulukko 1). Ilmauksille mietittiin heti myös pelkistys. Pelkistykset olivat pituudeltaan muutamasta sanasta sanaluetteloihin tai tiivistäviin lauseisiin. Haastatteluista pyritään välittämään haastateltavan ajatuksia, käsityksiä ja kokemuksia (Hirsjärvi & Hurme, 2009, s.41). Osa alkuperäisistä ilmauksista sijoitettiin useampaan yläluokkaan. Kun kaikki haastattelut olivat luettu, ja ilmaukset olivat sijoitettu yläluokkiin,

sekä pelkistetyt ilmaukset olivat luotu, aloitettiin alaluokkien muodostus. Lahtisen mukaan analyysiprosessissa analyysi, tulkinta ja teoria kulkevat kiinteässä yhteydessä. Tulkinnessa pyritään monitasoisuuteen. Tällä tavoitellaan puhutun kielen kattavaa ymmärrystä. (Lahtinen, luento, 23.1.2019.)

Analyysin pohjana käytettiin tämänkaltaista taulukkoa:

Pääluokka	Yläluokka	Alaluokka	Pelkistetty ilmaus	Alkuperäinen ilmaus
Fyysinen turvallisuus	Tilaturvallisuus			
	Fyysinen koskemattomuus			
Henkinen turvallisuus	Sosiaalinen turvallisuus			
	Psyykinen turvallisuus			
	Pedagoginen turvallisuus			
Emotionaalinen turvallisuus				

Taulukko 1. Sisällönanalyysipohja (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.130)

Alaluokkiin sain ideoita jo siinä vaiheessa, kun luokittelin ilmauksia pääluokkiin. Huomasin ilmauksissa joidenkin aiheiden toistuvuutta ja kirjoitin muistiin huomaamiani yhtäläisyyksiä ja toisaalta myös vastakkaisuuksia. Sisällönanalyysissä ollaan kiinnostuneita mahdollisista säännönmukaisuuksista, eri elementtien tunnistamisesta ja niiden välisten suhteiden hahmottamisesta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2010, s.166). Alaluokat loin kuitenkin vasta yläluokkiin sijoittamisen jälkeen. Etenin yläluokka kerrallaan ja luin pelkistetyt ilmaukset uudestaan sijoittaen ne sitten alaluokkiin. Samalla tarkistin pelkistyskäsitteitä ja varmistin niiden sopivuutta alkuperäiseen ilmaukseen. Mietin myös uudestaan, olinko sijoittanut ilmauksen sopivaan yläluokkaan.

Alaluokkien muodostamisen yhteydessä ja sen jälkeen huomasin, että jotkin alaluokat sopivat paremmin toisen yläluokan alle. Siirsin siis alaluokkiin ilmausten sijoittamisen jälkeen vielä joitain alaluokkia toisiin yläluokkiin kuin, mihin olin ne alunperin sijoittanut.

Tästä jatkoin tulosten kirjoittamiseen. Myös kirjoitus vaiheessa suoritin tarkistusta luki-
malla vielä ilmauksia uudelleen ja miettimällä, ovatko ne sopivassa ylä- ja alaluokassa.
Siirsin vielä joitain ilmauksia tässä vaiheessa toisiin luokkiin. Lopulliset alaluokat muo-
dostuivat tulosten kirjoittamisen kanssa yhtä aikaa, kun auki kirjoittaessa huomasin joi-
denkin aiempien alaluokkien linkittyvän toisiinsa ja yhdistin niitä.

7 Tutkimustulokset ja niiden tulkintaa

Tässä kappaleessa käsitellään tuloksia tutkimuskysymykseen: Millä tavoin opettajat kokevat kasvatuskoiran vaikuttavan turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin (fyysiseen-, sosiaaliseen-, psyykkiseen-, pedagogiseen- ja emotionaaliseen turvallisuuteen)? Tulokset esitetään osa-alueittain. Ensin on kirjoitettu fyysiseen turvallisuuteen liittyvistä tuloksista, ja niistä kerrotaan erikseen fyysisen koskemattomuuden sekä tilaturvallisuuden kannalta. Sen jälkeen on kuvattu kasvatuskoiran vaikutuksista henkiseen turvallisuuteen sosiaalisen-, psyykkisen- ja pedagogisen turvallisuuden kautta ja lopuksi käsitellään sen vaikutuksia emotionaaliseen turvallisuuteen.

7.1 Tilaturvallisuus

Tässä luvussa käsitellään fyysiseen turvallisuuteen kuuluvaa osa-alueeseen, tilaturvallisuuteen liittyviä tutkimustuloksia. Ensin esitellään haastateltavien käytäntöjä koulutilojen käyttöön ja koulussa kulkemiseen koiran kanssa. Sen jälkeen avataan opettajien kertomia keinoja hygieniasta ja siivouksesta huolehtimiseen. Kappaleessa käydään myös läpi, miten kasvatuskoiran työssä pyritään huomioimaan eläimille allergisia lapsia. Myös toimintaan tarvittavia lupia ja opettajien kuvauksia kasvatuskoiiraan liittyvästä tiedottamisesta esitellään. Lopuksi kerrotaan vielä yleisesti opettajien koira-avusteisessa työskentelyssä käyttämiä sääntöjä.

Tilaturvallisuus	Tilat ja koulussa liikkuminen
	Hygienia
	Siivoaminen
	Allergiat
	Luvat ja tiedottaminen
	Säännöt

Taulukko 2. Tilaturvallisuus - Kasvatuskoiira

7.1.1 Kasvatuskoiran käyttämät tilat ja koulussa liikkuminen

Osa opettajista kertoi koiran vaikuttaneen luokkatilan valintaan ja osa sanoi, että koira ei ole vaikuttanut siihen. Yksi opettaja sanoi hänellä olleen pidemmän aikaa sama luokkatila ja koiran tullessa opetukseen mukaan, luokkatila pysyi samana. Eräs haastateltavista kertoi hänen vaihtaneen eri luokkatilaan, koiran koulussa olon aikana, mutta koira ei ollut

syy tilan vaihtamiselle. Päinvastaisesti, yksi opettajista kertoi tilanteestaan, jossa oli vaihtanut luokkatilaa koiran takia. Luokka on nyt maantasossa, ettei opettajalla kestä niin kauaa siirtymiin ja koiran ei tarvitse kulkea rappusia. Näiden lisäksi edellisessä luokassa ollut väliovea ei saanut lukkoon, jolloin koira oli laitettava häkkiin opettajan poistuessa luokasta. Eräs haastateltava kertoi luokkatilan valikoituneen sillä perusteella, että hän saa koiran tuotua sivuovesta kouluun ja täten nostikin keskeiseksi koiran kanssa toimimisessa huomioitavaksi asiaksi tilojen miettimisen.

Osa haastateltavista kuvasivat koiran pysyvän yhdessä luokkatilassa. Kaksi haastateltavaa opettajaa kertoivat muilta luokilta vierailevien oppilaiden tulevan koiran luokse eikä koira mene heidän luokkaansa. Yksi haastateltava esitti samassa luokkatilassa pysymisen koiralle vähemmän stressaavana, koiran ollessa tottunut työskentelemään siinä tilassa. Toinen opettaja esitti allergioiden olevan myös yksi syy koiran työskentelypaikan rajaamiselle yhteen tilaan. Eräs opettaja kertoi koiran kulkevan muutamassa lähekkäin olevassa luokassa, joissa ei ollut allergisia oppilaita. Hän sanoi, ettei tähän mennessä ollut ollut tarvetta koiran kulkemisen rajoittamiseen, mutta se täytyisi tehdä tarvittaessa. Samaan tapaan toinenkin haastateltava kertoi koiran kulkevan useammassa luokassa, joissa hän itse opettaa. Yksi haastateltavista nosti yleisesti työskentelyn haasteeksi käytännönjärjestelyt ja koiralle sopivan luokkatilan löytämisen, mutta totesi kuitenkin, ettei hänellä ei ole ollut tilan suhteen ongelmia. Toinen opettaja nostikin esiin tilassa huomioidavan sekä koiran, että lasten turvallisen olemisen.

Opettajat kuvasivat koiralla olevan koulussa tietty reitti, josta se kulkee luokkaan. Yksi opettaja kertoi kulkevansa koiran kanssa pääovista ja siitä suoraan luokkaan, eikä koira liiku muuten koulurakennuksessa. Kolme opettajista kertoi koiran kulkevan sivuovesta omaa reittiään luokkaan, jolle syyksi esitettiin allergioiden huomioiminen. Eräs haastateltava esitti sivuovesta kulkemisen olevan myös turvallisempaa koiralle, koska sitä kautta on rauhallisempi kulkea ja yksi opettaja esitti tarkennuksena koiran kulkevan käytävillä remmissä ja luokassa se työskentelee vapaana. Opettajat kertovat koira-avusteen toiminnan suunnitteluun kuuluvan myös koiran koulussa kulkemisen miettiminen sekä koiran koulurakennuksessa liikkumisen rajaamisen olevan keinoja huomioida allergisia ihmisiä.

Neljän opettajan kanssa tuli esiin myös koiran kanssa ulkoileminen. Kaksi heistä kertoi koiran kanssa tehdyistä kävelyistä pienen oppilasryhmän kanssa. Yksi opettajista kertoi koiran lähtevän mukaan, jos heillä on jotain ulkotyöskentelyä ja kuvaakin asiaa seuraavassa sitaatissa:

Sitten tietysti, jos joskus lähetään ulkoilee, niin koiran otan mukaan. Että jos lähetään vaikka kävelyille tai meillä oli peltotutkimusta tossa syksyllä, niin silloin, jos on koirapäivä niin koira lähtee mukaan. (H6)

Kahden opettajan kuvauksissa nousi esiin koiran olleen mukana liikuntatunnilla. Osa opettajista hyödyntää kasvatuskoiraa siis myös ulkona. Yksi opettaja kuitenkin kertoi, ettei koira ulkoile ollenkaan lasten kanssa. Käytännöt siis eroavat koira ja opettaja kohdaisesti.

7.1.2 Hygieniasta huolehtiminen kasvatuskoiran kanssa työskenneltäessä

Haastateltavat kertoivat keinoja hygieniasta huolehtimiseen koira-avusteisessa työskentelyssä ja yleisimmin mainituksi asiaksi nousi käsien peseminen. Kaksi opettajista kertoivat ohjaavansa oppilaan pesemään kädet koiralle herkun antamisen jälkeen, mikä ilmenee myös seuraavassa sitaatissa:

Sit jos ne antaa kädestä, niin sit pitää toki käydä kädet pesemässä. Sen kuola ei nyt mitenkään oo hirveen hygieenista. Tietenki muutenki pestään aina kädet ennen ruokailua. (H1)

Yllä olevassa sitaatissa mainitaan ruokailua ennen käsien peseminen, mikä ilmeni myös toisessa haastattelussa. Yksi haastateltava kertoi muita tiukemmasta linjastaan sen suhteen, ettei koiralle anneta ollenkaan herkkuja kädestä vaan kauhan kautta tai lattialle. Hän kertoi tehneensä päätöksen koiran suussa olevien bakteerien takia. Eräs haastateltava myös sanoi kehottavansa eri luokilta käyvät oppilaat pesemään kätensä koira-avusteisen tunnin jälkeen. Toinen opettaja toi esiin puhuneensa lapsille, että kädet on hyvä pestä koirapäivän lopuksi. Hän kuitenkin totesi, ettei ole muistanut hirveän usein muistuttaa oppilaita asiasta. Yleisesti kuitenkin useat opettajat kuvasivat kehottavansa lapsia päivän mittaa pesemään käsiään eri tilanteissa koiratyöskentelyn yhteydessä tai jälkeen.

Kolme haastateltavaa nostivat esiin koiran nuolemisen hygieniaan liittyen. Yksi opettajista totesi, ettei hänen koirallaan ole onneksi tapana nuolla lasten naamoja, joten siihen ei ole tarvinnut kiinnittää huomiota. Toinen haastateltava sanoi nykyisin luokassa olevan sääntö, ettei koiraa saa pussailla. Hän kertoo, että yhden oppilaan lempipuuhaa olisi halailla ja pussailla koiraa, mutta koiran suun epähygieenisyyden vuoksi eläin ei saa nuolla. Myös toisessa haastattelussa nousi esiin osan lapsista tykkäävän, kun koira nuolaisee. Opettaja sanookin harkitusti antavansa koiran nuolla tututtuja lapsia, mutta vieraampien oppilaiden kohdalla hän on tarkempi. Haastateltavien kuvaukset siis erosivat hieman toisistaan siinä, kuinka he sallivat koiransa nuolevan lapsia.

Eräs opettaja totesi haastattelussa, ettei ehkä huomaa sanoa kaikkea, mitä tekevät koulussa hygienian ja siisteyden eteen, koska niistä on tullut niin itsestään selviä asioita. Haastateltava kuvasikin monen asian automatisoituneen käytettyään koira-avusteisuutta useita vuosia. Erityisesti yksi haastateltavista korosti hygieniasta huolehtimisen tärkeyttä, mikä ilmeneekin seuraavasta sitaatista:

Pitää pitää hygieeniasta huolta, ettei mitkään taudit pääse leviämään. Mitään sellasta riskiä ei saa ottaa. Kun pitää huolen siitä, että hoitaa kaiken hyvin asiallisesti, niin silloin ei mitään riskejä tule. Tiedostaa riskien olemassaolon, niin osaa välttää sen. (H5)

Kyseisen haastateltavan suhtautuminen hygieniaan oli tarkka ja hänellä olikin ylempänä kuvatut säännöt siitä, ettei koira saa nuolla lapsia eikä sille anneta kädestä herkkuja.

Haastateltavat kertoivat kasvatuskoiran puhtaudesta ja terveydestä huolehtimisesta. Kaksi opettajista nostivat esiin koiran pesemisen aina välillä, jos koira vaikuttaa likaiselta. Yksi opettajista kertoi myös harjaavansa koiran koulupäivää edeltävänä iltana saadaksesen irtokarvat pois. Koiran tassujen pyyhinnän kuraisella kelillä koululle tullessa toi esiin kolme opettajaa koiran puhtaudesta huolehtimiskeinoksi. Eräs haastateltava summaakin aihetta näin:

Toki koiran pitää olla aina puhdas, ku tullaan kouluun eikä kipeenä saa tulla tietenkään jos huomaa et sil on joku vaiva niin en silloin tietenkään ota mukaa. (H1)

Erityisesti yksi haastateltavista luetteli asioita koiran terveyden ylläpitoon: rokotuksista, madotuksista, kynsien leikkuusta ja hampaista tulee huolehtia. Myös toinen opettaja mainitsi koiran hampaiden harjaamisen, mutta totesi olevansa laiska siinä ja koittavansa tsempata. Hän nosti myös esiin koiran säännöllisen terveystarkistuksen eläinlääkärillä. Kahilaniemi (2016, s.32) esittääkin kirjassaan koiran siisteydestä huolehtimisen olevan tärkeää, kun koira tuodaan kouluun sekä nostaa esiin koiran terveydestä huolehtimisen yhteydessä huolen zoonooseista.

7.1.3 Siivouksesta huolehtiminen kasvatuskoiran kanssa työskenneltäessä

Kasvatuskoiran kouluun tuomisessa yhdeksi huomioitavaksi asiaksi haastateltavat nostivat siisteyden. Teoriataustassa Friesen (2009, s.262) esitti huolen siisteydestä olevan yksi eläinavusteistatoimintaa rajoittava tekijä. Yleisesti haastateltavat puhuvat siistijöiden huolehtivan siivoamisesta, minkä lisäksi opettajilla on joitain omia keinoja siisteydestä huolehtimiseen. Seuraavassa sitaatissa eräs haastateltava kuvaa siistijöiden työtä ja heiltä tullutta viestiä:

Meillä siivoojat siivoo lattiat. Ne on sanonu, että ei sitä nyt hirveesti näy, että täällä koira on ollu. (H6)

Yllä olevassa sitaatissa kuvataan, ettei siistijät näe juurikaan koirasta johtuvaa eroa luokassa. Toinen opettaja totesi, ettei koulussa ylipäättään siivota hirveästi ja oli sitä mieltä, ettei koiran karvat vaikuta muun sotkuisuuden joukossa. Eräs opettaja kuitenkin kertoi, että heillä erityisesti koirapäivän jälkeen imuroidaan luokan matot. Opettajat kuvaavat yhteistyön siistijöiden kanssa sujuneen hyvin. Yksi haastateltavista kertoi aluksi käydyssä siivouspalaverissa siistijöiden suhtautuneen koiraan positiivisesti ja haastateltava kuvasikin heidän tykänneen koirasta paljon. Opettaja totesikin, ettei siistijöiden kanssa ole ollut ongelmia ja samaa sanoi myös toinen haastateltava. Eräs haastateltava mietti, että voisi pyytää siistijää ottamaan lattiat välillä kostealla, mutta totesi kuitenkin, ettei ole pitänyt asiaa niin tärkeänä, kun luokassa ei ole allergisia. Toinen haastateltava kertoi tiedottaneensa siistijöille koirapäivän, jotta he tietävät koiran läsnäolosta. Eräs haastateltava kertoi, että hänen on muistettava ottaa luokan ovesta koiran läsnäolosta kertova lappu pois, jotta siistijät tulevat luokkaan.

Siistijöiden siivoamisen lisäksi opettajilla on luokassa käytäntöjä, joiden avulla siisteydestä huolehditaan. Yksi haastateltavista kertoi, että luokassa imuroidaan koiran takia. Toinen opettaja kertoi siivoavansa harjalla, jos luokassa on enempi karvaa. Myös sohvassa on karvanlähtö aikaan karvaa ja opettaja kuvasi lasten aiemmin olleen innokkaita osallistumaan siivoamiseen, mutta tänä vuonna oppilaat eivät ole olleet niin innoissaan ja opettaja on enimmäkseen hoitanut siivoamista. Myös kolmas opettaja kertoi, ettei halua rasittaa koiralla siistijöitä ja kertoo siivoavansa koiran aiheuttamia sotkuja, esimerkiksi jos koira on kuljettanut hiekkaa sisään. Eräs opettaja miettii, että voisi ottaa matot pois luokasta koiran ollessa paikalla, muttei ole sitä vielä tehnyt. Kaksi haastateltavaa kertoo luokassa olevan tarraharjoja tai teippiirullia halukkaille oppilaille koiran karvojen poistoon vaatteista. Toinen opettajista kertoikin joskus karvojen poistosta syntyneen herttainen tilanne oppilaiden auttaessa toisiaan. Siisteydestä huolehtimisen keinoksi haastateltava nosti myös sen, että hän vie koiran peiton, toimintamaton ja pyyhkeet kotiin pestäviksi ainakin joka toinen viikko. Lisäksi hän kertoo koiran käyttämän säkkituolin olevan helposti pyyhittävästä materiaalista, johon karvat eivät tartu. Opettajilla on siis siistijöiden hoitaman siivouksen lisäksi myös omia käytäntöjä, millä edesauttavat siisteyttä. Tähän liittyy myös koiran puhtaudesta huolehtiminen, mistä kerroin edellisessä kappaleessa.

7.1.4 Allergioiden huomiointi kasvatuskoiran kanssa työskenneltäessä

Yksi teoriasta nousevista huolenaiheista koiran käyttöön koulussa on allergiat (Friesen, 2009, s.262). Ennen koiran kouluun tuomista pitääkin haastateltavien mukaan huomioida koulussa käyvät ihmiset. Opettajat toivat esiin selvittäneensä lasten mahdollisia allergioita, mikä ilmenee myös seuraavassa sitaatissa:

No siis mä oon kysynyt ne (allergiat) tietenkin sillon vuoden alussa kysytty, et jos on allergia niin ilmoittais (H1)

Kaksi opettajista kertoivat koiran vaikuttaneen jo alun alkaen luokkakoihin niin, että allergiset oppilaat eivät ole koira-avusteisuutta hyödyntävän opettajan luokassa. Toinen opettajista kertoo allergisten olevan jopa eri rakennuksessa. Eräs haastateltava toi esiin sen, että koiran työskentely vain yhdessä luokkatilassa on tehty osittain myös allergioiden huomioimisen takia. Koiran tiettyä reittiä kulkeminen koulussa, mitä käsittelin aiemmin tässä luvussa, on myös kolmen opettajan mukaan yksi keino allergisten huomioimiseksi. Eräs haastateltava totesi, ettei koira käytetä päivän aikana välttämättä kaikissa luokkatilanteissa. Yksi laaja-alaisena erityisopettajana toimiva haastateltava sanoi koiran olevan koulussa yhtenä päivänä, mutta hän työskentelee useampana päivänä saman luokan kanssa, jolloin hänen luokseen tulevia oppilaita voi vaihdella päiväkohtaisesti niin, ettei allergiset tule työskentelemään koiran kanssa. Yleisesti allergiat otetaan siis selville aluksi ja sen jälkeen huomioidaan ne työskentelyssä.

Haastateltavat kertoivat, että allergiasta huolimatta jotkut lapset ovat olleet mukana koira-avusteisessa toiminnassa. Tämän kaltaisia ilmauksia nousi neljästä haastattelusta. Kotoa vanhemmilta tai lapselta on tullut halu koiratyöskentelyyn, mikä ilmenee myös seuraavassa sitaatissa:

Yks oppilas on aikoinaan ollut semmonen, et äiti sano, et se on koiralle allerginen. -- Se äiti sano, että mielummin niille tunneille, kun koira on siellä. Se anto sitten aamulla allergialääkkeen. (H6)

Myös toinen opettaja kertoi saman kaltaisista kokemuksista kuin yllä olevassa sitaatissa; hänellä on ollut astmaatikkoja ja allergisia oppilaita koiratyöskentelyssä, mutta vanhemmat ja lapsi ovat nähneet koiran hyödyt suurempina kuin haitat. Lapset ovat ottaneet lääkettä eivätkä ole esimerkiksi antaneet koiran nuolla naamaa, mikä ilmeni myös toisessa haastattelussa opettajan kuvatessa koiran kanssa lähikontaktin välttämistä. Yksi haastateltava sanoikin koiran työskentelevän aina tiettyinä päivinä ja hänen ilmoittavan allergisille mahdollisista muutoksista, jotta he osaavat varautua. Yksi opettajista kuvasi jutulleensa allergisen tytön kanssa koirasta ja lapsi sai osallistua tunnille, mutta he sopivat, ettei hän koske koiraan. Haastateltava kuvaakin allergioiden huomioinnin olevan

aina yksilökohtaista ja hänen mukaansa etenkin isommat oppilaat tietävät hyvin myös itsenäisesti ilman vanhempiaan, miten heidän kannattaa toimia.

Kolme haastateltavaa kertoivat, etteivät he tällä hetkellä juurikaan joudu huomioimaan allergisia, koska heidän ryhmissään ei ole allergisia. Vaikuttakin siltä, että vaikka allergiat on tärkeä ottaa huomioon, on kouluissa verrattain vähän allergisia. Eräs opettaja nosti kuitenkin yleisesti koira-avusteisen työskentelyn ongelmaksi sen, miten toimia allergisten lasten kanssa.

7.1.5 Kasvatuskoiratoiminnan luvat ja tiedottaminen

Kaikki haastateltavat kertoivat koira-avusteisen työskentelyn lähteneen liikkeelle rehtorilta luvan kysymisestä. Koiratoiminnan haasteeksi nostettiin se, jos rehtori ei olisikaan myöntäväinen testatusta koirasta huolimatta. Kukaan opettajista ei kuitenkaan kuvannut heillä olleen ongelmia rehtorin luvan saamisessa. Useampi opettaja kertoi myös tiedottaneensa muita opettajia kasvatuskoirasta. Eräs opettaja kuvasi kertoneensa rehellisesti muille toiminnasta, muttei kysynyt heiltä lupaa koiran kouluun tuomiseen, koska siihen riittää hänen mukaansa rehtorin lupa. Yksi opettaja kertoi pitäneensä muille opettajille esittelyn koira-avusteisesta toiminnasta ja kertoneensa koirastaan ja sen työtavoista. Eräs opettaja sanoi luokkansa olleen eristyksissä koiran aloittaessa eikä hän kysynyt muilta opettajilta koirasta. Kollegoiden suhtautuminen koiraan myönteisesti nousi esiin kolmesta haastattelusta, mitä eräs opettaja kuvaakin seuraavassa sitaatissa:

Tääl on kyl työyhteisö hirmu hyvin ottanu tilanteen ja ottanu koiran vastaan. (H4)

Yksi pidempään koiraa käyttänyt toteaa, että tekisi aloituksen nykyisin toisin kuin aikoi-
naan itse teki ja sanoikin asiaan olevan ohjeita tänä päivänä. Hän kuvasi toimintaansa
aluksi kokeilemiseksi ja sanoi kannattavansa nykyisin tyyliä, jossa koiran yhteisöontuo-
minen tehdään harkitusti ja paloittain rakentamalla. Eräs haastateltava totesi koiransa
tulleen aluksi kouluun rehtorin luvalla lähinnä opettajan omista tarpeista ja epäsäännöl-
lisesti, minkä jälkeen toiminta lähti kehittymään.

Kaikki opettajat kertoivat myös tiedottaneensa huoltajia kasvatuskoirasta. Yksi opetta-
jista kertoi pyytäneensä vanhempia laittamaan viestiä, jos lapsi ei saa osallistua koira-
avusteiseen toimintaan, mutta kukaan ei vastannut kieltävästi. Samoin kuvasi viestin-
täänsä myös toinen opettaja ja hän kertoi lisäksi kysyneensä vanhempien suhtautumista
koira-avusteisuuteen. Hän sanoi pyrkineensä positiivisin keinoin siihen, että vanhemmat
ottaisivat toiminnan avoimesti vastaan. Kaksi opettajaa myös sanoivat kertoneensa toi-

minnasta vanhempainillassa. Yksi opettajista kuvasi tiedottaneensa huoltajia, muttei kysynyt toiminnalle lupaa, koska katsoi koira-avusteisuuden olevan hänen valitsema pedagoginen väline, eikä katsonut tarvitsevänsä välineen käyttöön huoltajien lupaa. Hän on kuitenkin pyytänyt olemaan yhteydessä, mikäli haluaa keskustella asiasta. Eräs opettaja totesi, etteivät vanhemmat ole vastustaneet koira-avusteisuutta. Myös seuraavassa sitaatissa välittyy vanhempien suhtautuminen kasvatuskoiraan yhden opettajan kuvaamana:

Hyvillä mielin se otettiin vastaan ja et jokunen ehkä sitten empi tai kysy asioita, mut et se valmistelu oli myöskin sitä, et ohjeistettiin niit vanhempia. (H2)

7.1.6 Koira-avusteiseen opetukseen liittyvät säännöt

Haastateltavat kertoivat heillä olevan koira-avusteiseen työskentelyyn liittyviä sääntöjä. Yleisesti luokassa on sääntöjä ja ohjeita koiran kohteluun. Useampi opettajista kertoi esimerkiksi käyneensä läpi koiran käsittelyä. Esimerkiksi sitä, mihin koira saa koskea ja mihin ei, oli puhuttu lasten kanssa. Yksi opettaja sanoi, ettei luokassa saa riehua tai koira ei saa jahdata ja toinen opettaja sanoi yleisemmin antaneensa ohjeita, miten luokassa liikutaan. Eräs opettaja kuvasikin tällaisia eläimen kohtelusääntöjä koiralle työrauhan antamiseksi. Opettaja kertoikin koiralla olevan työskentelymatto, jossa sille annetaan rauha ja se kierretään. Matto on ikään kuin koiran oma pulpetti. Yksi opettaja kertoi, että yksi oppilas kerrallaan saa olla koiran kanssa ja opettaja sopii vuoroista. Aiemmin hänellä oli myös sääntö, että yksi kerrallaan saa kutsua koira ja vain opettaja saa käyttää koiran ohjaamiseen tarkoitettuja käsisignaaleja, mutta tällä hetkellä sellaiselle ei ole ollut tarvetta. Yksi opettaja summaa seuraavassa sitaatissa koiratoiminnassa olevan selvät säännöt:

Koiran kans -- tavallaan täytyy olla tiukkapiponen, kun pitää ollaa ne tietyt ja tosi tarkat säännöt ja miettii se koiran turvallisuus ja lasten käyttäytyminen ja tavallaan se koiran rutiini (H2)

Oppilaan käytökseen yksi opettaja kertoi säännöksi, ettei luokassa saa räjähtää koiran ollessa paikalla. Kolme opettajista kertoivat myös, että äänenkäyttöön on kiinnitetty huomiota koiran kanssa. Yksi opettajista sanoi, että pitäisi muistaa pitää äänen taso matalalla koiran herkkien korvien vuoksi ja toinen opettajista kertoi äänen noustessa koiran menevän häkkiin. Lapset eivät haluakaan koiran menevän pois, joten pitävät ääntä matalalla.

Yleinen käytäntö haastateltavilla oli pitää luokkansa ulkopuolella lappua, jossa kerrotaan koiran olevan luokassa. Muut opettajat ovat silloin myös tietoisia, etteivät vie luokkaan lapsia ilman koiraa ohjaavaa opettajaa. Seuraavassa sitaatissa eräs haastateltava täsmentää käytäntöään:

Mä en ikinä päästä oppilasta tänne luokkaan yksin, että aina aikuisen kanssa (H6)

Yksi opettaja kertoi, että koiran ollessa paikalla muut opettajat eivät tule ollenkaan omilla avaimilla luokkaan vaan koputtavat oveen. Opettajat kuvasivatkin lähellä työskentelevien tietävän käytännöt.

Sääntöjä on käyty suullisesti läpi ja lapsia on ohjeistettu toimintaan. Kaksi opettajista kertoivat ensin puhuneen lapsille ilman koiraa. Lisäksi useampi opettaja sanoi sääntöjen olevan kirjallisena luokassa. Yksi opettaja kertoi hänellä myös olleen kuvia siitä, mitä koiran kanssa voi ja ei voi tehdä ja toinen opettaja sanoi kesän jälkeen työskentelyn taas jatkuessa heidän kerranneen luokassa yleisesti sääntöjä, myös koiraan liittyviä sääntöjä. Eräs haastateltavat kuvasi uusien ryhmien kanssa hänellä olevan tarkat säännöt ja oppilaille kerrotaan tiukat rajat. Työskentelyn lomassa tulee myös vähitellen annettua ohjeita lapsille toiminnasta. Haastateltava kuitenkin toteaa, että säännöt ovat automatisoituneet hänelle itselleen pidemmän aikaa koiran kanssa työskenneltyään.

Haastateltavat kertoivat lasten noudattavan sääntöjä hyvin, mikä ilmenee myös seuraavasta sitaatista:

Tosi hyvin ne kunnioittaa -- niitä ohjeita, mitä tähän koiraan liittyen ja koiran kanssa työskentelyyn annetaan. (H4)

Yksi opettajista kertoi, että on muutamia kertoja, kun sääntöjä ei ole noudatettu ja silloin koira ei ole tullut seuraavalla viikolla kouluun. Hän kuitenkin kuvasi oppilaiden käyttäytymisen pääsääntöisesti ohjeiden mukaan ja eräs haastateltava totesikin, etteivät lapset kyseenalaista sääntöjä. Myös toinen haastateltava sanoi vain muutaman kerran olleen tilanne, jossa on täytynyt erikseen puuttua jonkun oppilaan käytökseen koiraa kohtaan. Yksi haastateltava totesi, ettei ketään ole tarvinnut poistaa luokasta koiran takia. Pääsääntöisesti lapset siis noudattavat koiraan liittyviä sääntöjä hyvin. Yksi opettajista totesi oppilaillaan olevan monella kotieläimiä ja osaavat senkin takia työskennellä hyvin koiran kanssa. Haastateltavat kuitenkin kertoivat, että lapsia täytyy välillä muistuttaa koiran kanssa työskentelyn säännöistä ja yksi opettaja sanoikin muistuttavansa oppilaitaan aina perusohjeista ennen luokkaan tuloa. Eräs opettaja kertoi, ettei oman luokan kanssa

säännöistä tarvitse enää useamman vuoden työskentelyn jälkeen muistutella, mutta uusien ryhmien kanssa lapsia saa ohjailla.

Kaikki haastateltavat kuvasivat erilaisia sääntöjä ja ohjeita, joita heillä on kasvatuskoiran työskentelyyn. Tämän kappaleen lisäksi olen avannut sääntöjä sopivissa kohdissa muualla tulosluvussa.

7.2 Fyysinen koskemattomuus

Seuraavaksi tarkastellaan kasvatuskoiran vaikutusta turvalliseen oppimisympäristöön fyysisen koskemattomuuden näkökulmasta. Haastateltavien näkemyksiä koiran työhön sopivuudesta ja koulutuksesta tuodaan esiin. Opettajat nostivat kasvatuskoiran jaksamisesta huolehtimisen huomioitavaksi asiaksi koiran kouluun tuomisessa. Siihen liittyviä tekijöitä avataan myös tässä luvussa. Lopuksi käsitellään haastateltavien ilmauksia koiran välttelyyn ja koirapelkoon liittyen.

Fyysinen koskemattomuus	Koiran työhönsopivuus ja koulutus
	Koiran jaksamisesta huolehtiminen
	Koiran vältteleminen ja koirapelko

Taulukko 3. Fyysinen koskemattomuus - Kasvatuskaira

7.2.1 Koiran työhönsopivuuden ja koulutuksen merkitys

Haastatteluissa nousee runsaasti esiin ilmauksia kasvatuskoiran luonteesta ja työhönsopivuudesta. Koiran työhönsopivuuden tärkeys nousi esiin jo teoriataustassa (Friesen, 2009; Kahilaniemi, 2016) ja opettajien ajatukset ovat linjassa sen kanssa. Yksi haastateltava toteaa, että vaikka koiran sopivaa käsittelyä on käyty läpi, ei kasvatuskaira tee, mitään vaikka sitä silittäisi ikään kuin väärin. Myös toisessa haastattelussa ilmeni, että koiralta vaaditaan hyvähermoisuutta, jota opettaja perusteli muuttuvilla tilanteilla. Hän kertoikin luokassa yhden lapsen joskus oksentaneen ja sen aiheuttaneen luokassa hermoilua. Kasvatuskaira oli ollut tilanteessa rauhallinen eikä ollut haastavassakaan tilanteessa hämillään ihmisten käytöksestä. Friesen (2009) esittääkin koulukoiralta toivottavan kiltteyttä, rauhallisuutta ja kuuliaisuutta. Myös seuraavassa sitaatissa ilmenee koiran työhönsopivuus erään haastateltavan kuvauksen pohjalta:

Mul se [koira] oli niin hyvä tapanen ja lapsirakas, et se on helppo lähteä sen kanssa työskentelemään. Koira nautti siitä, et se on töissä. (H4)

Yksi haastateltava kertoi koiran myös merkanneen, huomioineen käytöksellään, masentuneen oppilaan. Opettaja kuvasi koiran myös huomioineen lapsen, jonka vanhempi oli juuri kuollut, menemällä oppilaan jalkoihinsa ja pysyttelemällä siinä koko päivän. Haastateltava kertoi, että vaikka kyseisellä koiralla oli tuollaisia tunnetaitoja, niin toisella koiralla, joka hänellä on ollut koulussa ei ole samanlaista kykyä. Koulukoiriin liittyvässä aiemmassa tutkimuksessa Nimer ja Lundahl (2007, s.226) toteavat hyvän koulukoiran etsivän kiintymystä ja yhteyttä oppilaaseen. Toinen opettaja sanoi hänellä koulussa olleiden koirien eroavan siinä pystyvätkö ne vastaanottamaan lasten voimakkaita tunteiden purkauksia. Hän kertoi, että yksi koira oli mennyt itkevän lapsen viereen ja antanut lapsen itkeä halaten ja purkaen kierroksiaan. Haastateltava sanoi tällaisen vaativan koiralta vankkaa hermorakennetta ja kertoikin, ettei kaikki koirat kykene ottamaan vastaan niin voimakkaita tunteita lapselta. Haastateltavien koirilla oli erilaisia piirteitä ja yksi opettaja kertoikin koiransa oleva herkkä äänille ja se haukahtelee uusia ääniä. Toinen kertoi koiransa olevan hyvin ilmeikäs ja hän pystyy sitä kautta sanoittamaan koiran tunteita lapsille.

Kolme haastateltavaa kertoivat valinneensa nykyisen kasvatuskoiransa suunnitelmallisesti jo pentuna muun muassa vanhempien ja pennun luonteen perusteella. Yksi haastateltava kuvaakin tätä seuraavassa sitaatissa:

Koiran kannalta ihan siis lähtien siitä, mistä pentueesta ja mikä pentu. Sitä on sosiaalistettu tätä työtä silmällä pitäen ja koulutuksessa otettu huomioon, saisi sellasen varman, joka osaa rauhottua lasten kanssa ja pystyy työskenteleä täällä. (H4)

Kaksi opettajaa kuvasivat koulutuksen tapahtuneen pennusta asti koulussa tehtävää työtä ajatellen. Koulutuksessa on otettu huomioon esimerkiksi koiran kyky rauhoittua lasten kanssa. Toinen koiransa selkeästi koulutyöhön hankkineista toteaaakin valinnan onnistuneen ja kuvaa lemmikkiään loistavaksi työkoiraksi. Osa opettajista, jotka toteuttavat koira-avusteista työskentelyä ovat siis jo pennusta asti pyrkineet siihen, että koirasta tulisi hyvä kasvatuskaira.

Useampi opettaja kuvasi kasvatuskairaansa tottelevaiseksi. Koirilla on perustaitoja, joita käytetään lasten tarpeen mukaan. Eräs opettaja totesikin koiran ja opettajan välisen työskentelyn oltava saumatonta. Koiransa käytöstä yksi haastateltava kuvasi näin:

Joke on niin kauheen tottelevainen ja muuta, et mä saan sen hyvin pienellä sieltä pois, mistä mä haluan. (H3)

Koiran ohjaamisen kuvataan tapahtuvan helposti, koiran tottelevaisuuden ansiosta. Yksi opettajista esimerkiksi kuvaa koiransa tottelevan tietyissä tilanteissa pelkällä katseella.

Toinen opettaja kertoo hänellä olevan käsisignaaleja koiralle, joilla hän pystyy ohjaamaan sitä esimerkiksi kriisitilanteessa. Ne ovat samalla myös koiran turvallisuudesta huolehtimista varten. Eräs haastateltava kuvasi koiran menevän lepopaikalleen ja samalla turvapaikalleen käskyn avulla. Kaksi haastateltavaa kertovat opettaneensa kasvatuskoiran toimimaan tietyllä tapaa lasten toimintaan reagoiden. Esimerkiksi, kun äänentaso luokassa nousee, niin koira menee omaan häkkiinsä tai kun lapsi kääntää koiralle selän, niin koira lähtee pois. Yksi haastateltava kertoi myös koiransa oppineen lukemaan opettajaa ja tietävän, milloin sitä tarvitaan. Kun koira huomaa, että sitä ei tarvita se menee lepäämään, mutta palaa jopa ilman kutsumista, kun opettaja taas tarvitsee sitä johonkin tehtävään. Samalla koira itse huolehtii, ettei työ ole liian kuluttavaa vaan myös lepotauot ovat tärkeitä. Opettajien kuvauksissa työkoiristaan välittyy hyvä yhteistyö ja koiran tottelevaisuus.

Kaksi opettajaa kertoi koiratyössä haasteeksi aloituksen ja koiran oppimisen ja tottumisen koulun tavoille. Esimerkiksi alkuun yhdelle koiralle oli vaikeaa pysyä oikeassa paikassa ja luokkatoiminnassa mukana, myös ruokatunnilla koiran oli haastavaa pysytellä omassa nurkkauksessa. Toinen haastateltava kuvasi koiran alkuun opetelleen, miten koulussa ollaan ja samaan aikaan lapset opettelivat koiran kanssa työskentelyä. Hän kuvasi tilanteen edenneen pitkälle lähtötilanteesta ja koiran olevan nykyisin rauhallisesti ja lasten tietävän, miten toimia. Myös toinen opettaja kertoi, että he ovat päässeet alun haasteista yli. Koiran koulutus on kuitenkin joiltain osin vielä vaiheessa, esimerkiksi koiran omassa nurkkauksessa pysymistä voisi vahvistaa.

Kaikki haastateltavat ovat suorittaneet koiriensa kanssa soveltuvuuskokeen ja suurin osa myös työnäytön, kuten kerroin haastateltavia esitellessä aiemmin. Soveltuvuuskokeessa käymisen suositeltavuus nousi esiin myös aiheen teoriataustasta Kahilaniemen (2016, s.29) kirjassa. Kaikki haastattelemani opettajat ovat käyneet tai käyvät kasvatuskoiran käyttöön liittyvää täydennyskoulutusta. Monen opettajan haastattelusta välittyy myös heidän harrastuneisuutensa ja kiinnostus koiratyöskentelyn kehitykseen. Eräs haastateltava kuvaakin herännyttä kiinnostustaan seuraavassa sitaatissa:

Jotenkin mä olin, et mun on pakko saada kehittää tätä lisää. Täs on jotain sellasta, mitä tarvii, tästä mun tarvii saada lisää tietoa. (H2)

Opettaja totesi lasten rakkauden koiraa kohtaan ja heille syntyvän hyödyn koiran kanssa työskentelystä vahvistaneen hänen halua kehittyä lisää. Toinen opettaja kertoi myös jatkaneensa koiratoimintaa huomattuaan ensin vähän vahingossa koirasta olevan valtava etu lapsille. Hän kertoi käyneensä lukuisissa epävirallisissa koulutuksissa koiraan liittyen

ja kaksi haastateltavaa kertoivat koulutyöskentelyä ennen olleensa koiran kanssa vapaaehtoistoiminnassa. Molemmat haastateltavat sanoivat käyneensä vapaaehtoistointaan koulutuksen. Toinen opettajista kertoi, että koira myös testattiin toimintaan ja kuvasi harrastuksesta syntyneen kiinnostus koiran hyödynnykseen koulussa. Useampi opettaja kuvasi ottaneensa tietoa kasvatuskoiratoiminnasta ja lukeneensa koiratyöstä. Yksi opettajista kuvasi myös kasvatuskoiraa hyödyntäville tarpeelliseksi kehittää jatkuvasti omaa koiranlukutaitoaan esimerkiksi siitä, ettei heiluva häntä tarkoita aina iloista koiraa. Yleisesti opettajat vaikuttavat perehtyneiltä koiran käyttöön kasvatustyössä.

Kaikkien haasteltavien kanssa nousi esiin heidän huolensa siitä, että kouluun tuodaan kasvatustyöhön sopimattomia koiria. Testaamattomien ja työhön sopimattomien koirien kouluun tuomista pidettiin turvallisuusriskinä, mitä eräs haastateltava kuvaakin seuraavassa sitaatissa:

Haasteena mä ehkä kaikista eniten näen yleisesti, sen, että kun kaikki koirat tuodaan kouluihin, mikä must on turvallisuuskysymys, niin oppilaille kuin koirallekin, että kun kaikista koirista ei oo kouluun. Koulu on aika rankka työpaikka koiralle. (H6)

Opettajat pelkäävät, että testaamattomien koirien myötä koulussa sattuu jotain, esimerkiksi koira puree lasta ja se kostautuu kaikille koulussa työskenteleville koirille, myös testatuille. Kaksi haastateltava totesivat koulutetusta ja testatusta koirasta olevan paljon hyötyä, mutta testaamattoman koiran käytön olevan iso riski. Yksi opettaja toteaa edelleen olevan myös opettajia, jotka haluaisivat koiran mukaan töihin, ettei sen tarvitsisi olla pitkiä päiviä yksin kotona. Hän toteaaakin soveltumattoman koiran työssä olemisesta nousevan otsikoita. Toinen haastateltava kertoo koiratyöstä kollegoilleen kertoessa painottaneensa, että koiran täytyy olla työhön soveltuva ja testattu, eikä kaikkien koirien luonne ole työhön sopiva. Haastateltavat painottavat koiran sopivan luonteen ja työhön testaamisen tärkeyttä, etenkin soveltuvuustestausta pidettiin työskentelyn lähtökohtana. Yksi haastateltava nosti myös esiin sen, että ohjaajan tulisi olla käynyt ammatillinen kurssi koira-avusteiseen työskentelyyn. Koulutuksen myötä syntyy tietoa siitä, mitä työ vaatii ja osaaminen tehdä asiat turvallisesti. Opettajat toivoivat, että koiran kouluun tuomiseen tulisi standardoidut ohjeet. Muutama haastateltava kertoikin, että opetushallituksessa on aloitettu koiratyöhön yhteisten sääntöjen luominen.

7.2.2 Kasvatuskoiran jaksamisesta huolehtiminen

Haastateltavat kertoivat yhdeksi koiran kanssa työskennellessä huomioitavaksi asiaksi koiran levosta ja jaksamisesta huolehtimisen. Seuraavassa lainauksessa opettaja kuvaakin, kuinka koiran kanssa on paljon huomioitavia asioita koulussa:

Koiran tämmöset lepo- ja työolosuhteet täytyy muistaa ottaa huomioon, et siin on ihan tosi paljon asioita, mitä pitää huomioida. (H2)

Koirille tarjotaan mahdollisuus koulupäivän aikana levätä, ja sillä ei koko ajan ole toimintaa. Yksi opettajista kuvasi, että tarkkailee koiran stressinmerkkejä ja jos hän huomaa koiran olevan väsynyt, niin koiran annetaan olla yksin luokassa. Kaikki haastateltavat kuvasivat kasvatuskoiralla olevan luokassa lepopaikka, jonne koirat osaavat mennä. Useampi opettaja kuvasi lasten tietävän antaa koiralle rauhan, jos se on mennyt omalle paikalleen lepäämään. Yksi opettajista kertoi, ettei lapset saa muutenkaan luokassa mennä koiran luokse vaan aina huolehditaan, että koira tulee toimintaan omaehtoisesti eikä koiraa pakoteta lapsen viereen. Yksi haastateltava sanoi koiran tunnistavan hyvin tilanteet, milloin sitä ei tarvita ja vetäytyvän silloin lepäämään. Joillain koirilla lepopaikka toimii häkki ja joillain lepopaikkaa on rajattu myös opettajan pöydän avulla. Haastateltavat kertovat häkin olevan samalla myös turvapaikka koiralle esimerkiksi, jos oppilas hermostuu ja heittelee tavaroita. Yksi opettaja kertoi koiran välillä lepäävän myös erillisessä huoneessa. Kasvatuskoirille tarjotaan siis mahdollisuuksia lepäämiseen koulupäivän aikana.

Koiralle lasten välitunti on myös tauko ja sen lepäämisestä huolehditaan. Useampi opettaja sanoo, ettei ota koiraa välitunneilla lasten luokse ulos. Yksi haastateltava kuvaa seuraavassa sitaatissa, miksei vie koiraa lasten kanssa välitunnille:

Jos se seisois tuolla välkällä, sitä tulis kymmenen kaksikymment oppilasta kerrallaan raputtelemaan, niin se ois ihan stresaantu, tai ei ihan, mutta se ei ois sille tauko vaan se ois jatkumo sille oppitunnille, jolloin se ei ajais sitä tarkotustaan se välkkä. (H2)

Yksi opettajista kertoi aiemmin pitäneensä koiraa joskus välituntivalvonnassa, muttei enää ota koiraa välitunneille mukana. Eräs haastateltava kuvaa luokkatilan olevan rauhoitettu koiraa varten ja toinen opettaja kertoo toimivansa koiran ehdoilla ja on koiran kanssa luokassa tai pienellä kävelyllä välitunneilla. Useampi opettaja myös sanoo, ettei vie koiraa opettajanhuoneeseen ja toteavat yhdeksi syyksi sen, ettei opettajien rapsuteltavana oleminen olisi koiralle lepoa. Välitunti on siis opettajien kuvauksien mukaan tauko koiralle kuten se on lapsillekin.

Haastateltavat kuvasivat myös muita keinoja koiran jaksamisesta huolehtimiseen. Yksi haastateltava kertoo miettivänsä lukujärjestyksen niin, ettei työpäivä rasita koiraa liikaa ja toinen opettaja mainitsi suunnitelleensa päivään myös koiralle yksin lepäämistä luokassa, niin ettei luokassa ole ketään. Hän kertoi lisäksi, ettei koira vaihda luokkatilaa päivän aikana muun muassa stressaavuuden välttämiseksi. Eräs opettaja sanoi pyrkivänsä siihen, ettei koirapäivänä olisi kokouksia, ettei koira joutuisi odottelemaan koululla

opettajaa. Toinen opettaja kuvaa hoitavansa koulussa tehtävät valmistelut nopeasti päivän aluksi tai lopuksi. Erään opettajan kertoma on päinvastaista ja hän sanoo jäävänsä välillä koirapäivinä koululle hoitamaan asioita, koska ei ole kiire kotiin päästämään koira pihalle. Yksi haastateltavista kuvasi vanhan koiransa väsyvän töistä ja silloin oli koiran aika jäädä eläkkeelle. Opettajat vaikuttavat siis tarkkailevan koiransa jaksamista ja huolehtivat myös suunnittelun kautta koiralle riittävästi lepoa.

Kuten haastateltavia aiemmin kuvatessa kerroin, yhdellä opettajalla koira on kahtena päivänä viikossa mukana töissä ja muilla haastateltavilla yhtenä päivänä viikossa. Kaksi opettajista, jotka olivat käyttäneet koira useita vuosia koulussa, kertoivat, että koirien ollessa nuorempia ne olivat kaksi kertaa viikossa koulussa. Koiran vanhetessa se ei jaksakaan olla enää niin usein töissä. Yksi opettajista kertoi myös teettäneensä alkuun koiralla liikaa töitä, mutta on oppinut vähentämään koiran koulupäiviä. Eräs haastateltava kertoo yhden päivän töissä olevan koiralle iso asia, koska koulussa on koiralle paljon ärsykeitä. Hän kuvaakin asiaa näin:

Koira ei saa tehdä töitä, kun 1-2 päivää viikossa kouluhommissa, koska täällä on niin paljon hajua, uusia ihmisiä, liikettä, ääntä, välitunti meteliä, mekkalaa, vaihtuvia ryhmiä kenties, jos on vaihtotunteja eli koira on tosi uupunut sen päivän jälkeen. (H2)

Opettaja sanoo koiran olevan väsynyt päivän jälkeen. Tämä nousi esiin kahdesta muustakin haastattelusta. Vaikka koiran jaksamisesta huolehditaankin eri keinoin, kuten olen ylempänä kuvannut, on koira väsynyt koulussa olon jälkeen.

Koirasta huolehditaan myös monin muin tavoin sen koulussa ollessa. Kaksi opettajaa kertoivat ottaneensa erilaiset pinnat huomioon, ja toinen kertoi tuoneensa maton koiralle, koska lattia on liukas. Yksi haastateltava kertoi, ettei henkilökunnan oven edustaa, josta koira kulkee, suolata talvella, jottei eläimen tassuihin tulisi suolaa. Henkilökunnan ovi on myös rauhallisemman ympäristön takia turvallisempi koiralle kuin lasten käyttämät ovet. Toinen opettaja kertoi ennen käytössä olleeseen luokkaan menevien rappusten olleen hankalat ja välillä liukkaat. Se oli lisärasite koiralle ja luokkaa vaihdettiin myöhemmin. Useampi kertoi koiralla olevan luokassa juomakuppi, nami, työskentelyvälineitä ja työmatto, jossa koira tietää, että tehdään erilaisia tehtäviä. Yksi opettaja kertoi koira varten luokassa olevan myös avarampi alue, jossa koira mahtuu työskentelemään turvallisesti. Eräs haastateltava summaa asiaa seuraavassa sitaatissa:

Jos mietitään tätä fyysistä ympäristöä, niin semmonen fyysinen ympäristö, että koiralle on turvallinen olo. (H6)

Yksi opettaja tiivistä asiaa sillä, että hänen täytyy muistaa huolehtia koiran hyvinvoinnista ja turvallisuudesta sen ollessa koulussa. Useampi opettaja kertoi myös varautuneensa lasten reaktiiviseen käytökseen koiran ollessa paikalla. Yksi opettaja kertoi esimerkiksi huolehtivansa, ettei koira jää reaktiivisen oppilaan taakse ja totesikin aggressiiviset lapset haasteeksi koira-avusteisessa opetuksessa. Yksi haastateltavista toteaa koulupäivän aikaisten siirtymien esimerkiksi koulu-uintiin menemisen olevan haaste koirapäivänä, koska koira joutuisi olemaan yksin koululla ja usein koira ei tulekaan kouluun, jos päivän aikana olisi siirtymiä. Opettajat keskittyvät siis koulussa luomaan koiralleen miellyttävän ja turvallisen työympäristön.

7.2.3 Koiran vältteleminen ja koirapelko

Koiran välttelylle nousi haastatteluista kolme pääsyytä: allergiat, pelko ja uskontoon tai kulttuuriin liittyvä käsitys. Allergioita käsittelin tilaturvallisuuden yhteydessä. Neljä opettajan kuvauksissa nousi esiin lasten välttelevän koiraa kulttuuritaustoihin liittyen. Eri kulttuureihin liittyvät käsitykset koirasta nousivat jo teoriataustassa koiraan suhtautumiseen vaikuttavaksi tekijäksi (Astorino ym., 2004, s.13). Yksi opettajista kertoi, ettei hänellä ole tällaisesta oma kohtaista kokemusta, mutta on kuullut siitä kollegoiltaan. Kaksi opettajaa kuvasivat joissain muissa maissa olevan erilainen koirakäsitys ja koiraa voidaan pitää pelottavana tai saastaisena. Yksi haastateltavista kuvasi koiransa kanssa tehtävää työtä kulttuurisidonnaiseksi ja oppilaat näkevät koulussa, miten Suomessa suhtaudutaan koiraan. Hän toteaa ennakkoluulojen koiraa kohtaan olevan usein lähtöisin lasten vanhemmilta. Haastateltavat kertovat myös islamin uskoisten lasten välttelevän koiraa, koska siihen ei uskonnon mukaan saa koskea ja sitä pidetään saastaisena eläimenä. Eräs haastateltava toteaa, ettei muslimilapset aina tiedä itse, miksi eivät saa koskea koiraan, niin on vain sanottu kotona.

Allergian, pelon ja uskonnollisten tai kulttuuristen syiden lisäksi koiran välttelyyn oli yksittäisillä oppilailla erilaisia syitä. Yksi opettaja totesi joidenkin välttelevän koiraa ihan vain, koska eivät ole kiinnostuneita siitä, mutta sanoi lasten, joille eläinavusteisesta toiminnasta ei ole hyötyä olevan kuitenkin hyvin harvassa. Myös toinen opettaja totesi, ettei työskentely sovi kaikille. Yksi haastateltava kertoi oppilaansa inhonneen koiran hajua ja erityisesti kuolaa ja sen takia vältelleen koiraa. Eräs opettaja sanoi oppilaan pitäneen käsiä korvilla haukahtelun takia koiran läsnä ollessa. Opettaja oli huolissaan, onko koira lapselle huono asia, mutta oppilaan vanhempi piti koiran kanssa olemista hyvänä äänisiedätyksenä ja lapsi suhtautuu innokkaasti koiraan, vaikka laittaakin kädet välillä edelleen korvilleen. Eräs haastateltava taas totesi, ettei ole huomannut koiraa välteltävän muusta syystä kuin pelosta. Koiran välttely muuten kuin allergian, pelon tai uskonnollisen

syyn takia näyttääkin olevan harvinaista. Yksi erityisopettajista kuvasi myös koirapelkoisten olevan harvassa ja hän on työstänyt asiaa vain muutamien oppilaiden kanssa tänä vuonna. Lisäksi hän totesi, että on vain muutamia oppilaita, jotka eivät käy hänen luonaan koira-avusteisessa työskentelyssä. Syynä on muut kuin allergiaan liittyvät tekijät esimerkiksi pelko. Toinenkin opettaja totesi, ettei hänellä ole moneen vuoteen ollut koirapelkoisia oppilaita.

Haastateltavilla oli eroavia näkemyksiä siitä, milloin lapsi ei tule mukaan koira-avusteiseen työskentelyyn. Kolme opettajista kertoi, että koira syystä tai toisesta välttelevät lapset voivat olla eri luokassa kuin missä koira on ja lapsille annetaan mahdollisuus olla työskentelemättä koiran kanssa. He kertoivat järjestävänsä ryhmiä toisten opettajien kanssa. Toinen heistä avasi ajatuksiaan näin:

En tyrkytä kenellekkään, et jos joku kerta kaikkiaan kokee, ettei halua olla koiran kanssa samassa tilassa, niin sit se opetus järjestetään tavalla tai toisella, et vaihdetaan oppilaita kollegeitten kesken tai jaetaan luokka puoliksi. (H2)

Yksi opettaja kertoi koira-allergioiden ja pelkojen vaikuttaneen jo luokkajakoja tehdessä ja pelkäävät tai allergiset lapset ovat toisessa rakennuksessa eri luokalla. Toinenkin opettaja kertoi allergisten oppilaiden olevan eri opettajan luokassa. Yksi opettajista totesi, ettei halua nähdä ”mutrusuita” koiran takia. Hän sanoi harkitsevansa välillä, pitääkö koira viedä pois tai voiko tietty oppilas tulla hänen luokseen koiran ollessa paikalla. Hän sanookin, ettei koira pidä laittaa etusijalle vaan miettiä tärkeysjärjestystä. Pääsääntöisesti haastateltavien kuvauksista nousi, ettei lasta pakoteta koiran luokse. Yhden haastateltavan näkemys poikkesi muista siinä, että hän katsoi allergian olevan ainoa syy, ettei lapsi tule koiratyöskentelyyn ja kertoi ajatuksistaan näin:

Mä oon sanonu, et jos on semmonen, et ei saa koskee koiraan niin voi silti tulla -- tunneille tai jos pelkää koira, voi silti tulla tunneille. (H6)

Hän kuvasi muslimilasten kanssa varotoimenpiteeksi käsien pesun. Lapsi voi jännittää, jos koskee vahingossa koiraan ja kotona on kielletty koskeminen. Opettaja sanoi kertovansa lapsille, että kädet voi pestä kuusi kertaa, jonka jälkeen on taas puhdas.

Opettajat kuvasivat erilaisia toimia, joita ovat tehneet koirapelkoisten tai koira välttelevien lasten kanssa. Useammasta haastattelusta nousi esiin pyrkimys toimia tilannekohtaisesti oppilas huomioiden. Yksi opettaja totesikin näin:

Se katotaan sen tilanteen mukaan. (H4)

Tämä edellyttää yhden haastateltavan kuvauksen mukaan opettajalta ennakointia ja lasten lukemista, miten he kokevat koira-avusteisen tilanteen. Hän myös sanoi, että on oltava todella tarkkana lasten kanssa, joilla on ensikohtaaminen kasvatuskoiran kanssa. Opettajat kertoivat erilaisista toimista, miten olivat toimineet lasten kanssa. Eräs opettaja kertoi, että pelkäävän lapsen kohdalla hän miettii, miten sijoittaa oppilaan luokassa suhteessa itseensä ja koiraan. Lapsi voidaan sijoittaa kauemmas koirasta ja koiran työskentely tapahtuu pois päin lapsesta. Oppilas saa seurata toimintaa pienen etäisyyden päästä. Haastateltava myös kertoi antavansa lapsille ohjeet siitä, että koiran tullessa luokse sitä voi silittää, mutta myös neuvovansa, miten toimia, jos ei halua koiran tulevan luokseen. Toinen opettaja sanoi pitäneensä koiraa remmissä, kun luokassa on ollut pelkäävä lapsi. Koira pysyy koko ajan opettajan läheisyydessä remmin avulla. Lapsi on päässyt kokeilemaan turvallisesti, miten työskentely koiran kanssa sujuu ja hänellä on ollut mahdollisuus poistua toiseen luokkaan. Yksi opettajista kertoi pelkäävien ja niiden, jotka eivät saa koskea koiraan, istuvan pulpettien ääressä muiden oppilaiden istuessa koiran kanssa lattialla. Eräs haastateltava kertoi näyttäneensä lapselle videoita koirasta ja oppilaalle on myös tarjottu mahdollisuutta katsoa ensin koiraa luokan ovelta koiran ollessa käskystä opettajan vierellä. Yksi opettajista sanoi antavansa lapsille mahdollisuuden olla kaukana koirasta ja kertoneensa lapsille, ettei koiraan tarvitse koskea, jos ei halua. Hän summakin asiaa sanomalla opettajan tehtäväksi huolehtia kaikkien hyvästä ja turvallisesta olost. Toinen opettaja kuvasi yleisellä tasolla koirapelkoisen lapsen kanssa toimimista koirapelkoon siedättämiseksi.

7.3 Sosiaalinen turvallisuus

Tässä kappaleessa käsitellään kasvatuskoiran vaikutusta turvallisen oppimisympäristön henkisen osa-alueen sosiaaliseen turvallisuuteen. Kappaleessa tuodaan esiin koiran vaikutusta yhteishenkeen, sen toimimista keskustelun aiheena ja avaajana, sekä sen toimimista ystävällisyyden ja toisen huomioinnin lisääjänä. Lopuksi tuodaan vielä esiin kasvatuskoiran vaikutusta kiusaamiseen ja riitelystä.

Sosiaalinen turvallisuus	Yhteishenki
	Ystävällisyys ja toisen huomiointi
	Keskustelu
	Kiusaaminen ja riitely

Taulukko 4. Sosiaalinen turvallisuus - Kasvatuskoina

7.3.1 Kasvatuskoina yhteishengen luojana

Useissa haastatteluissa nousi esiin koiran vaikutukset luokan yhteishengen. Koira tuo yhteistä hauskanpitoa, kun sen kanssa esimerkiksi pelataan yhteisesti jotain ja kaikki seuraavat tilannetta. Yksi haastateltava kertoi kasvatuskoiran myötä lapsille syntyvän ryhmän tuomaa turvallisuutta, kun luokassa ollaan yhdessä koiran kanssa jopa vähän kodinomaisesti. Haastateltava kuvasi koiran luovan me-henkeä ja iloa toimintaan. Myös kahdessa muussa haastattelussa nousi esiin me-henki. Laaja-alaisena erityisopettajana toimiva haastateltava kertoo, että valittu lapsiryhmä tulee hänen luokseen erilaisella innoilla ja me-hengellä koirapäivänä kuin muina päivinä ja lasten välillä on yhteishenkeä. Kolmas haastateltava taas kuvaa koiran vaikutusta näin:

Se luo semmosen hyvän yhteishengen tai hyvän fiiliksen sinne luokkaan tai jotain semmosta me-henkeä. (H2)

Opettaja kertoo kasvatuskoiran tuovan luokkaan yhteishenkeä. Koiran myötä lapset ovat halunneet esimerkiksi juhlia syntymäpäiviä. Hän myös kertoo, ettei luokassa ole paras luokkahenki ja koira on lisännyt yhteisöllisyyttä. Eräs haastateltava kuvaa myös koiran tuoneen heille yhteisen päämäärän, kun he ovat toteuttaneet koiran avulla jonkun projektin. Yhteinen päämäärä on tuonut yhteisöllisyyttä, mihin hän kuitenkin toteaa, että päämäärä olisi voinut mahdollisesti olla muukin kuin koira-avusteinen työskentely. Opettajien kuvaukset tukevat aiemmista tutkimuksista noussutta käsitystä koiran positiivisesta vaikutuksesta ihmisten sosiaaliseen käytökseen (Uvnäs-Moberg ym., 2011; Jenkins ym., 2014).

Yhden opettajan kertoman mukaan koira tuo yhteisöllisyyttä sen myötä, että koira pidetään luokan koirana, ”meidän koirana”. Kaksi haastateltavista kuvasivat luokan tuntevan ylpeyttä koirasta. Luokan oppilaat kertovat toisille lapsille välituntisin mielellään kasvatuskoirasta ja koira nostattaa heidän itsetuntoansa, mitä kuvaan myös psyykkisen turvallisuuden yhteydessä. Toinen opettajista kuvaakin alla olevassa lainauksessa koiran vaikuttavan luokan statukseen:

Kyllä toi Ella tuo semmosta tiettyä nostetta tähä erityisluokkaan, mikä ei oo yhtään huono asia. (H5)

Opettaja sanoo muiden luokkien oppilaiden olevan vähän kateellisia luokalle koirasta. Tätä havaintoa voidaan pitää samankaltaisena kuin Zentsin ja kumppaneiden (2016, s.89-94) tutkimuksessa, jossa huomattiin terapiakoiran tekevän koulupsykologeilla ja opinto-ohjaajilla käymisestä sosiaalisesti hyväksytympää. Haastateltava ei pidä muiden luokkien kateellisuutta huonona asiana, kun on kyse erityisluokasta. Tässä asiassa vastakkaisesti yksi luokanopettaja kertoi pyrkivänsä siihen, ettei muut luokat olisi koirasta

katteellisia. Hän koittaa toimia niin, ettei koira olisi vain hänen luokkansa etuoikeus vaan myös muita luokkia pääsee välillä esimerkiksi vaihtotunneilla tai lukutuokioissa koiran luokse.

Useammassa haastattelussa nousi esiin oppilaiden keskinäinen koiraan liittyvistä säännöistä muistuttelu. Tällaisia ilmauksia oli neljässä haastattelussa. Yksi haastateltava, joka ei ollut varma vaikuttaako koira luokan yhtenäisyyteen, kertoi kuitenkin oppilaiden muistuttelevan toisiaan, miten koiran kanssa ollaan. Oppilaat huolehtivat toistensa käytöksestä ja asia tehdään asiallisessa hengessä. Yksi opettaja kertoi lasten motivaatioksi tilanteessa sen, että he haluavat pitää koiran luokassa. Siihen on luotu sääntöjä, joista oppilaat huolehtivat yhdessä välillä muistuttaen toisilleen koiran paikalla olemisesta. Eräs haastateltava kuvasi lasten toimintaa näin:

He herkästi kattoo toisiaan, jos joku ei toimi koiran kanssa oikeen tai jos joku meinaa riehua luokassa niin toinen saattaa sanoa "Hei, muista nyt ei voi tehdä" (H4)

Kaksi haastateltavaa kuvaavat myös, että lapset muistuttavat toisiaan koiran kanssa käyttäytymisestä jo käytävässä. Lapset muistuttavat koiran läsnäolosta toisiaan jo aamulla ja oppilaiden mahdollinen uhmakkuus jää taakse ja käytös rauhoittuu, kun he kuulevat luokkakaverilta muistutuksen. Toinen opettaja kertoi lasten puhuneen toisilleen käytävässä, siitä, että heidän tulee kävellä portaita rauhassa, etteivät aiheuta kovaa meteliä, josta koira ei pidä. Sama opettaja kertoi luokassa kuitenkin välillä olevan mekkalaa ja lapset eivät aina huomaa muistutella toisilleen säännöistä. Metelin keskellä jotkut kuitenkin havaitsivat koiran olemuksesta, että luokassa on liian kova meteli sille ja asiasta keskusteltiin opettajan kanssa yhteisesti luokassa. Muuten haastatteluista nousee yleisesti, että koiran kohtelusta pidetään yhteisesti huolta luokassa ja oppilaat ovat sisäistäneet, millainen on sopivaa käytöstä.

7.3.2 Kasvatuskoina ystävällisyyden ja toisen huomioonin lisääjänä

Neljä opettajaa kuvasivat koiran tuovan luokkaan ystävällisyyttä tai toisen huomiontia, mikä tukee Chiticin ja kumppaneiden (2012, s.1-17) tutkimuksessa noussutta käsitystä koiran tuomista eduista sosiaalisissa taidoissa. Yksi opettaja kertoi koiran tuovan hyvää oloa lapsille ja uskoi sen vaikuttavan myös siihen, että ollaan luokkakavereille mukavampia. Toisen opettajan kuvauksen mukaan kasvatuskoina on lisännyt ystävällistä puhetta luokassa. Haastateltava kertoi myös pitäneensä koiran avulla oppilaille, jotka eivät nor-

maalisti kehuneet toisiaan, kehurinkä, jossa lapset ensimmäistä kertaa kehuivat toisiaan. Myös toinen opettaja kertoi huomanneensa lasten puhetavassa muuttumista positiiviseen suuntaan koiran myötä, mikä ilmeneekin seuraavassa lainauksessa:

Miten lapset puhuu toisillensa, ovat paljon ystävällisempi toisillensa, ottavat toisensa huomioon, puhuvat ystävällisempään sävyyn täällä luokan sisällä, ja myös luokan ulkopuolella. (H5)

Yllä olevassa sitaatissa koiran vaikutuksen kuvataan laajenevan luokan lisäksi myös sen ulkopuolelle. Muissa haastatteluissa ei käynyt ilmi, tapahtuuko koiran ystävällisyyteen vaikutus vain luokassa vai myös luokan ulkopuolella. Sitaatista nousee lisäksi esiin toisen huomiointi. Tämä ilmeni toisessakin haastattelussa opettajan kuvatessa koiran myötä oppilaiden keskittyvän toisiinsa ja huomioivan toisiaan. Erityisoppilas seuraa tarkkaan koiran kanssa työskentelijää, vaikka normaalisti oman suorituksen jälkeen ei olla kiinnostuneita muiden toiminnasta. Näillä asioilla on vaikutusta myös ilmapiiriin koulussa, mitä käsittelen laajemmin psyykkisen turvallisuuden yhteydessä.

Kaksi haastateltavista kertoivat koiran tuoneen sopuisuutta vuorojen odottamiseen ja niiden jakamiseen. Yhden opettajan kuvauksen mukaan lasten tehtyä pidemmän aikaa koiran kanssa töitä, he ovat oppineet pienryhmässä työskentelemään koiran kanssa keskenään jakaen vuorot ja odottaen vuoroaan, opettajan seuraillessa sivummalla. Työskentely sujuu rauhallisesti ja oppilaat muistuttavat toisiaan työskentelyn säännöistä, mikä tuleekin esiin seuraavassa sitaatissa:

Ja sit se semmonen vuoronodottaminen siinä on kyl aikasen jotenki hienoo. Et kuka ensin ne kattoo toisiaan ja sopii, et kuka ryhmä ekana tai muuta pyytää sitä koiraa tuomaan sen lapun tai mikä se duuni nyt sit on. Joo eli on vaikutusta. (H3)

Toinen haastateltava kuvasi lapsilla syntyvän usein riitaa vuoroista, mutta koiran jakassa sillä teetettyjen tehtävien kautta vuorot, lapset pysyvät rauhallisina.

Opettajat kertovat oppilaiden kohtelevan koiria hyvin ja ystävällisesti. Kaksi haastateltavaa kertoivat koittaneensa joillain oppilailla saada koiran hyvän kohtelun siirtymään myös toisiin oppilaisiin. Tämä välittyy myös alla olevasta lainauksesta:

Toivoo, et se sama [koiran hyvä kohtelu] siirtyis myös, miten kohdellaan luokkakaveria. Sitä on tehty ihan tietosesti täällä, et muistat et koiraa kohdellaan näin, myös sitä toista oppilasta kohdellaan samalla tavalla. (H4)

Toinen opettaja kuvasi samansuuntaisesti keskustelleensa oppilaan kanssa kehityskustelussa hänen ystävällisestä käytöksestään koiraa kohtaan ja sen siirtämisestä muihin oppilaisiin, kun lapsi kuitenkin osaa puhua kauniisti. Lapsi on pahasuinen, mutta kasvatuskoiran lähelle mennessä hän alkaa lässyttämään eikä ikinä sano koiralle pahasti.

7.3.3 Kasvatuskoina keskustelun aiheena ja avaajana

Monessa haastattelussa nousee esiin, että koina tarjoaa luokkaan luontevan keskustelun aiheen ja se avaa keskustelua ryhmään. Jo teoriataustassa esitettiin eläinavusteisella interventiolla olevan suuri vaikutus kommunikointitaitojen oppimiseen (Chitic ym., 2012, s.1-17). Yksi haastateltava kuvasi koiran murtavan muureja ja helpottavan lasten vuorovaikutuksessa oloa. Koina innoittaa lapset herkästi kertomaan omista koiristaan ja koinakokemuksistaan, mitä eräs haastateltava kuvaakin seuraavassa sitaatissa:

He puhuvat koirista paljon tai koina alottaa jonkun keskustelun, mitä ne pystyy jakamaan.
(H6)

Kaksi haastateltavaa kuvasivat koiran heti ensitapaamisella avanneen keskustelun lasten omien kokemusten muisteleamiseen ja mahdollisesti hiljaisempikin oppilas on uskaltautunut kertomaan perheensä koirasta. Yksi haastateltava kertoi koiran ensikohtaamisella erityisluokan oppilaiden asettuneen koiran ympärille ja siinä tilanteessa oppilaat ensimmäistä kertaa keskustelivat kaikki yhdessä.

Koiran toimittua keskustelunavaajana on helppo puhua myös muista aiheista. Yksi haastateltava kuvasi myös oppilaiden, joille kerronta on yleensä vaikeaa, jakavat omia kokemuksia koirakeskustelun myötä. Samalla luokan kanssa myös harjoitellaan kuuntelemista ja annetaan toisen kertoa asiansa. Haastateltava nosti esiin, että myös koiran voinnista ollaan kiinnostuneita sen sairasteltua joskus. Koiran sairastelujen myötä luokkaan on syntynyt hyvin empaattisia keskusteluja, ja lapset ovat kertoneet tässäkin yhteydessä myös omista kokemuksistaan. Toinen opettaja kertoi koiran myötä lasten myös puhuneen omien koiriensa huonoista tilanteista. Yksi haastateltava esitti koiran tarjoavan lapsille normaalin puheenaiheen ja toimivan sillanrakentajana oppilaiden välillä, mitä käsitelien lisää kiusaamisen yhteydessä. Palaan koinaan keskustelunaiheena myös pedagogisen turvallisuuden yhteydessä enempi opettajan ja oppilaan välisen keskustelun näkökulmasta tässä olleen oppilaiden välisen ja koko luokan keskustelun näkökulman lisäksi.

7.3.4 Kasvatuskoiran vaikutus kiusaamiseen ja riitelyyn

Haastateltavien kanssa käsiteltiin myös koiran vaikutusta kiusaamiseen. Kaksi haastateltavaa sanoi, ettei koiralla ole selkeää vaikutusta kiusaamiseen. Toinen heistä sanoi, ettei luokassa ylipäättään ole hirveästi kiusaamista, eikä hän osaa arvioida, onko koiralla vaikutusta asiaan. Toinen haastateltava sanoi ensin, ettei osaa sanoa vaikuttako koina kiusaamiseen, mutta kuvasi sen jälkeen kuitenkin koiran mahdollisia välillisiä vaikutuksia esimerkiksi ilmapiiriin kautta. Koiran myötä joidenkin lasten itseluottamus on kasvanut ja

sitä myöten heillä on parempi mahdollisuus puolustaa itseään tai näyttää muille osaamistaan. Seuraavassa sitaatissa opettaja sanookin koiralla olevan mutkan kautta vaikutusta kiusaamiseen, vaikkei suorasti vaikutakaan:

Mut en mä semmosta ihan suoraa yhteyttä osaa tommoseen, mut tälleen sivuvaikutuksena ihan varmasti. (H3)

Sama haastateltava kuvasi suuntaavansa tunnilla välillä tehtävillä oppilaiden huomion koiraan. Huomio on silloin tiukasti koirassa eikä muissa ihmisissä ja sitä kautta haastateltava miettii, että koira ehkä vaikuttaa kiusaamiseen, kun huomio pysyy koirassa.

Koiran välilliset vaikutukset nousevat esiin myös yhdessä toisessa haastattelussa, missä opettaja kertoo erityisluokkansa oppilailla olevan erikoisia kiinnostuksen kohteita, joista muut lapset eivät välttämättä jaksaa keskustella. Koira on rakentanut siltaa oppilaiden välille ja tuonut heille yhteisen keskustelun aiheen.

Kaksi haastateltavista kuvasivat koiran vähentävän tappeluita ja kiukuttelua luokassa. Yksi haastateltava kuvaa erityisluokallaan syntyvän välillä tappeluita kesken tunnin. Etenkin kun oppilaat olivat alkuopetuksessa, tappeluita oli useammin kuin nykyisin oppilaiden ollessa vanhempia. Seuraavassa lainauksessa opettaja kuvaakin luokan tapahtumia:

Joskus on saattanu olla väkivaltasia tilanteita ihan semmosia kiinnipitotilanteita tai pulpetit lentelee, mut silloin ku koira on luokassa niin niitä ei tapahdu. (H6)

Opettaja kuitenkin totesi myös, ettei koiralla ollut huomattavaa vaikutusta lasten ollessa pienempiä. Haastateltava kertoi myös oppilaiden tapelleen aiemmin tyynyillä, kun niillä piti istua piirissä. Nykyisin koiran ollessa läsnä lapset työskentelevät sopuisasti ja jopa suunnittelevat koiralle kulkureitin heidän välistään piirin keskelle. Kasvatuskoiran vaikutus riitoihin ei kuitenkaan yllä luokahuoneen ulkopuolelle, vaan vaikutus on havaittavissa vain koiran lähettyvillä. Toinen haastateltava kertoo lapsilla olevan enemmän kiukuttelua, kun koira ei ole koulussa. Koiran ollessa koulussa hänen kuvauksensa mukaan lapset käyttäytyvät hyvin, koska haluavat, että koira on luokassa. Lapset tietävät, että koiran paikalla olemiselle edellytys on heidän hyvä käytöksensä.

Kaksi haastateltavista kuvasi koiran helpottaneen kiusaamiseen tai riitoihin liittyvien negatiivisten tunteiden käsittelyä. Erityisluokan opettaja toteaa kiusaamista esiintyneen aina hänen luokan oppilaitaan kohtaan ja kertoo sen aiheuttamien tunteiden käsittelystä alla olevassa lainauksessa:

Ja niitten tunteiden käsittelyssä se [koira] on auttanu paljon, kun niitä pahaa mieltä on käsitelty ja siinä. (H5)

Toinen haastateltava kuvasi yksittäisen riitatilanteen launneen koiran paikalle saapumisen myötä. Opettajan tullessa selvittämään tilannetta kasvatuskoiran kanssa hiljaa ollut oppilas alkoi puhua ja tilanne saatiin ratkeamaan.

Kahdesta haastattelusta nousi esiin, että koiran kanssa on järjestetty tunteja oppilaille, joilla on ollut aggressiivista käytöstä tai haasteita kaverisuhteissa ja rajuja otteita. Molemmat opettajat, jotka kertoivat tällaisesta toimivat erityisopettajina. Toinen kuvasi pitäneensä lapsille ART tunteja. ART -menetelmä on kehitetty aggressiivisesti käyttäytyville oppilaille ja tunneille kerättiin oppilaita, jotka käyttäytyivät aggressiivisesti. Toinen opettaja kertoi pitäneensä muutamalle pienryhmälle koiran kanssa tunteja, joilla harjoiteltiin toisen kanssa olemista. Lapsilla oli rajuja otteita toisia kohtaan ja usein kinaa kavereiden kanssa. Lapset tuntuivat ymmärtävän ryhmässä toisen ystävällisempää kohtelua, mutta harjoituksilla ei kuitenkaan välttämättä ollut vaikutusta koirahetken ulkopuolelle. Opettaja totesi lapsille kuitenkin oletettavasti jääneen jonkinlaisen muistijäljen harjoituksista. Opettaja toivoo, että koulussa olisi mahdollisuuksia laajemmin käsitellä oppilaiden rajuja otteita ja kaverisuhteiden pulmia kasvatuskoiran kanssa, mikä ilmenee seuraavassa sitaatissa:

Siihen toivon, et ois enemmän aikaa täällä irrottaa noista oppitunneista, koska siihen vois hyvinki panostaa sitte. (H4)

Kaikista haastatteluista yksi ilmaus kuvasi koiran negatiivista vaikutusta kiusaamiseen. Yksi haastateltava kertoi oppilaillaan välillä syntyvän riitaa muiden luokkien oppilaiden kanssa koiran omistajuuden myötä. Lapset ovat esittäneet, että koira on heidän luokansa eikä koulun yhteinen koira, kuten muut koittavat heille sanoa. Opettaja on kuitenkin todennut tähän, että koira on oikeastaan hänen ja ettei aiheesta kannata tapella pihalla.

Kasvatuskoiran vaikutuksesta kiusaamiseen haastateltavilla ei ollut selkeää yhteistä linjaa. Opettajien ajatukset jakautuivat useampaan näkemykseen. Kasvatuskoiralla ei nähty vaikutusta tai sen vaikutus oli välillistä. Osa taas näki luokassaan koiran vähentävän selkeästi riitelyä ja kiukuttelua, kuitenkin yksi ilmaus liittyi myös koiraan lisäämässä riitelyä. Jotkut haastateltavat näkivät koiralla hyötyä kiusaamiseen tai riitelyyn liittyviin vaikeisiin tunteisiin. Kasvatuskoiran avulla oli myös yritetty vaikuttaa lasten haasteisiin ihmissuhteissa.

Vaikka olen käsitellyt kiusaamisen tässä sosiaalisen turvallisuuden alla, se linkittyy vahvasti sekä fyysiseen koskemattomuuteen että psyykkiseen turvallisuuteen. Mikäli kiusaaminen tai riitely olisi väkivaltaista, se olisi myös uhka fyysiselle koskemattomuudelle. Psyykkistä turvallisuutta kiusaaminen heikentää esimerkiksi huonon ilmapiirin myötä.

7.4 Psyykkinen turvallisuus

Tässä luvussa käsitellään turvallisen oppimisympäristön psyykkiseen osa-alueeseen liittyviä tuloksia. Ensin käsitellään kasvatuskoiran positiivisia vaikutuksia lasten olotilaan koulussa, minkä jälkeen kerrotaan koiran vaikutuksesta lasten tunteisiin, niiden ilmaisuun sekä tunnetaitoihin. Sen jälkeen avataan haastateltavien esittämiä ilmauksia koiran vaikutuksesta ilmapiiriin. Lisäksi kerrotaan myös lasten halukkuudesta tulla kouluun ja oppitunneille koiran myötä. Lopuksi tuodaan vielä esiin opettajien ajatuksia kasvatuskoiran välttelemisestä ja koirapelosta.

Psyykkinen turvallisuus	Lasten olotila
	Tunteet
	Ilmapiiri
	Kouluun tuleminen
	Koiran välttely ja koirapelko

Taulukko 5. Psyykkinen turvallisuus - Kasvatuskaira

7.4.1 Kasvatuskoiran positiivinen vaikutus lasten olotilaan koulussa

Teoriataustassa hyvä olo kouluympäristössä nähdään keskeisenä asiana (Piispanen, 2008, s.169). Useassa haastattelussa opettajat kuvaavat koiran luovan hyvää oloa koulussa. Yksi opettaja totesikin lasten mielestä olevan kiva, kun koira on koulussa ja kertoi koiran tuovan hyvää "fiilistä" luokkaan. Yksi opettajista sanoi huomaavansa lapsilla olevan hyvä olo heidän maatessa koiran vieressä ja lukiessa kirjaa koiralle. Hän myös kertoi pitävänsä oppilaille tunneryhmiä aamuisin ja vaikka lapset ovat väsyneitä, niin vähän yli puolet oppilaista sanoo heillä olevan hyvä olo, koska muistivat koiratunnin olevan tänään. Yksi haastateltava kuvasi oppilaalle syntyvän hyvää mieltä siitä, että kirjalle tulee kin vähän koiran kuolaa tai tapahtuu jotain muuta. Hän toteaa myös yleisesti koiran luovan hyvää oloa heille kaikille ja sen helpottavan tehtävien tekoa. Opettaja summaa seuraavassa sitaatissa koiran vaikuttavan koko kouluun:

Jotenki se tuo semmosta ihan hirveen hyvää mieltä tänne koko kouluun. (H1)

Muutama opettaja kertoi myös koiran myötä koulupäivän alkavan hyvässä hengessä. Lapset tulevat mielellään kouluun ja tykkäävät koirasta.

Hyvän olon lisäksi ilmaukset iloisuudesta toistuivat haastatteluissa usein. Neljä opettajaa kuvasivat koiran tuovan iloa luokkaan. Yksi opettaja kertoi keskustelleensa koirasta lasten kanssa ja oppilaat olivat itse nostaneet esiin koiran tuovan iloa. Kaksi opettajista nostivat ilon kanssa esiin myös lapsilla olevan positiivisen asenteen. Eräs opettaja kuvaa seuraavassa sitaatissa koiran tuoman ilon olevan yksi parhaista puolista koira-avusteisessa työssä:

Semmonen ilo, mä aina sanon ensimmäisenä sen ilo. Et se iloisuus, kun ne oppilaat aamulla tulee tosta ovesta, kun ne tietää, että koira on luokassa. Kaikki murheet jää, riidat jää, jos on vähän mökötyä niin ne näkee [koiran], niin ne on jo sitten todella ilosia. (H6)

Kuten yllä olevassa lainauksessa, muistakin haastatteluista tuli esiin opettajien kuvauksia lasten harmituksen kaikkoamisesta koiran myötä. Yksi opettaja kertoikin lapsen onnellisuuden huomaamisen antaneen hänelle sysäyksen aloittaa koiratoiminta. Hän kertoi oppilaasta, jolla oli ollut huono päivä eikä oikein mikään ollut huvittanut, mutta koiralta huomiota saatuaan lapsi muuttui paljon iloisemmaksi. Opettaja huomasi myös myöhemmin koiran tuovan lapselle onnellisuutta. Yksi haastateltavista kuvasi oppilasta lohduttaessaan jutelleensa koirasta ja lapsen harmitus unohtui, kun puhe kääntyi koiraan, vaikka kasvatuskoira ei ollut paikalla.

Opettajat kertoivat koiran myös tuovan lasten kasvoille hymyä. Yksi opettaja kuvasi oppilaille tulevan pieni hymy heti aamulla koiran kohtaamisesta. Myös toinen opettaja kertoi samaan tyyliin huomanneensa lasten hymyilevän koiralle luokkaan tullessaan, vaikka käytävällä oppilas olisi ollut kiukkuinen. Haastateltava kuvasikin huomaavansa lapsissa rauhoittumista. Eräs opettaja nostikin koiratyön parhaiksi paloiksi pienet hetket ja esimerkkinä hän esitti sen, että lapsi tulee hymyillen kouluun. Myös toinen opettaja kuvaa seuraavassa sitaatissa lasten ilahtuneiden ilmeiden ja spontaaniuden olevan koiratyössä parasta:

Semmoset avoimet tai spontaanit ilahtuneet ilmeet ja spontaanisuus siinä koulupäivässä, mikä on myönteistä, et se koiran läsnäolo siellä koulussa niin ehdottomasti on semmonen, et pienet itkut ja murheet, niin sen näkee lapsen ilmeestä, et se on, ilahtuu siitä, et se koira tulee töihin. Ne pienet arjen kohtaamiset, mitä mä oon koirani [kanssa] saanu aikaan siellä, niin ne on oikeestaan sitä parasta. (H2)

Yllä olevan lainauksen tavoin myös toinen haastateltava kuvasi oppilailla olevan onnelliset ja tyytyväiset ilmeet koiran kanssa. Yksi opettaja kertoi näkevänsä lasten ilmeistä vapautuneisuutta. Eräs haastateltava kertoi koiran tervehtiessä aamulla luokan ovella

lapsen saavan ensimmäisenä kokemuksen siitä, että koira on hyvällä tuulella ja haluaa olla hänen kanssaan. Opettaja kuvasikin koiran olevan aina hyväntuulinen. Zentsin ja kumppaneiden tutkimuksessa (2016) on tehty samankaltainen havainto lasten kuva-
tessa kokevansa koiran tarjoavan heille ehdotonta rakkautta.

Haastateltavat kertoivat kasvatuskoiran tuovan luokkaan naurua. Yksi opettaja kuvasi lasten nauravan koiran epäonnistumisille ja lapsista on hauskaa huomata, ettei koira, heidän tavoin, osaa vielä ihan kaikkea, minkä huomaaminen on auttanut lapsia myös käsittelemään omaa osaamattomuuttaan. Kaksi muutakin opettajaa nostivat esiin koiralle nauramisen ja sanoivat koiran käytöksen välillä huvittavan lapsia, kuten seuraavassa sitaatissa ilmenee:

Joskus se vaikka heittäytyy selälleen tonne matolle ja kiehnyttää itteensä tota mattoa vasten, et se on kauheen huvittavaa oppilasta, kun -- koira menee selällensä ku käärmepitkin mattoa. Niin nehän aiheuttaa tietenki sit semmosia naurukohtauksia, mut ne ei koskaan mee yli. (H3)

Eräs opettaja kuvasikin koiran tuovan luonnollista naurua luokkaan.

Yksi opettaja kertoi lasten olevan innokkaita koirasta. Hän tosin totesi oppilaiden olevan sen ikäisissä, että innostuvat helposti monista asioista. Haastateltavat kuvasivat, että koulun muutkin oppilaat olisivat innokkaita tulemaan koiratyöskentelyyn, mitä eräs opettaja avaakin seuraavassa lainauksessa:

Kylhän nää muutki oppilaat haluis hirveesti, et mä tulisin sinne luokkiin ja ne haluaa tuolikäytävillä rapsutella, jutella ja kysellä. Ne on kiinnostuneita, et koska sä tulisit meidän luokkaan, mut en mä kyllä oikeen tästä kerkeä. (H5)

Yksi erityisopettaja kertoikin kaikkien oppilaiden viittaavan hänen kysyessään, ketkä haluaisivat tulla työskentelemään koiran kanssa. Eräs haastateltava sanoi huomaavansa innokkuuden etenkin aamuisin lasten tullessa luokkaan. He ilahtuvat koiran koulussa olemisesta.

Innokkuus välittyy yhden haastateltavan kertoman mukaan myös oppimiseen. Hän sanoi, ettei lukeminen välttämättä ole lasten mielestä aina hauskaa, mutta koiralle he lukevat mielellään ja lukisivat, vaikka kuinka paljon. Oppimisesta tulee mukavaa ja iloista piilo-oppimista erään haastateltavan kuvauksen mukaan. Opettajat kertoivat lasten lähtevän innolla tehtävien tekoon koiran kanssa ja työskentely on lapsille mielekästä ja hauskaa. Innolla toimintaan tulo nousi esiin myös kolmannessa haastattelussa. Yksi opettaja totesikin lasten tykkäävän paljon eläimistä ja vaikka lapsi ei edes niin paljoa välittäisi koirista, niin silti hän työskentelee mielellään koiran kanssa. Eräs opettajista

kertoi myös oppilaansa alkaneen hakea koira omatoimisesti viereensä työskentelyseuraksi.

Kolme opettajaa kertoivat koiran vaikuttaneen joidenkin lasten itseluottamukseen. Eräs opettaja kertoi hänellä käyvän välillä tervehtimässä koira lapsi, joka vierastaa ihmisjoukkoja. Kerran lapsi oli tullut käymään, kun luokassa olikin muita oppilaita. Tilanne jännitti lasta, mutta hän sai tehdä koiran kanssa tempun, mitä muut eivät vielä olleet tehneet. Muut lapset ihailivat temppua ja aralle oppilaalle osaamisensa näyttäminen oli iso asia. Toinen opettaja kertoi myös araan oppilaansa itseluottamuksen nousseen koira-avusteisesta työskentelystä. Hän alkoi puhumaan luokan edessä ja jopa vieraalla koululla luokan pitäessä koira-avusteista pajaa lapsi uskalsi olla luokan edessä opettajan kanssa. Kolmas haastateltava totesi lasten itsetunnon nousun huomaavan heidän kertoessa koirista yleensä muille. Myös teoriataustassa Kazdin (2011, s.35) esittää itsetunnon kasvattamisen olevan eläinavusteisen toiminnan mahdollinen tavoite.

7.4.2 Kasvatuskoiran vaikutus lasten tunteisiin ja niiden ilmaisuun sekä tunnetaitoihin

Haastatteluissa ilmeni koiran tarjoavan tunteiden peilausmahdollisuuden, mitä eräs opettaja kertoi hyödyntäneensä ja keskustelleensa lasten kanssa koiran tunteista ja esimerkiksi sen väsymisestä. Myös toinen haastateltava sanoi harjoittaneensa lasten tunnetaitoja koira-avusteisesti. Hän myös kuvasi koira empatiapakkaukseksi ja esitti koiran olevan väline huomata oppilaiden empatiataitojen erilaisia tasoja. Opettaja kertoi eläimen myös motivoineen joitain lapsia puhumaan tunteistaan. Haastateltava kuvaa tekemiään huomioita seuraavassa sitaatissa:

No kyllä mä vuosien varrella huomannu sen, että se tunnetaitojen ja tunteiden nimittäminen ja tunteiden kertominen on helpompaa sillon, kun koira on. (H6)

Eräs haastateltava ajatteli yllä olevan lainauksen vastaisesti ja pohtii, ettei kasvatuskoina ole niinkään vaikuttanut siihen, miten lapset sanoittavat tunteitaan, mutta opettajana hän huomaa lasten ilmeistä koiran kanssa muuttuvia tunteita. Kaksi opettajaa kuvasivat koiran toimivan negatiivisten ja harmituksen tunteiden helpottajana sekä vastaanottajana, mistä kirjoitin sosiaaliseen turvallisuuteen liittyvän kiusaamisen yhteydessä. Yksi opettaja sanoi koiralle itkemisen mahdollisuuden tekevän tunteiden ilmaisusta sallitumpaa koiran hyväksyessä lapsen sellaisena kuin hän on.

Haastateltavat totesivat koiran rauhoittavan tunteiden ilmaisua koulussa. Eräs opettaja kuvasi, että tuolien lentely on koiran kanssa vähäisempää ja toinen haastateltava kertoi,

ettei koiran kanssa oppilaat voi räiskyä ja vaikka harmittaakin, niin esimerkiksi pelinappulat eivät lennäkään. Kaksi opettajista kertoivat kasvatuskoiran avulla järjestämistään kokeista. Toinen opettaja sanoi oppilaan repineen hänen jakamansa kokeen ja seuraavalla kerralla haastateltava oli laittanut kokeet koiralle reppuun. Hän oli antanut oppilaalle mahdollisuuden valita vaikeammasta ja helpommasta kokeesta. Oppilas olikin tehnyt ensin helpomman kokeen, mutta sitten kutsunut koiran luokseen ja tehnyt myös vaikeamman kokeen tyytyväisenä. Haastateltava ajatteli koiran vaikuttaneen motivaatioon siinä tilanteessa. Eräs opettaja kertoi, että ”koira oli järjestänyt” kokeen lapsille. Kasvatuskoiraa oli nostellut kysymykset oppilaille ja he olivat vastanneet niihin innoissaan ikään kuin haluten auttaa eläintä onnistumaan. Haastateltava totesi, että jos hän olisi jakanut kokeen, olisi joku saattanut repiä sen. Hän kuvasikin koiran järjestämää koetta stressittömämmäksi, mikä ilmenee seuraavassa sitaatissa:

Mut tällä tavalla, kun sen [kokeen] teki koira, niin se oli stressittömämpi ja se oli miellyttävä ja se oli heidän mielestään hauska leikki. (H5)

Uvnäs-Mobergin ja kumppaneiden (2011) tekemä löydös eläimestä lapsen stressiä vähentävänä tekijänä saa siis tukea haastateltavan kuvauksesta. Opettaja totesi saaneensa koiran avulla järjestetyllä kokeella tietoon lasten tason, mutta samalla myös tukeneensa lapsia tekemisessä ja kokeessa suoriutumisessa.

7.4.3 Kasvatuskoiran positiivinen vaikutus ilmapiiriin

Zentsin ja kumppaneiden (2016, s.89-94) tekemä havainto terapiakoirasta koulunilmapiiriä parantavana tekijänä sai tukea myös tässä tutkielmassa. Opettajat kertoivat koiran vaikuttavan ilmapiiriin luokassa, mitä eräs haastateltava kuvaakin seuraavassa sitaatissa:

Se tuo ihan hirveesti hyvää ilmapiiriä tähän kouluun. (H1)

Yksi opettaja kertoi koulupsykologin vierailleen luokassa koiran työskennellessä ja hän totesi luokassa olevan ”kauheen kiva pöhinä”. Haastateltava sanoikin luokassa vallitsevan tekemisen meininki. Kaksi opettajaa totesivat koiran lisäämän ystävällisen puheen vaikuttavan positiivisesti ilmapiiriin, mitä käsittelen myöhemmin sosiaalisen turvallisuuden yhteydessä. Eräs opettaja sanoi koiran tuoneen myönteistä henkeä ja kertoi koiran lisänneen positiivista ajattelua. Hän sanoi koiran tuovan luokkaan myös rentoutta. Koirapäivänä luokassa vallitsee rennompaa ilmapiiriä, mitä myös toinen opettaja kuvasi ja sanoi lasten olevan avoimempia tilanteessa. Avoimuus näkyy luokassa syntyvissä keskusteluissa ja haastateltava katsoikin ilmapiiriin paranevan sitä kautta. Eräs opettaja kuvasi

koiran myös tuovan lapsille vapautuneisuutta. Yksi haastateltava sanoi koiralle nauramisen keventävän ilmapiiriä ja totesikin kasvatuskoiran vaikuttavan luokaan vain olemalla koira.

Kaksi haastateltavaa nostivat esiin koiran tuovan luokkaan kodinomaisuutta, mikä on Piispasen (2008, s.117-118, s.122) väitöskirjan mukaan lasten hyvään oppimisympäristöön yhdistämä asia. Toinen kuvasi toiminnan muuttuvan kodinomaiseksi ja toinen haastateltava avaa ajatuksiaan seuraavassa sitaatissa:

Kyl se varmaan semmost jotenki kodinomaista lämpöä tai jotain semmosta tuo, mitä koulusta yleensä puuttuu, et on turvallisempi olla. (H4)

Yllä olevassa lainauksessa opettaja esittää koiran tuovan kouluun jotain, mitä siellä ei yleensä ole. Tällainen ajatus välittyi myös joiltain muilta opettajilta.

7.4.4 Kasvatuskoiran vaikutus kouluun tulemiseen

Opettajat kertoivat lasten odottavan koirapäivää. Eräs opettaja kuvasi koko koulun odottavan koiran kouluun tuloa, vaikka kaikki eivät edes pääse silittämään koiraan päivän aikana. Hän puhuu lasten odotuksesta seuraavassa sitaatissa:

Kyl mä huomaan sen ja vanhemmilta on tullu siis sellasta viestiä, että ne odottaa, lapset, iha hirveesti sitä päivää. Se on viikon paras päivä, koska on koira koulussa. (H1)

Eräs opettaja kuvaa suurimman osan lapsista odottavan koirapäivää, mutta kertoo myös lapsista, joille koira on neutraali asia. Tätä hän avaa seuraavassa lainauksessa:

On semmosii lapsii joihin se ei, et se on neutraalia, et ei mulle ainakaan ääneen kerrota tai --, että ehkä ainakin ulkoisesti ei näytetä tunteita tai ollaan sitä mieltä, et ihan sama. (H2)

Haastateltava kertoi myös hänen palattuaan pidemmältä tauolta töihin muutaman lapsen tulleen ensimmäisenä kysymään, milloin koira tulee töihin. Toinen opettaja sanoi, että hän voisi kyllä itse olla poissa koulusta, mutta koira ei saisi lasten mielestä jäädä pois. Kun koira ei sovittuna päivänä tullutkaan opettajan kanssa töihin, oli se pettymys lapsille.

Opettajat kertoivat koiran myös motivoineen lapsia, joille kouluuntulo ei ole niin mielekästä, tulemaan kouluun. Tämä havainto on tehty aiemmin myös Zentsin ja kumppaneiden (2016, s.89-94) tutkimuksessa. Eräs opettaja kertookin asiasta seuraavassa sitaatissa:

Se antaa motivaatiota ja voimaa siihen, et jaksaa sit tsempata tulla kouluun. (H5)

Useammassa haastattelussa opettajat kuvasivat lapsen haluavan tulla kouluun katso-
maan koiraa, vaikka muuten ei olisi huvittanut tulla. Kasvatuskoiraa on ollut lapselle syy
tulla kouluun. Yksi opettaja kertoi oppilaansa ilmoittaneen joskus kotona, ettei mene kou-
luun, mutta vanhemman muistuttaessa koiran koulussa olemisesta oli lapsi ilmoittanut
menevänsä sittenkin. Haastateltava uskookin, että ilman koiraa osan oppilaista tapaa-
miset olisivat olleet myrskyisämpiä. Toinen haastateltava kuvasi oppilasta, jolla oli paljon
myöhästymisiä ja poissaoloja. Opettaja kertoi huomanneensa koiran auttavan kouluun
tulemisessa. Yksi haastateltava kuvasi koiran tuoneen jotain positiivista kouluun oppi-
laille, jotka suhtautuivat yleensä negatiivisesti kouluun. Hän sanoi koiran olleen lapsia
vastassa häntä heiluen välituntien jälkeen ja se teki kouluun tulosta mukavaa. Opettaja
myös kertoi oppilaasta, jolle koirapäivä oli toiminut palkkiona, kun ensin oli suoriutunut
alkuviikosta. Se motivoi lasta, jolle koulu oli kuormittavaa ja joka teki lyhennettyä päivää.

Kasvatuskoiraa on myös auttanut opettajia oppilaiden saamisessa tunneille. Yksi opettaja
kertoi useampia esimerkkejä, kuinka on koiran avulla saanut lapsen oppitunnille ja opis-
kelemaan. Hän kertoi eräästä liikuntatunnista, jolle ilman koiraa ei olisi saanut oppilasta,
mutta koiran takia lapsi halusi tulla. Opettaja myös kertoi saaneensa oppilaan englannin
tunnille sillä verukkeella, että lapsi tuli työskentelemään koiran kanssa. Samalla, kun op-
pilas teki töitä koiran kanssa, hän kuunteli muiden opiskelua ja tarkkaili heidän vastauk-
siaan. Lopulta lapsi huomaamattaan opiskeli hyvin intensiivisesti. Haastateltava kertoi
myös oppilaasta, joka ei halunnut muiden näkevän liikuntatunnilla pesäpallolyöntiään.
Oppilas pelasi ensin koiran kanssa ja muutaman viikon kuluttua hän oli jo muiden kanssa
pelaamassa. Koiran hyöty lasta tuomitsemattomana yleisönä nousi myös teoriataus-
tassa Friesenin ja kumppaneiden (2009, s.261; s.264-265) tutkimuksessa.

7.4.5 Kasvatuskoiran vältteleminen ja koirapelko

Käsittelin koirapelkoa ja välttelyä aiemmin fyysisen koskemattomuuden yhteydessä. Pa-
laan aiheeseen nyt psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta.

Ennen koiran tuloa luokkaan opettajat kertoivat selvittäneensä, onko lapsissa koirapel-
koisia, islamin uskoisia ja saavatko lapset koskea koiraan. Yksi opettajista kuvasi, että
on oltava avoin ja ymmärtäväinen perheitä kohtaan ja varauduttava etukäteen kysymällä
koiratyöskentelyyn liittyviä asioita huoltajilta. Hän kertoi myös tilanteesta, jossa lapsi en-
simmäisellä koiratapaamisella säikähti koiraa. Kotoa ei ollut tullut tietoa, että lapsi pel-
käisi koiria ja haastateltava miettiikin, että välttämättä kotikaan ei tiennyt asiasta. Opettaja
kertoi oppineensa tilanteesta ja kuvasi runsaasti sitä, miten esittelee toimintaa lapsille
etukäteen ennen koira-avusteista työskentelyä. Hän on käynyt läpi koiran luonnetta ja

ominaisuuksia sekä kertonut yleisesti työstä. Myös teoriataustassa esitetään koirasta etukäteen kertomisen ja aiheen käsittelyn ennakoon olevan tärkeää (Astorino ym., 2004, s.13). Yksi haastateltava sanoi myös keskustelleensa erikseen islamin uskoisen vanhemman kanssa, joka oli kysynyt koirasta. Opettaja oli puhunut Suomen hyötykoirista ja vanhempi hyväksyi kasvatuskoiran käytön lapsensa kanssa keskustelun myötä.

Kolme opettajista kertoivat oppilaista, jotka ovat halunneet tulla koira-avusteiselle tunnille, vaikka ovat pelänneet koiraa. Yksi haastateltava kuvasi asiaa näin:

Välillä tulee jopa semmosia, että äidiltä tulee viesti "Se kyllä pelkää koiraa, mutta se haluaa tulla". (H3)

Yksi haastateltava kuvasikin, että lapsella oli voimakas kiinnostus pohjalla, vaikka tilanne jännittää. Hän sanoi toimineensa silloin varovaisemmin kyseisen lapsen kanssa. Erityisopettajana toimiva haastateltava sanoi muutamien koirapelkoisten oppilaiden halunnen tulla kokeilemaan koiran kanssa työskentelyä. Opettaja on tarjonnut mahdollisuuden poistua luokasta ja hän kertoikin yhden oppilaan käyttäneen tätä mahdollisuutta, kun ei pystynyt keskittymään tehtäviin, koska seurasi koko ajan, missä koira menee. Yksi haastateltavista kertoi, ettei pelkäävä oppilas ole halunnut ensin tulla pienryhmätyöskentelyyn koiran kanssa, mutta kuultuaan muilta lapsilta, miten kivaa heillä on ollut, niin hän on halunnut tulla. Haastateltava kertoikin lasten tullessa pienryhmissä koira-avusteiseen opetukseen ensin valinneensa oppilaita, jotka eivät aristelle koiraa. Aristelevat oppilaat saivat ensin kuulla muiden kokemuksia ennen kuin heille tarjottiin vuoroa koiratoimintaan. Eräs opettaja kertoi koiransa välillä haukkuvan pihalla innostuessaan esimerkiksi jalkapallosta. Hän sanoikin, ettei vie koiraa lasten kanssa pihalle, jottei koiran kovaääninen haukkuminen säikäyttäisi oppilaita. Aiemmat kuvaukset ovat käsittäneet oppilaiden halua tulla työskentelemään koiran kanssa. Yksi haastateltava kuvasi vanhempien halua lapsen osallistumiseen koiratoimintaan. Hän totesi uskonnollisten ja muiden tekijöiden olleen pieniä asioita, kun koira on toiminut lapselle terapeuttisena voimana. Vanhemmat ovat pitäneet koiraa toimivana keinona, ja sen takia hyväksyneet sen käytön.

Viisi opettajista kertoivat lasten koirapelon hälventyneen koira-avusteisen työskentelyn myötä, mitä eräs haastateltava kuvaakin alla olevassa lainauksessa:

Usein käy niin, ainaki nyt tän kokemuksen – perusteella, että sitten nää lapset näkee ja uskaltaa tulla jopa siihen luokkatilaan niin sitten jonkun näkönen koirapelko voi vähä lieventyäkki, että huomaa, jos on jotain pahoja kokemuksia laps ihan pienestä. Voi sit käydäkki niin päin et se koirapelko häviää kokonaan, mikä ois tosi hienoo. (H1)

Yksi opettajista sanoi lievän koirapelon tai arkailun hälvenevän usein vain sillä, kun lapsi näkee muiden oppilaiden työskentelevän koiran kanssa. Haastateltava kertoi myös oppilaasta, joka oli ensin jännittänyt koiraa, mutta päivän lopuksi rohkaistunut silittämään sitä. Toinen opettaja kuvasi yhden oppilaan tehneen pulpeteista suojan itselleen koiratunnilla, mutta muutaman koiravastustuksen tunnin jälkeen oppilas istui jo muiden lasten joukossa koiran lähettyvillä. Yksi haastateltava kertoi alkuun koiraa pelänneen lapsen loppuvuodesta lukeneen koiralle ”nenät vastakkain”. Eräs opettaja sanoi muutaman oppilaan, jotka olivat koirapelkoisia, olevan nykyisin innokkaimpia toimintaan ja he ilmoittautuvat vapaaehtoisiksi työskentelemään koiran kanssa. Samankaltainen kokemus oli myös toisella opettajalla, jonka koirapelkoinen oppilas rakastui kasvatuskoiiraan ja siedättyi koirapelostaan pois. Lapsen pelon hälvenemistä kuvattiin voitoksi ja oppilaan itsensä ylittämiseksi. Yksi opettajista kertoi myös koiran luona käyneen koirapelkoisia autistisia lapsia totuttelemassa koiiraan vanhempien toiveesta. Hän kuvasikin pelon olevan autisteilla välillä elämää rajoittava tekijä. Opettajien kokemukset tukevat Astorinon ja kumppaneiden (2004, s.13) esittämää näkemystä pelkäävän lapsen mahdollisesti vähitellen tapahtuvasta rauhoittumisesta koiratoiminnassa.

Vaikka haastatteluissa nousi kuvauksia siitä, että koirapelko on lieventynyt, niin yksi haastateltava kuitenkin kertoi oppilaasta, joka ensimmäisellä luokalla pelkäsi koiraa ja myöhemmin aiheesta häneltä kysyttäessä lapsi kertoi, ettei enää pelkää koiria, muttei myöskään välitä niistä. Oppilas ei siis yksinkertaisesti ollut kiinnostunut koirista, vaikkei enää niitä varsinaisesti pelännyt. Opettaja, joka kertoi koiran hajua inhonneesta oppilaasta, työskenteli luokanopettajana ja lapsi työskenteli läpi vuoden koiran kanssa. Oppilaalle oli tarjottu mahdollisuutta mennä työskentelemään toiseen luokkaan, mutta lapsi kuitenkin halusi olla omassa luokassaan yhtä kertaa lukuun ottamatta. Opettaja epäili lapsen inhon lieventyneen vuoden aikana, muttei ollut varma oppilaan suhtautumisesta. Loppuvuodesta oppilas ei enää kiinnittänyt koiiraan huomiota, kun alkuun lapsi oli tuonut esiin koiran hajun inhottavuutta.

7.5 Pedagoginen turvallisuus

Tässä kappaleessa käsitellään kasvatuskoiran vaikutusta turvallisen oppimisympäristön henkisen osa-alueen pedagogiseen turvallisuuteen. Kappaleessa käydään läpi aineistosta noussutta koiran kouluun tuomiseen liittyvää suunnittelua ja pedagogisia tavoitteita sekä kuvauksia koirasta pedagogisena välineenä ja eriyttämistä sen avulla. Tekstissä tuodaan esiin myös koiran jakamista oppilaille ja sen roolia luokassa. Lopuksi käsitellään

kahta voimakkaammin opettajaan sidoksissa olevaa asiaa: kasvatuskoiran vaikutusta opettaja-oppilassuhteeseen ja opettajan jaksamiseen ja viihtymiseen työssään.

Pedagoginen turvallisuus	Suunnitelmallisuus ja pedagogiset tavoitteet
	Pedagoginen väline ja eriyttäminen
	Koiran jakaminen ja rooli
	Opettaja-oppilassuhde
	Opettajan työssä jaksaminen ja viihtyminen

Taulukko 6. Pedagoginen turvallisuus - Kasvatuskoira

7.5.1 Kasvatuskoiran tuomisen suunnitelmallisuus ja pedagogiset tavoitteet

Opettajat kuvasivat koira-avusteista työtä suunnitelmalliseksi ja he toivat esiin monia asioita, joita ovat ottaneet huomioon suunnittelutyössä. Kahilaniemi (2016, s.21; s.58.) sanookin eläinavusteisen työskentelyn keskeisten piirteiden olevan suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus. Haastateltavat kertoivat koiran olevan tiettynä ennakkoon sovittuna päivänä koulussa viikoittain lukujärjestykseen mukaan toimien. Eräs opettaja sanoi juuri lukujärjestyksen laadinnan niin, että koiraa hyödynnetään mahdollisimman paljon, olevan yksi haasteista koira-avusteisessa työskentelyssä. Muutama opettaja kertoikin välillä vaihtavansa tuntien paikkaa, jotta koirasta olisi hyötyä eikä koira-avusteisella tunnilla olisi esimerkiksi vain hiljaista itsenäistä työskentelyä. Yleisesti opettajat kuvasivat suunnittelevansa etukäteen, miten käyttävät koiraa tunnilla ja koiran toimintaa suunnitellaan suhteessa tavoitteisiin. Eräs opettaja sanoikin koiran kanssa suunnitelmallisesti kehittävänsä työtään ja miettivänsä, miten edistäisi jonkun asian opettamista koiran kanssa.

Kaikki haastateltavat kertoivat koiran kouluun tuomisella olevan useita pedagogisia tavoitteita. Pedagogiset valinnat ovat jatkuvia ja suunnitelmallisia. Koiran hyötyjä punnitaan opetuksen kannalta, kuten eräskin opettaja hyvin kuvaa seuraavassa sitaatissa:

Et aina ne mietitään sieltä lähtösin --, et se työ on pedagogisesti tavoitteellista, suunniteltua, semmosta, että mä edistän jotain lapsen ja ryhmän oppimista sen koiran avulla. (H2)

Tavoitteellisuus tuli esiin kaikista haastatteluista opettajien luettellessa lukuisia pedagogisia tavoitteita. Kasvatuskoiran työskentely luokassa on harkittua. Yksi haastateltavista avaakin ajatuksiaan näin:

Ainaha siin on se sisältä se mitä mä haluan silt tunnilta, et jos mä haluan niit enkun sanoja niin sitten se koiran toiminta liittyy suoraan siiheen. Kyl mä sen joka kerta mietin tosi tarkkaan, et mikä sen rooli siin hommas on ja onks siit se hyöty. Ja jos mä en keksi sillä oikeeta hyötyä niin en mä sitä sitten ota. (H3)

Koiran toimintaa mietitään tarkasti ja hyötyjä ja haittoja pohditaan jo suunnitteluvaiheessa ja yhden opettajan kuvauksen mukaan valintoja tehdään myös luokassa. Tämä vaatii koiran ja oppilaiden lukemista. Koiraa suunnataan pedagogisena välineenä eri asioihin ja välillä sen täytyy myös levätä. Toinen opettaja kertoi suunnitelmien menevän välillä arjessa tulevien tilanteiden myötä uusiksi ja koiraa ei hyödynnetäkään alkuperäisen suunnitelman mukaan. Yhden opettajan kuvauksen mukaan hän myös tekee lapsista huomiota viikon aikana ja miettii, mihin koiran kanssa tulisi tarttua. Hän ei välttämättä viikkoa ennen tiedä, mitä koiran kanssa tehdään seuraavalla kerralla vaan huomioi esimerkiksi lasten lisääntyntä riitelyä ja koittaa tarttua tähän koiran avulla yhteisöllisyyttä luoden. Eli vaikka työskentelyllä on suunnitelmia, niitä muokataan myös tilanteen mukaan. Yksi haastateltava kuvasi tavoitteiden riippuvan opetettavasta aineesta ja tavoitteet ovat erilaisia eri aineissa. Kuitenkin hän kertoi koiran myös välillä olevan sisältö tunnilla ja sen avulla hän on yhdistänyt monen oppiaineen tavoitteita yhdelle tunnille. Eräs pitkään koiraa käyttänyt haastateltava kuvasi asioiden kietoutuvan tiukasti yhteen, jolloin tavoitteet on vaikea erottaa toisistaan arjessa.

Osa haastateltavista nosti esiin ja painotti sitä, että kasvatuskoiran työskentely on myös opetussuunnitelman mukaista. Koiraa käytetään tukemaan sieltä nousevia tavoitteita, mitä eräs haastateltava kuvaa seuraavassa sitaatissa:

Koiran tarkotushan on tukea niitä tavoitteita, mitä OPSissa on ja -- sit poimitaan, katotaan se, et mitkä on ne OPSin tavoitteet tällä hetkellä lapsille ja miten se koira saadaan tukemaan nimenomaan sitä, ei täällä oikeen voi semmosta omaa opetussuunnitelmaa lähtee pitää sen koiran myötä, mut sit taas se pystyy avaamaan monenlaisia juttuja sieltä. (H4)

Opetussuunnitelmasta poimitaan tavoitteet, joita koiran avulla tuetaan. Lainauksessa kerrotaan koiran mahdollisuudesta avata opetussuunnitelmasta kumpuavia asioita. Tätä kuvasi myös yksi toinen opettaja kertoessaan koira-avusteisen työskentelyn vastaavan nykyisen perusopetuksen opetussuunnitelman painotuksiin erilaisista oppimistyyleistä ja eri tavoin oppimisesta, kuten seuraavassa sitaatissa ilmenee:

Tää uus OPSihan painottaa just tätä erilaista oppimistyyliä ja erilailla oppimista. Minusta aivan loistavahan tähän koira-avusteinen pedagogiikka sitten. (H6)

Koira siis voi toimia myös opetussuunnitelman tavoitteiden edistäjänä. Kasvatuskoina tarjoaa uuden tavan avata tavoitteita opetuksessa.

Vaikutus lasten motivaatioon oli monelle opettajalle kasvatuskoiran kouluun tuomisen pedagoginen tavoite, ja se nousikin esiin viidessä haastattelussa. Yksi opettajista kuvasi motivaation syntyvän myös siitä, että tehdään asioita vähän eri lailla koiran läsnäolon

myötä. Koira tarjoaa keinoja motivointiin. Opettajat hyödyntävät keinoja vähän eri tavoin, mistä tässä yksi esimerkki:

Jollekin lukeminen on tosi takkusta, jos mä annan niille lapun, missä on sanoja et lukekaa näitä, mut sit jos siin on just se koira heittää nopaa, sit sä valitset sanan niin siihen tulee heti semmonen okei mä haluan lukea, et tavallaan tämmäsiä kikkoja sitten koiran pystyy tuomaan mukaan. (H4)

Edellä olevassa lainauksessa lapsen yhtenä motivointikeinona esitetään koiran oleminen tehtävänantajana opettajan sijaan noppaa pyörittämällä. Harjoitteessa koiralla on iso noppa, jonka pyöritys ratkaisee oppilaalle osan tehtävästä. Lapsi toimii ehkä mieluummin koiran ohjaamana, minkä motivoivuutta nosti esiin myös toinen opettaja. Motivaatioon liittyviä ilmauksia käsitellään laajemmin emotionaalisen turvallisuuden yhteydessä.

Kasvatuskoiran pedagogisena tavoitteena voi myös olla vaikutus luokan ilmapiiriin. Tämän suuntaisia ilmauksia oli kolmessa haastattelussa. Yksi opettaja kertoi koiran avulla pyrkimyksestään vaikuttaa yleisesti ilmapiiriin, kun taas toinen haastateltava esitti tarkemmin koittavansa vaikuttaa oppilaiden vapautuneisuuteen. Kolmas kertoi tavoitteeseen vaikutuksen yhteishenkeen, minkä kehitystä opettaja kertoi kyseisen luokan erityisesti tarvitsevan. Hän pyrkiikin koiralla vaikuttamaan luokan positiiviseen vuorovaikutukseen. Kuten edellisessä kappaleessa kuvattiin lasten toimivan koiran ohjaamana opettajan määräämisen sijaan, yhteishenkeen liittyen opettaja kuvasi koiran jakaneen oppilaat ryhmiin. Koiran arpomana ryhmistä ei valitettu vaan päästiin harjoittelemaan erilaisen luokkatovereiden kanssa työskentelyä.

Koira-avusteisen työskentelyn tavoitteeksi neljä opettajaa esitti myös yleisesti oppimisen parantamisen tai tehostamisen, mikä ilmenee myös seuraavassa sitaatissa:

Jäis paremmin mielee, et ne lähtis tekemään niitä jotenkin hyvällä vireellä sitä asiaa jollon siitä jää paremmin mieleen se asia, mitä ikinä sitte käsitellään. (H3)

Yhdeksi koiran tuomaksi hyödyksi oppimiseen nostettiin se, että sen avulla voi opetella asiaa eri tavalla kuin tavallisesti, minkä takia se jää paremmin mieleen. Koiran avulla tavoitellaan parempaa oppimista käyttämällä eläintä välineenä luomaan parempaa ilmapiiriä ja motivaatiota. Koiran avulla tavoitellaan myös pitkäjänteisyyttä ja huomion suuntaamista, mitkä tukevat oppimista. Yksi erityisopettaja esitti pedagogiseksi tavoitteeksi lasten kehityshäiriöiden oireiden helpottamisen. Oppilailla on laaja kirjo haasteita, joita koira-avusteisesti pyritään helpottamaan ja näin auttamaan lasta koulunkäynnissä. Yksi opettaja kertoi pedagogiseksi tavoitteekseen oppimisen toiminnallisuuden, joka on hä-

nen mukaansa erityisen hyvä erityisluokkaan. Toiminnallisuuden avulla oppimisesta tulee mielekästä ja oppilaat kokevat välillä opiskelun jopa leikkinä. Haastateltava kertoikin nähneensä koira-avusteisessa pedagogiikassa konkreettisesti hyötyä lasten oppimisessa. Myös toinen opettaja nosti tavoitteekseen toiminnallisuuden.

7.5.2 Koira pedagogisena välineenä ja eriyttäminen

Opettajat kuvasivat koira pedagogiseksi välineekseen. Koiran tehtävä koulussa on olla lapsia varten ja sen toiminta rakennetaan heidän tarpeistaan käsin. Tätä yksi opettaja kuvaakin tällä tavoin:

Ensimmäisenä tässä on se, et koira on työväline ja tän pitää olla lasten ehdoilla menevää työskentelyä. Se on hyvä muistaa itelläkin. (H4)

Yksi haastateltava jopa esitti koiran parhaaksi pedagogiseksi välineekseen pitkään aikaan tai jopa ikinä opettajan urallaan. Toinen kuvasi koiran mahdollistavan jotain, mitä ei muuten olisi pystytty tekemään. Koiran kanssa saadaan parempia tuloksia ja opetus toimii paremmin koiran ollessa läsnä. Yksi luokanopettaja kertoi saavansa koiran avulla luokan erityisoppilaille onnistumisen elämyksiä, mitä hän piti yhtenä tärkeimmistä koiran tuomista hyödyistä. Hän myös totesi, ettei enää osaa kuvitella koulua ilman koira, koska siitä on tullut niin tärkeä osa opetusta. Kaksi erityisluokanopettaja kertoivat koiran olevan merkitty myös henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan yhdeksi apuvälineeksi ja kasvatuskoiran käyttöä on kirjattu sinne.

Kasvatuskoina pedagogisena välineenä tarjoaa uudenlaisia keinoja käsitellä opetettavia asioita. Yksi opettajista kuvasi, että hänellä olisi ilman koira keino vähissä yhden oppilaan kanssa. Lapsen lukemisen oppiminen on haastavaa ja koiran kanssa opettaja kehittää uudenlaisia tehtäviä oppilaalle. Koiran kanssa pelaamisen kautta lukemisen harjoittelu muuttuu mieltuisammaksi. Aiemmin Zents ja kumppanit (2016, s.89-94) ovat raportoineet koira hyödynnettävän ääneen lukemiseen rohkaisemisessa ja ääneen lukemisen havaittiin edistyvän koiran kanssa. Toinen opettaja kuvasi harjoittavansa erityisoppilaiden ongelmanratkaisukykyä koiran avulla esimerkiksi antamalla heidän miettiä, miten koiran saa tekemään jonkin tempun. Hän sanoi erityisoppilaiden tottuneen siihen, että aikuinen sanoo, miten toimia ja looginen ajattelu tai edes uskallus miettimiseen on haastavaa. Useampi haastateltava kuvasi myös pilkkovansa tehtäviä osiin koiran avulla. Lapsi saa esimerkiksi jonkun tietyn tehtävän tehtyään antaa koiralle palkan tai väliin tulee muu pieni asia koiran kanssa. Tämä on auttanut oppilaita tehtävien reippaamassa tekemisessä.

Kaikki haastateltavat puhuivat eriyttämisestä, mikä on opetussuunnitelman mukaan kaiken pedagogiikan lähtökohta (POPS, 2016, s.30). Yksi luokanopettajista kertoi keskittyvänsä eriyttämiseen etenkin koirapäivinä esimerkiksi tukemalla tiettyjä oppilaita tehtävien aloituksessa koiran avulla. Välillä opettaja huomaa tarpeen luokka tilanteessa ja suuntaa koiran siinä jollekin tietylle lapselle. Erityisopettajan tehtävissä oleva haastateltava taas totesi, ettei koira juurikaan vaikuta eriyttämiseen. Hänen työnsä kuuluu jo valmiiksi niin keskeisesti eriyttäminen. Kaksi haastateltavista sanoivat koiran helpottavan eriyttämistä. Koiran esimerkiksi pyörittäessä nopalla tehtäviä voivat oppilaat saada monen tasoisia tehtäviä. Toinen opettajista kertoi koiran jakavan tehtäviä oppilaille ja tällöin huomio ei mene eri tasoihin tehtäviin vaan enemmän koiran työskentelyyn, mikä ilmenee seuraavassa sitaatissa:

Huomio menee usein siihe, et ojensko se [koira], se siis tuo sen pussin niille tänne käteen ja jos tiputtaakin niin meil meneekin huomio enemmän siihen koiran toimintaan ja siihen antoko se sen käteen ja palkkasko sen nyt oikeen, eikä niinkään siihen, millasen monisteen sä nyt sieltä sait. (H3)

Opettajan jakaessa tehtäviä oppilaat kiinnittävät herkemmin huomiota saamiinsa erilaisiin tehtäviin. Haastateltava sanoo, että hänen jakamanaan tehtävät tulevat oppilaille aika samanaikaisesti, kun taas koiran jakamisessa kestää aikansa ja oppilaat aloittavat tehtävät vähän eri aikaan.

Haastateltavat kuvasivat kasvatuskoiran avulla hyödynnettäviä eriytystapoja. Yksi haastateltava kertoi yhteistyöstään toisen opettajan kanssa. He jakavat yhdessä oppilaat ryhmiin sen mukaan, millä tunnilla kenellekin koiratoiminta on hyväksi. Esimerkiksi lukemaan opetellessa jo osaavat ovat toisen opettajan kanssa ja kirjaimia harjoittelevat työskentelevät koiran kanssa. Toisella tunnilla vaihdetaan ryhmiä niin, että kaikki pääsevät työskentelemään koiran kanssa. Toinen opettaja kuvasi teettävänsä oppilailla yksitellen lukemisharjoitteita koiran kanssa, ja välillä luokasta siirtyy pienryhmä työskentelemään toiseen tilaan koira-avusteisesti. Koira voi olla lasten rapsuteltavana pöydän alla tai se on aktiivisemmin toiminnassa mukana pienryhmässä. Kaksi opettajista mainitsivat myös keinoja ylöspäin eriyttämiseen koiran avulla. Toinen heistä kertoi antavansa esimerkiksi erilaisia matematiikan tehtäviä lapsille koiran kautta. Toinen kertoi ottaneensa lapsia mukaan koiran kanssa kävelyllä harjoittelemaan kasvien tunnistusta ja keräämään luokalle kasveja prässättäväksi.

7.5.3 Koiran jakaminen ja rooli

Neljässä haastattelussa nousi esiin opettajien pyrkimykset kasvatuskoiran jakamisesta oppilaille. Kaksi opettajista kertoivat luokan jakamisesta pienempiin ryhmiin esimerkiksi

puolen luokan oppitunneille ja näiden pienempien ryhmien vuoroittaisesta tulemisesta koiratyöskentelyyn niin, että kaikki lapset pääsevät koiratunnille. Yksi luokanopettaja kuvasikin pienempien ryhmien tunteja erityisen tärkeiksi, koska pienempi ryhmä mahdollistaa paremmin sen, että jokainen pääsee tekemään töitä kasvatuskoiran kanssa. Koko luokan tunnilla, opettaja kertoi hyödyntävänsä koiraa enemmän yksittäisten oppilaiden tueksi, esimerkiksi, jos tehtävät eivät meinaa muuten käynnistyä. Tälle vähän vastakkaisesti toinen luokanopettajana työskentelevä haastateltava kuvasi koiransa tekevän pitkälti tehtäviä, jotka hyödyttävät koko luokkaa, esimerkiksi sanakokeen järjestämisellä koiran valitsemien sanalappujen avulla. Myös hän kuvasi kasvatuskoiran välillä auttavan yksittäisiä oppilaita kuitenkin niin, ettei koira ole koko päivää saman oppilaan kanssa. Kun kasvatuskoina on koulussa, sitä koitetaan hyödyntää mahdollisimman paljon ja jakaa hyötyä eri oppilaille. Tätä eräs opettaja kuvaakin seuraavassa sitaatissa:

Mä mietin, miten mä saan sen duunini hoidettuu, niin että siitä ois mahdollisimman monelle hyötyä. (H2)

Koirapäivän aikana opettaja tarkkailee, että oppilaat saavat eläinavusteistapedagogiikkaa sen, mitä on suunniteltukin. Yksi luokanopettaja kuvasi koiran lisänsänsä hänen yhteistyökeinojaan muiden opettajien kanssa järjestäessään vaihtotunteja toisten opettajien kanssa. Hän pyrkii siihen, ettei koira olisi vain hänen luokkansa etuoikeus vaan koulun muitakin oppilaita pääsisi työskentelemään sen kanssa. Kaksi haastateltavista kuitenkin kertoi tuskailevansa koiran jakamisesta ja kokemuksestaan, että koiraa tarvittaisiin laajemminkin kuin, mihin heidän aikansa riittää.

Kolme opettajaa kuvasivat koiran vapauttavan heille aikaa ohjata muita oppilaita. Koiran tuki voi riittää oppilaalle aikuisen tuen tilalle tai lapset voivat työskennellä pienessä ryhmässä sopuisasti koiran avulla. Yksi haastateltava kuvasi oppilaansa tarvitsevan aikuisen aina viereensä istumaan, jotta tehtävien teko onnistuu. Kuitenkin koiran avulla oppilas teki ensimmäistä kertaa itsenäisesti tehtäviä. Yksittäisen oppilaan kanssa työskennellessä hän kuvasi koiraa ”tsemppariopeksi”. Opettaja totesikin näin:

Lapsi, joka tarvii ehkä aikuisen apua niin koirakin riittää siinä (H1)

Koiran työskennellessä yksittäisen oppilaan kanssa opettaja ehtii kiertämään luokassa ja huomioimaan muita oppilaita. Luokkaa kiertäessään yksi opettaja kuvasi myös huomanneensa, että useampikin oppilas tarvitsisi koiraa yksilöllisesti tuekseen, mutta yksi koira ei voi jakautua moneen paikkaan. Yksi haastateltava kertoi pienryhmässä työskentelyn sujuvan sopuisasti ja itsenäisesti koiran kanssa ja siinä samalla opettaja voi ohjata toisia oppilaita. Tässä tutkielmassa haastateltavat kertoivat koiran vapauttavan aikaa

muiden lasten ohjaamiseen, minkä voi nähdä samansuuntaisena havaintona kuin Zentsin ja kumppaneiden (2016, s.89-94) tutkimuksessa tehty löytö eläimestä työntekijälle palautumisaikaa tarjoavana tekijänä.

7.5.4 Kasvatuskoiran vaikutus opettaja-oppilassuhteen

Sosiaalisen turvallisuuden yhteydessä kuvasin koiran herättävän keskustelua luokassa lasten kesken, lisäksi haastateltavat kuvasivat koiran avaavan keskustelua opettajan ja oppilaiden välille. Tällaisia ilmauksia oli neljässä haastattelussa. Tämä havainto tukee Jenkinsin ja kumppaneiden (2014) tutkimuksessa esitettyä ajatusta koirasta lapsen ja aikuisen vuorovaikutusta lisäävänä tekijänä. Haastateltavat kertoivat oppilaiden tulevan juttelemaan opettajan kanssa koirasta tai muistakin aiheista, mitä yksi opettaja kuvaa näin:

Sit ku lapsi on käyny vaik mun kans täällä koiran kans työskentelee sit mä nään välitunnilla tai ruokalassa niin sit tullaan kyselee Uunosta ja tullaan juttelee muutenki. (H4)

Haastateltavat kuvasivat koiran tuovan keskustelua opettajan ja oppilaan välille myös luokahuoneen ulkopuolelle omien opetettavien lisäksi muidenkin oppilaiden kanssa. Lapset tulevat juttelemaan opettajalle herkemmin, mitä yksi opettaja avaa seuraavassa sitaatissa:

Se on varmaan aika semmonen, et se vaikuttaa semmosella, mä oon varmaan helpommin lähestyttävä, kun mul on se koira, koska ihan vieraatki oppilaat saattaa, -- ne saattaa tulla mulle sanomaan tai moikaavat mua eri tavalla, kun ne on moikannu mua ja koiraa, niin sit kun on semmonen päivä, et mä oon vaan ilman koiraa jossakin välkkävalvojana, niin samat, jotka on käyny Eetun tervehtimässä, niin ne huomioivat minut eritavalla tai ottavat sen, et jotenki mä oon varmaan niille helpommin lähestyttävä. (H2)

Opettaja kuvasi saavansa erilaista huomiota oppilaiden tietäessä koirasta. Myös koiran kuulumisia kysellään ja etenkin koiran ollessa paikalla lähestytään opettajaa, tullaan juttelemaan ja halutaan rapsuttaa koiraa. Yksi haastateltavista toteasi koiran tuovan myös mahdollisuuden puhua muustakin kuin kouluasioista. Tämä ilmenee myös seuraavassa kappaleessa käsiteltävästä toisen opettajan lainauksesta.

Keskustelun avauduttua opettajan ja oppilaan välille opettaja voi kuulla asioita, jotka eivät ilman koiraa välttämättä olisi tulleet esiin. Tätä eräs haastateltava kuvaakin näin:

Laajenee, aika herkästikki sitte joo. Kun se on kerran päästy jostain liikkeelle, sit on helpompi tulla juttelemaan. (H4)

Yksi opettajista kuvasikin, että kun kerran on päästy keskustelussa alkuun, niin opettajalle on helpompi tulla juttelemaan uudestaan ja sitä kautta myös aiheet laajenevat. Hän kertoi koiran kanssa kävelyjen olleen erityisen hyviä avaamaan keskustelua ja kertoi

myös lasten kierrosten ja kuormituksen laskevan kävellessä. Hän kuvaa kävelyllä käytyjä keskusteluja seuraavassa sitaatissa:

On helppo sit jutella monestaki asiasta. Siel on puitu hankalia äitiä ja iskiä ja sisaruksia ja tyhmiä opettajia tavallaan sen kävelemisen lomassa. Just semmonen, mitä ei ehkä saavuttais, jos siinä ei ois sitä koiraa. (H4)

Kolmesta haastattelusta nousi esiin, etteivät opettajat olisi ilman koiraa välttämättä päätyneet keskustelemaan kaikista aiheista, mistä he ovat saaneet kuulla lapsilta. Eräs opettaja kuvasi koiralla käyvän oppilaita myös oman luokan ulkopuolelta. Äärimmäisenä esimerkkinä kasvatuskoiran kanssa aikaa vietettyään lapsi on kertonut asioista, joiden aukeamisesta on päädytty tekemään lastensuojeluilmoitus. Opettaja kertoi myös masentuneen oppilaan alkaneen puhua vaikeuksistaan koiran kanssa oltuaan. Koira on tuonut uudenlaisia keskustelun aiheita esiin laajasti erilaisista aiheista esimerkiksi omien lemmikkien huonoista tilanteista, minkä eräs haastateltava tuo esiin myös seuraavassa sitaatissa:

Näistä asioista [lasten lemmikkien huonoista tilanteista] me ei varmaan oltais juteltu ainakaan niin paljon, jos Eetu ei ois ollu töissä. (H2)

Kasvatuskoira on toiminut keskustelun aiheena, mutta sen myötä aiheet ovat laajenneet muualle tai keskustelu on ollut runsaampaa.

Koiran myötä opettajan status lasten silmissä muuttuu ja kolme haastateltavaa kuvasivatkin koiran myötä heidän olevan helpommin lähestyttäviä. Yksi haastateltavista toi tähän poikkeukseksi koiraa vierastavat oppilaat, mutta kuvasi kuitenkin pääosin koiran olevan helpottava tekijä lasten lähestyessä häntä. Koiraa kuvattiin jonkinlaisena välikätenä opettaja-oppilassuhteessa. Opettajien kuvaus on samansuuntainen kuin Frisenin (2009) tekemä havainto eläimestä ainutlaatuisena voimana opettajan ja lapsen välisen suhteen muodostumisessa. Yksi haastateltava kuvasi roolin muuttuvan opettajasta enemmän koiranomistajaksi, mikä ilmenee seuraavassa sitaatissa:

Mä oon ehk heille enemmän koiran omistaja, jonka kans jutella ja jutellaan sen koiran kautta ja silitellään samalla koiraa ja suu käy kuitenkin muitakin asioita. (H4)

Koira voi siis tuoda uudenlaisen suhtautumisen opettajaan.

Lähestyttävyyteen ja keskustelun avaamiseen voi osaltaan vaikuttaa opettajan suosio koiran myötä. Haastateltavat kuvasivat olevansa lasten suosiossa koiran avulla. Eräs haastateltava kertookin asiasta näin:

Kyl mä nyt oon aika pop täällä. (H5)

Yksi haastateltava kuvasi naureskellen itseään koulun suosituimmaksi opeksi. Vaikka tämä onkin esitetty humoristisesti, niin suosio tulee esiin useammassa haastattelussa. Eräs haastateltava kuvaakin saamaansa arvostusta seuraavassa sitaatissa:

Kyl mä sen koiran kautta saan tehtyä arvostusta ilmaseks. Oonhan mä sen kaa tehny töitä, mut sillee ilmaseks, et "aijaa toi on se ope, jolla on", et varmaan saa sen tyyppistä mainetta ja kunnia. (H3)

Opettaja kuvasi arvostuksen tulevan koiran myötä osittain ilmaiseksi. Hän myös uskoi, että arvostus on helpottanut myrskyisten oppilaiden kohtaamista, kun koira on pehmentänyt tunteita. Tämä ilmenee myös seuraavassa kappaleessa suhteessa opettajan työssä jaksamiseen ja viihtymiseen.

Opettajan rooli voi muuttua osittain koiran myötä. Hän voi saada suosiota ja arvostusta sekä koiranomistaja roolin opettajan roolin lisäksi. Kaksi haastateltavaa kuvasivat koiran myös tuovan heidän persoonastaan esiin erilaisia piirteitä, mitä ehkä ilman koira ei tulisi esiin. Toinen heistä kuvasi itseään tiukaksiksi ja hän vaatii oppilailtaan paljon ollen samaan aikaan kuitenkin tasapuolinen heille. Hän kertookin itsestään näin:

Mä oon aika tiukkapipo-opettaja. -- Niin ehkä se tuo minun persoonaani semmosta pientä lempeyttä, sit kun mulla on täällä koira. (H6)

Opettaja ajatteli koiran tuovan persoonaansa myös pehmeää puolta. Toinen haastateltava kuvasi tsemppaavansa itsensä rauhallisuuteen koiran kanssa työskennellessä, mitä hän avaa seuraavassa sitaatissa:

Mä mietin myöski omaa käytöstäni, et mun tarvii koirapäivinä olla huippu rauhallinen, et oma semmonen opettajan, opettamisessa semmonen, että mä tsemppaan itseni semmoseen tilaan, et mä en myöskään saa hermostua ja mun tarvii olla viilipytty monessa tilanteessa, mikä on mun luonteella on aika tsemppaamista. Mä olen aika temperamenttinen. (H2)

Temperamenttinen opettaja pyrkii koiran kanssa työskentelyssä rauhallisuuteen. Hän myös kertoi esimerkkinä yhdestä tilanteesta, jossa hän huomasi koiran vaikuttaneen hänen asennoitumiseensa oppilaan huonoon käytökseen. Koira toimi lapsen ja opettajan välillä välittäjänä vaikuttaen parantavasti kommunikaatioyhteyteen.

Koira voi siis vaikuttaa myös tuoden opettajasta esiin jonkun piirteen, joka ei muuten olisi niin näkyvillä.

Koiralla näyttäisi olevan vaikutusta opettaja-oppilassuhteeseen, tuoden siihen yhden haastateltavan kuvauksen mukaan lämpöä ja yhteenkuuluvuutta, mikä ilmeneekin seuraavassa sitaatissa:

Se tuo ehkä vielä enemmän tiettyä lämpöä ja semmosta yhteenkuuluvuuden tunnetta [opettaja-oppilassuhteeseen]. (H1)

Lämpö ja yhteenkuuluvuus syntyvät esimerkiksi siitä, että opettaja kertoo koirasta tarinoita, joista lapset pitävät. Kasvatuskoina vaikuttaa tunnelmaan siis myös ollessaan poissa koulusta.

Yhden opettajan kuvauksen mukaan kasvatuskoina syntymäpäivien noteeraaminen on myös saanut oppilaat muistamaan opettajaa tämän syntymäpäivänä. Tämä on myös vaikuttanut yhteenkuuluvuuden kokemukseen. Kasvatuskoina on vaikuttanut opettaja-oppilassuhteeseen tuoden yhden haastateltavan mukaan keinoja käsitellä esimerkiksi tarkkaavaisuuden haasteita. Koirakaan ei aina tee tarkkaa työtä vaan suorittaa tehtävänsä nopeasti ja opettaja kertookin asiasta näin:

”Kato koiraki selviää vaikka se ei, vaikka se onki tollanen vähän hätänen”. Nii vaikuttaa-han se väkisinki sillon siihe suhteeseen myös. (H3)

Koina hätäisyyden kautta saadaan oppilaiden kanssa hyviä keskusteluja ja koiralle voidaan myös nauraa.

7.5.5 Kasvatuskoina vaikutus opettajan työssä jaksamiseen ja viihtymiseen

Kaikki haastateltavat opettajat kuvasivat koina vaikuttavan positiivisesti heidän työssä-viihtymiseensä. Koiraa kuvattiin jaksamista ja viihtymistä tukevana tekijänä koulussa, mitä yksi haastateltava kertoo myös seuraavassa sitaatissa:

Tukee siis omaa jaksamista, omaa työssä viihtymistä, kyl koirapäivät on itelleki aina ki-voja. (H4)

Opettajat kuvasivat olevansa innoissaan koina kanssa työskentelystä ja koirapäivää pi-detään kivana. Yksi haastateltavista kuvasi koina olevan hänelle hyvin luontainen ja oma innostus koiraan välittyy myös oppilaille ja vaikuttaa heidän innostumiseen. Haas-tateltavien vastauksissa nousi esiin myös koina vaikutuksen näkemisen motivoivuus, ja yksi opettaja kuvasi ylipäättään koina hankkimisen nousseen koulutyön tarpeesta, eikä hän kuvannut itseään varsinaisesti koiraharrastajaksi. Sama haastateltava kuvasi koina jaksavan olla hyväntuulinen, vaikka ihmiset eivät jaksaisi olla ja sanoi koiraa ratkaisu-keskeiseksi.

Osasta haastatteluista nousee myös esiin koina tuoneen työhön jotain uutta ja motivoi-vaa, joka on jopa tukenut työssä pysymistä ja mahdollista lisäkouluttautumista. Seuraa-vassa sitaatissa eräs opettaja kuvaakin innostustaan työhön:

Emmä muista, että mä olisin itse mistään muusta pedagogiikasta niin innostunu kun koira-avusteisesta pedagogiikasta. Eli se toi mulle omaan ammattiin semmosta uutta kipinää --. Eli on innostunu koko ajan kehittää uutta koiran kanssa. Emmä tiiä, miten jaksinko mä kehitellä koko ajan uusia systeemejä, jos mulla ei ois tämmöen, mistä mä oon innostunu. (H6)

Koira-avusteisuus on innostanut opettajia selvittämään aiheesta lisää ja kehittämään työtään. Haastateltavien paneutumisesta koira-avusteiseen työhön kertoi myös se, että he ovat kaikki käyneet kasvatuskoiraan liittyvän täydennyskoulutuksen. Useampi opettaja kertoi myös muuten vapaa-ajallaan perehtyneensä aiheeseen. Osa painottikin jatkuvaa halukkuuttaan kehittyä ja tehdä lisää koira työtä.

Kahdesta haastattelusta nousi myös esiin koiran jopa helpottavan työtä, mistä toinen opettajista kertoikin näin:

Kyl mä luulet, se on helpottanut montaakin tilannetta sillä, että se on vaan ollu olemassa. (H3)

Opettajien kuvauksista nousi esiin, ettei koiran tarvitse tehdä ihmeempiä luokassa vaan jo sen läsnäolo tekee työstä helpompaa. Toinen opettaja esitti työn helpottumiselle yhdeksi perusteeksi sen, että oppilaat pitävät hänestä enemmän koiran myötä. Oppilaiden kuvataan myös käyttäytyvän paremmin koiran kanssa, mitä olen kuvannut muualla tutkimustuloksista kertoessani.

Vaikka edellä on esitetty koiran opettajan jaksamista ja viihtymistä tukevia asioita, neljä haastateltavaa kuitenkin kuvasivat myös koirapäivän olevan rankka ja useamman haastateltavan ilmauksista nousi esiin koiran tuovan lisätyötä ja suunnittelun kerrottiin vaativan enemmän työtä, mitä yksi haastateltava avaakin seuraavassa sitaatissa:

Sinä päivänä, kun koira on koulussa, niin siinä on minulle rankempi päivä, koska mä joudun enempi suunnittelemaan sitä päivää ja miettimään koiran jaksamista. Mitä millonki tapahtuu. (H6)

Koiran kanssa työskentelyn rankkuus syntyy opettajien kuvauksen mukaan koiran kanssa työskentelyn intensiivisyydestä ja yksi haastateltava kuvasi vastuun sekä koirasta että lapsiryhmästä laittavan opettajan tiukalle. Lasten lisäksi koiran hyvinvoinnista pitää muistaa huolehtia ja turvata sille hyvä työpäivä. Hän totesikin yhdeksi työn haasteista sen, jos sattuu jotain. Silloin hänen täytyy esimerkiksi laittaa koira häkkiin ja mahdollisesti soittaa toiselle aikuiselle. Opettajat kuvasivat olevansa väsyneitä koirapäivän jälkeen. Vaikka koira tuokin lisätyötä ja väsyttää, välittyi opettajien haastatteluista into ja halukkuus työskennellä koiran kanssa, mikä ilmenee myös seuraavassa sitaatissa:

Kyl se tekee mulle lisäduunia tietyllä tavalla. Mutta sitten taas mä näen sen hyödyn niin suurena, et mä mielellään teen sen. (H5)

Vaikuttaa siis siltä, että vaikka koirapäivä koetaan rankkana, niin silti koiran tuomat hyödyt voittavat sen haitat ja koiran kouluun ottaminen koetaan työnmielekkyyttä lisäävänä tekijänä.

7.6 Emotionaalinen turvallisuus

Tässä kappaleessa käsitellään haastateltavien ilmauksia liittyen turvallisen oppimisympäristön emotionaaliseen osa-alueeseen. Aluksi avataan opettajien ajatuksia kasvatuskoiran vaikutuksesta lasten motivaatioon. Sen jälkeen tuodaan esiin koiran vaikutusta koulussa rauhoittumiseen. Kappaleessa nostetaan myös esiin ilmauksia siitä, kuinka koira on vaikuttanut muuttaen lasten suuntaa ja suhtautumista kouluun. Lopuksi käsitellään haastateltavien ilmauksia kasvatuskoirasta lasten turvallisen olon lisääjänä koulussa.

Emotionaalinen turvallisuus	Motivaatio
	Rauhoittuminen
	Huomion suuntaaminen
	Lapsen suunnanmuutos
	Turvallinen olo

Taulukko 7. Emotionaalinen turvallisuus - Kasvatuskoira

7.6.1 Kasvatuskoiran vaikutus motivaatioon

Kaikista haastatteluista nousi esiin kasvatuskoiran positiivinen vaikutus oppilaiden motivaatioon. Eräs opettaja kertoi lasten kanssa koirasta puhuessaan oppilaiden sanoneen itse koiran motivoivan heitä. Haastateltava sanoi olleensa yllättynyt, että oppilaat käyttivät sellaista sanaa itse. Yksi opettajista kertoi esimerkin siitä, kuinka olivat kävelleet koira mukana liikuntatunnilla kentälle eikä kukaan valittanut matkan pituudesta tai kävelyvauhdista, mitä lapset yleensä tekevät. Eräs opettaja kertoi oppilaillaan olevan todella hyvä motivaatio koirapäivinä, vaikka totesi lasten motivaation olevan muutenkin hyvä. Yksi opettajista kuitenkin kertoi, ettei koira vaikuta kaikkiin oppilaisiin, mitä hän kuvaakin seuraavassa lainauksessa:

Nostaa, kohottaa hirveen monen motivaatioon ja onhan niitäkin lapsii, kellä sillä ei oo kauheesti sitä vaikutusta, mut sit on paljon kehen on. (H3)

Eräs opettaja kuvasi koiran myötä tulleen motivaatiota oppimiseen. Haastateltava kertoi käyttävänsä koiraa lapsille palkkiona. Lapsi esimerkiksi tekee yhden tehtävän tai työskentelee viisi minuuttia ja sitten pitää pienen tauon koiran kanssa tai antaa koiralle herkun. Joistain muistakin haastatteluista nousi tällaisia ilmauksia. Yksi opettaja kuvasi sekä koiran että lapsen palkkiutuvan tehtävän jälkeisestä hetkestä. Hän kertoi myös esimerkiksi, kuinka lapsella oli jäänyt läksyt tekemättä, ja hän oli tehnyt niitä koulupäivän päätteeksi koiran kanssa. Lapsen alun vastustuksesta huolimatta motivoinniksi riitti mahdollisuus antaa koiralle herkku tehtävän osien välissä ja tekemättömät läksyt valmistuivat nopeasti. Toinen haastateltava kertoi vastaavasta tilanteesta. Oppilas ei ollut kotona tehnyt läksyjä, vaikka vanhemmat olivat koittaneet saada lasta tekemään ne. Koulussa lapsi teki tehtävät kuitenkin nopeasti koiran istuessa vieressä ja lapsen välissä palkitessa koiraa. Koiran tuki riitti oppilaalle motivaatioksi ja auttoi tarkkaavaisuuden suuntaamisessa. Haastateltavat kertovat käyttäneensä koiraa myös tehtävien valitsemisessa ja kuljettamisessa oppilaille. Koiralta saatua tehtävää kuvataan motivoivaksi.

Eräs haastateltava kertoi, ettei yksin lukeminen motivoi lasta niin paljoa kuin koiran vieressä lukeminen. Tämä ilmeni myös muutamasta muusta haastattelusta. Eräs opettaja kuvaakin seuraavassa sitaatissa koiran innostaneen lapsia lukemaan:

He eivät olleet lukeneet koskaan mitään lukutunnilla, tai harvoin lukivat mitään, niin nyt he halusivat tulla koiran kans lukemaan, et he olivat oikeen mulle tuolla pihalla, et muistaks sä, et sä oot luvannu, et mä saan tänään lukee Eetulle. -- ne oppilaat, jotka ei ollu muuten niin motivoituneita lukemaan, niin ne oli suunnilleen sarjakuva kainalossa odottamassa mua ja Eetua, et muistaks sä et tänään on mun lukuvälkkä. (H2)

Eräs opettaja kertoi myös, ettei koiran tarvitse olla fyysisesti läsnä motivoidakseen vaan hän kertoi esimerkiksi koirasta tarinan kirjoittamisen motivoivan joitain lapsia. Haastateltava sanoikin tuovansa koiria tehtäviin, vaikka ne eivät olisi paikalla. Esimerkiksi pääsälaskuissa aiheena on koirien käynti mustissa ja mirrissä ostamassa luita. Yksi haastateltava summasi kasvatuskoiran vaikuttavan motivaatioon positiivisesti monessa asiassa.

7.6.2 Kasvatuskoiran vaikutus rauhoittumiseen

Monet opettajat kuvasivat koiran vaikuttavan lapsiin rauhoittavasti. Opettajien kuvaukset tukevat Zentsin ja kumppaneiden (2016) aiemmin tekemää havaintoa koirasta levottomuutta vähentävänä tekijänä ja sitä myötä rauhoittavasta vaikutuksesta. Yksi opettaja sanoi motivaation lisäksi rauhoittumisen olevan suurin vaikutus, mitä koiralla on erityisluokassa. Toinen opettaja kuvasi rauhallisuuden näkyvän luokkaan, omalle paikalle tulemisessa ja kirjojen hakemisessa. Hän sanoi niiden sujuvan rauhallisemmin koiran

läsnä ollessa ja totesi yleisesti rauhoittumisen olevan selkeästi huomattavissa. Yksi opettaja kertoi koirasta lasten kanssa jutellessaan oppilaiden itse nostaneen esiin koiran vaikuttavan heihin tuomalla rauhallista oloa. Eräs opettaja kertoi tehneensä koira-avusteisesti myös rauhoittumisharjoituksia lapsille. Haastateltava sanoikin erään harjoitteen toimineen alusta asti koiran kanssa hyvin ja hän uskoi, ettei ilman koira harjoite olisi ollut niin onnistunut.

Jotkut opettajat kuvasivat koiran vaikuttavan rauhoittavasti tunteiden ilmaisuun. Eräs opettajista totesi, ettei lapsi heitäkään hermostuksissaan tuolia, kun muistaa koiran läsnäolon. Haastateltava totesi lasten aggressioiden vähenevän koiran myötä. Eräs opettaja kuvasi koiran tuovan pienen jarrun räiskyville lapsille. Hän sanoi lasten ymmärtävän koiran hyvän kohtelun merkityksen. Haastateltava kertoi myös esimerkin oppilaasta, joka meinaa omassa luokassa herkästi villiintyä, mutta koiran kanssa erityisopettajan luona työskennellessä lapsi käyttäytyy hyvin. Myös kolmas opettaja sanoi huomanneensa lasten metelöinnin ja hermostuksissaan räjähtämisten vähentyneen koiran läsnäolosta. Hän sanoi huomaavansa oppilaidensa olevan hermostuneempia päivinä, jolloin koira ei ole paikalla. Yksi opettajista taas kertoi koiran rauhoittavan fyysisesti lapsia, mutta myös henkisesti, mitä hän kuvaa seuraavassa sitaatissa:

Semmonen tunnepuolen rauhoittuminen, että koiralle voit puhua. -- jos sä kesken vaikka jonkun tunnin rupeet yhtäkkiä Inkalle, et saanko mennä Inkalle juttelee tai saako mennä Inkan viereen niin joo ilman muuta. Tääkin on hirmu tärkeä siinä. Et se rauhoittuminen henkisesti ja fyysisesti. (H6)

Opettaja kertoi myös esimerkin toisen luokan oppilaasta, joka oli saanut ison raivokohtauksen. Opettaja oli tuonut lapsen koiran luokse luokkaan, ja tilanne oli rauennut välittömästi koiran tullessa tervehtimään oppilasta. Lapsi oli viettänyt loppupäivän koiran kanssa. Opettaja kertoi myös yleisesti ohjaavansa oppilaita rauhoittumaan koiran luokse, jos he esimerkiksi palaavat raivoissaan välitunnin jälkeen. Hän kuvasi koiran vieressä olon myötä lapsen rauhoittuvan. Aiemmassa tutkimuksessa Zents ja kumppanit (2016, s.89-94) ovat havainneet eläimen vaikuttavan lyhentävästi hermostuneen lapsen rauhoittumisaikaan.

Yksi opettajista kertoi lapsen näkevän oman toimintansa seuraukset selkeästi koiran myötä. Jos alkavat riehumaan, silloin koira innostuu myös ja lapset tietävät, että heidän tehtävänsä on toimia rauhallisesti. Eräs opettaja kertoi koiran luona käyvän välillä autistinen lapsi. Haastateltava kuvasi lapsen olemuksen olevan erilainen ja rauhallisempi koiran kanssa kuin, jos häntä näkee muuten käytävällä.

Yksi opettajista sanoi koiran rauhoittavan etenkin vapaammissa tilanteissa, kun on mahdollisuus silittää koira. Haastateltava kertoi yhden oppilaan nukahtaneen koira silittellessä luokan lattialle ja hän mietti lapsen mahdollisesti unohtavansa koiran myötä olevansa koulussa. Opettaja ajatteli mahdollisuuden käydä silittämässä koira tuovan luokkaan rauhaa, mitä hän kuvaa seuraavassa sitaatissa:

Niin kyl se varmaan ihan jo lähtökohtasesti rauhoittaa se, et eläin on luokassa, sitä voi käydä silittelemässä niin tuo semmosta rauhaa. (H4)

Yksi luokanopettajana toimivista haastateltavista totesi, ettei isossa luokassa pääse syntymää koiran silyksestä tulevaa rauhoittumista, kun lapsia on useita ja vain yksi kerrallaan voi silittää koira. Myös toinen luokanopettaja totesi, ettei isossa luokassa oppilaille tarjoutu juurikaan koiran silysmahdollisuuksia ja hän kuvasikin lasten usein toivovan mahdollisuutta silittämiseen. Hän sanoi silyksen rauhoittavan sen aikana erittyvän oksitosiinin takia. Oksitosiinin nousu ihmisen ja eläimen välisessä yhteydessä on havaittu aiemmassa tutkimuksessa (Uvnäs-Moberg ym., 2011, s.52-54; s.70). Myös toinen opettaja sanoi rauhoittavan vaikutuksen syntyvän oksitosiinin noususta ja kortisolin laskusta. Hän sanoikin humoristisesti koiran olevan luomulääkitys. Yksi opettaja täsmensi lapsen rauhoittumisen koiran kanssa näkyvän fyysisenä. Hän kuvasi, että tehtäviä tehdään usein lattialla, jotta koira pääsee lähelle ja samalla lapsi voi silittää sitä. Yksi haastateltava kertoi lasten käsien hakeutuvan koiraan sen ollessa pöydän alla tehtävien teon aikaan. Hän toi myös esiin esimerkin eräästä oppilaasta: Kun opettaja joutuu korjaamaan oppilasta, alkaa lapsi hermostua ja samalla käsi etsiyty koiraan.

Eräs opettaja ei osannut sanoa, vaikuttaako koira lasten rauhoittumiseen. Hän kuvasi luokan olevan valmiiksi rauhallinen ja toimivan pääsääntöisesti hyvin työrauhan antaen. Haastateltava kertoi koiran myös alkuun aiheuttaneen lasten innostuksen takia rauhattomuutta, mitä hän kuvaakin seuraavassa sitaatissa:

Se oli rauhattomuutta -- alkuun ja varsinki tän luokan kans, joka tulee kokonaisena tänne, niin niil on sit, ku kaikki haluis yhtä aikaa siin joutu sitte vähän toppuuttelemaan ja vähän niitä sääntöjä, se on vielä tämmönen paljon vilkaampi luokka. (H1)

Yllä olevassa lainauksessa haastateltava kertoo joutuneensa toppuuttelemaan alkuun omaa luokkaansa ja toisen opettajan luokan lapsia heidän tullessa koiran luokse luokkatilaan. Opettaja kuitenkin sanoi lasten rauhoittuvan muistuttaessa esimerkiksi koiran äänille herkistä korvista. Hän miettii, että oppilaille vieraaseen luokkaan meneminen ja jonkun kivan asian tiedossa oleminen on innostavaa, vaikka kyse ei olisi koirasta. Opettaja siis pohti, vaikuttaako vieras tilanne vai koira itsessään rauhattomuuteen. Myös toisen luokanopettajana toimivan opettajan kuvaus oli saman suuntainen. Hän kertoi oppilaiden

olleen koiratoiminnan alussa jännittyneitä ja sitä myöten levottomuus saattoi lisääntyä. Haastateltava kuvasi rutiinien vielä silloin olleen hukassa, mutta kertoi kuitenkin koiran rauhoittavan pitkällä tähtäimellä. Opettaja summaakin asiaa seuraavassa sitaatissa:

Ei se nyt sillain yksiselitteisesti aina rauhota. (H2)

7.6.3 Kasvatuskoiran vaikutus huomion suuntaamiseen

Opettajat kuvasivat lasten keskittyvän koiraan helposti. Eräs opettaja kertoi oppilaiden keskittyvän tarkasti koiraan, kun se liittyy tehtävään. Esimerkiksi koiran suorittaessa temppua lapset seuraavat tarkasti vain sitä ja sille lukiessa tarkkaavaisuus on suunnattu lukemiseen. Tätä haastateltava avaa seuraavassa sitaatissa:

Nappe tekee jotain pyörittää noppaa tai pyörittää jotain semmosta tehtävää, kun se suorittaa, niin sillä hetkellähän niiden keskittyminen on ihan kymppi sit siitä, mitä koira tekee. (H1)

Samaan tapaan eräs haastateltava kuvasi, ettei luokassa mene kauaa, kun koiran liikkuessa lasten katseet alkavat seurata sitä. Hän kertoi koiraan sidotuista tehtävistä esimerkkinä adjektiivien keksimisen. Se on lapsille helppoa ja mieleistä, kun aiheena on koira. Haastateltava totesi, että harvoin koira joutuu laittamaan pois siksi, että se häiritسی keskittymistä. Kasvatuskoiran avulla huomio saadaan usein oikeaan asiaan. Jos huomio kuitenkin menee liikaa eläimeen, opettaja sanoi muistuttavansa koiran roolista ja lasten keskittyminen kiinnittyy oikeaan asiaan, koska he eivät halua koiran menevän pois. Eräs opettaja kertoi koiran avulla huomion suuntautuvan vähemmän voittamiseen ja siihen meneekö vastaus oikein. Lapset pystyvät suuntaamaan huomionsa muuhunkin kuin vain omaan suoriutumiseen. Yksi haastateltava kuvasi koiran tuoman vapautuneisuuden ilmapiirissä auttavan lasta keskittymään ja jopa ylittämään itsensä. Myös aiemmissa tutkimuksissa on havaittu koirasta olevan mahdollisesti hyötyä lapsen keskittymisen tukemiseen (Nimer & Lundahl, 2007; Jenkins ym., 2014).

Kolme opettajaa kertoivat koiran avulla lasten olevan enemmän läsnä. Eräs opettaja kuvasi koiran ikään kuin murtavan muureja ja sen myötä lapsi pystyy olemaan paremmin läsnä ja vuorovaikutuksessa. Yksi opettaja sanoi koiran avulla lasten olevan vähemmän omissa maailmoissaan ja enemmän henkisesti läsnä luokkatilanteessa. Hän totesi sen vaikuttavankin lasten oppimiseen positiivisesti heidän keskittyessään paremmin opetettavaan asiaan. Eräs opettaja kuvaa oppilaiden keskittymistä seuraavassa sitaatissa:

Oppitunneilla mun mielestä he on paremmin hereillä, kun siinä on se koira ja siihen linkitetään se koira heille. (H4)

Opettaja kertoi koiran avulla pilkkovansa tehtäviä osiin ja taukojen avulla hän kertoi huomion pysyvän paremmin yllä. Haastateltava myös mietti lasten mahdollisesti muistavan ohjeen paremmin, kun siihen liittyy koira.

Eräs opettaja kuvasi kasvatuskoiran lisäävän lasten sinnikkyyttä ja kertoi lasten jaksavan tehdä tehtäviä pidempään ja pinnistellä enemmän koiran läsnäolon myötä. Oppilaiden sinnikkyyttä pidetään yhtenä kouluhyvinvoinnin merkinä (Noble ym., 2008, s.7-10). Haastateltava esitti tänä päivänä puhuttavan paljon lasten lyhytkestoisuudesta ja kuvasikin koiran tekevän sinnikkyiden harjoittelusta mieluisempaa. Hän antaa esimerkin koiran lasta tukevasta vaikutuksesta alla olevassa sitaatissa:

Mä voin laittaa [koiran] vaikka jonkun lapsen viereen istumaan ja sitten se niin sanotusti avustaa lasta. Tässä saattaa olla herkkuja ja lapsi sitten palkitsee sitä, kun hän tekee kirjan tylsiä tehtäviä, niin hän saa palkita koiraa ja lapsi jaksaa tehdä niitä tylsiä tehtäviä sinne kirjaan paljon pitempään, kun koira on siinä vieressä. Koira tuijottaa häntä silmiin ja antaa sitten semmosta mä oon sun kanssa teen sun kanssa tän tehtävän, mä oon sun avustaja. Todellisuudessa sehän tuijottaa näitä nameja. Sillä saa lapsen jaksamaan tekeään paljon pitempään, kun se jos pelkästään vaan minä sanoisin, että noni jatka, tee tosta eteenpäin. (H5)

Myös toinen opettaja toi esiin havainneensa kasvatuskoiran positiivisen vaikutuksen lasten pitkäjänteisyyden opettelussa. Hän kuvasi koiran erityisesti auttaneen levottomia oppilaita pitkäjänteisyyteen. Yksi opettaja kertoi tehneensä samoja havaintoja keskittymisvaikeuksia omaavilla oppilailla.

Eräs opettaja kuvasi lasten koiraan käännetyn huomion olevan erilaista kuin opettajan huomiointi. Haastateltava kuvasi koiraa hellyttäväksi ja uskoi lapsille jäävän erilainen tunnejälki koiran tekemästä tehtävästä. Yksi haastateltava taas kertoi lasten kuuntelevan häntä paremmin koiran ollessa läsnä. Opettaja kuvasi hänen sanansa olevan painavampi oppilaille koiran ollessa paikalla. Hän ihmettelee asiaa seuraavassa sitaatissa:

Se [on] käsittämätöntä, et ne kuuntelee mua paremmin, kun koira on paikalla. -- jotenki se koira tuo siihen semmosen elementin, että mun sana on niille tärkeämpi, kun -- muina päivinä. Et en mä tiedä, miksi, mikä siinä on se, onks se vaan sillai, et se huomio kiinnittyy siihen koiraan ja samalla sitä kautta minuun. (H2)

Haastateltava ajatteli koiran läsnä ollessa parantuvan opettajaan keskittymisen mahdollisesti johtuvan siitä, että koirapäivinä toiminnassa pääsääntöisesti hyödynnetään runsaasti eläintä. Lapset ovat kiinnostuneita koiran toiminnasta ja sen takia ehkä kuuntelevat opettajaa tarkemmin. Samankaltaisen havainnon ovat tehneet Jenkins ja kumppanit (2014) ovat tehneet tutkimuksessaan huomatessaan lasten olevan myöntyväisempiä aikuista kohtaan koiran ollessa läsnä.

Vaikka koira nähtiin usein huomiota oikeaan suuntaan kääntävänä tekijänä, niin aineistosta nousi myös joitain ilmaisuja opiskeltavaan asian sijaan keskittymisen kääntyvän liikaa koiraan. Eräs haastateltava esitti huomion välillä kääntyvän tekemisestä koiraan. Hän sanoi koiran vaikuttavan yleensä hyvällä tavalla huomion suuntaamiseen, mutta joillain oppilailla keskittyminen meinaa mennä liikaa koiraan. Hän kuvaakin seuraavassa sitaatissa asiaa:

Paitsi välillä sit jonkun on vaikee keskittyä, koska huomio on koirassa. Sit se joskus tuo sen toisen puolen, et katotaan vaan mitä se koira tekee, mihin se menee sit se oma homma unohtuu. (H4)

Huomio ei siis yksiselitteisesti aina käänny oikeaan asiaan kasvatuskoiran avulla.

7.6.4 Kasvatuskoin lapsen suunnanmuuttajana

Kaksi opettajaa kuvasivat koiran muuttaneen oppilaan suhtautumista kouluun merkittävästi. Yksi haastateltava kertoi koiran tuoneen kouluun jotain uutta lapsille, joilla on koulusta huonoja kokemuksia useamman vuoden ajalta. Kasvatuskoiran läsnäolo sai lasten hartiat laskeutumaan ja olemuksen rentoutumaan. Koira toi luokkaan muutakin kuin vain suorittamisen ja tehtävien tekemisen. Opettaja uskoikin oppilaiden saaneen siitä turvallisuutta ja hyvää oloa. Toinen opettaja kertoi oppilaista, jotka olivat kiertäneet ala-asteen aikana useammassa eri luokassa, myös erityisluokissa ja sen jälkeen tulleet hänen luokseen koira-avusteiseen opetukseen. Haastateltava kuvaa seuraavassa lainauksessa lasten suunnan vaihtuneen koiran myötä:

Siin vaihees ku tulee tänne, niin on aivan pää sekasin ja kauheet angstit koulua kohtaan ja raivopäisenä ja semmosena koulumotivatio täysin nollassa. Toivottomana tapauksena. No sitten tehdään joitakin kuukausia koiran kanssa hommia, niin sitten alkaa kelkka kääntyä ihan toiseen suuntaan. Se on nimenomaan koira, joka on saanu kaverit kääntymään siinä, en niinkään minä vaan koira. (H5)

Haastateltava sanoikin koiran estäneen joidenkin lasten syrjäytymisen. Hän kuvaa lasten olleen potentiaalisia koulupudokkaita ja yhteiskunnasta syrjäytyjiä, mutta koiran myötä suunta oli vaihtunut. Opettaja kuvasi, että joistain lapsista voisi tulla taakka yhteiskunnalle, mutta koiran vaikutuksen myötä hän uskoo lapsesta tulevan voimavara. Haastateltava kuvaakin asiaa yhdeksi työn parhaista puolista.

Koiran vaikutus lapseen nähtiin yleisesti kokonaisvaltaisena asiana, mitä yksi haastateltava kuvaakin seuraavassa sitaatissa:

Se vaan on siinä puuskuttaa sun poskelle samalla kun sä teet tehtäviä. Se vaan on niin hienoo, ettei oikeen ees osaa selittää sitä. Se pitäs melkeen itse nähdä, miten se nyt on. Siinä lapsessa se muutos, koira seuraa vieressä mitä teet. (H1)

7.6.5 Kasvatuskoira turvallisen olon lisääjänä

Opettajat toivat esiin lasten turvallisuuden tunteen arvioinnin olevan haastavaa ja koiran vaikutus siihen nähtiin usein sivuvaikutuksena tai veikkauksena, ei niinkään tietona.

Yksi opettaja kertoi, ettei ole kysynyt lapsilta koiran vaikutuksesta turvalliseen oloon, mutta ajatteli koiran vaikuttavan positiivisesti. Hän uskoi koiran ison koon ja rauhallisuuden sekä mahdollisuuden halata sitä tuovan lämmintä ja turvallista oloa oppilaille. Haastateltava kuvaakin ajatuksiaan seuraavassa sitaatissa:

Tällee mututuntumalla niin näyttää ainaki siltä, et niil on semmonen hyvä turvallinen olla sen kanssa. (H1)

Yksi opettaja kertoi myös lasten itse sanoneen koiran tuovan heille turvallista oloa. Haastateltava oli yllättynyt, että oppilaat itse kuvasivat asiaa niin. Opettajien kuvaukset lasten turvallisen olon kohentumisesta tukevat Zentsin ja kumppaneiden tutkimuksessa tehtyä havaintoa. Tutkijat huomasivat lasten kokevan koiraa kohtaan turvallisuutta (Zents ym., 2016, s.95-97).

Useampi opettaja ajatteli koiran positiivisen vaikutuksen lasten turvallisuuden tunteeseen syntyvän sivuvaikutuksena. Yksi opettajista ajatteli turvallisuuden tunteen parantuvan koiran rauhoittaessa luokkaa ja lasten aggressioiden vähentyessä koiran läsnä ollessa. Hän kuitenkin totesi, ettei koira saa puolustaa ketään eikä turvallinen olo synny sen myötä. Eräs opettaja kertoo seuraavassa sitaatissa koiran tuomista vaikutuksista, jotka luovat turvallisuutta:

Koska jos se luo semmosen hyvän yhteishengen tai hyvän fiiliksen sinne luokaan tai joi-
tain semmosta me-henkeä, niin sillonhan siit tulee sille lapselle turvallinen. (H2)

Haastateltava ajatteli yhdeksi sivuvaikutukseksi myös sen, että lapset pitävät häntä taitavana koirankouluttajana. Lisäksi luokassa on selvät säännöt ja niistä on keskusteltu. Hän uskoi, ettei lapsilla ainakaan ole kauhistunut olo tai huoli koiran käytöksestä, vaan turvallisuuden tunne lisääntyy.

Yksi opettaja ajatteli koiran tuovan kouluun kodinomaista lämpöä ja jotain sellaista, mitä sieltä yleensä puuttuu. Hän uskoi sen tuovan lapsille turvallisemman olon. Hän ajatteli lasten turvallisen olon heijastuvan heidän halussaan kertoa tarinoita. Lapset jakavat erilaisia kokemuksiaan koiran läsnä ollessa. Luokassa on myös peilattu eläimen hyvää oloa, ja opettaja on sanoittanut koiran maatessa selällään sillä olevan koulussa hyvä ja turvallinen olo. Eräs haastateltava uskoi turvallisuuden tunteen syntyvän, kun lapset kokevat olevansa koiralle tärkeitä ja hyväksytyjä, koska koira hyväksyy kaikki. Hän kuvasi

erityisesti erityisoppilaalle tällaisen kokemuksen saamisen olevan tärkeää. Myös toinen opettaja nosti esiin koiran ainutlaatuisen kohtaamistavan, mitä hän kuvaakin seuraavassa sitaatissa:

Mä monesti sanonki, että vaikka kuinka oltas ammattilaisia, niin kun meil ei oo neljää tassuu ja karvoja päällä niin me ei ikinä päästä siihen tasolle, millä koira kohtaa lapsen. Siin on jotain niin välitöntä ja hyväksyvää aina, että siihen on mahdoton päästä kun ei itse satu olemaan eläin. (H4)

Myös toinen opettaja kuvasi koiran tavan olevan aito. Koira toimii tehokkaammin ja nopeammin lasten kanssa kuin ihminen, jolla menee aikaa kommunikointiin. Samankaltaisen ajatuksen Friesen (2009, s.261) tuo esiin artikkelissaan kuvatessaan koiran ja lapsen välisen suhteen olevan ihmissuhteiden kompleksisuuden ulkopuolella. Eräs opettaja kuvasi kasvatuskoiran vaikuttavan turvallisuuteen tunteiden osalta, ei niinkään fyysiseen turvallisuuteen. Yksi haastateltava ajatteli koiran luovan turvallista oloa koulussa vain luokassa ei esimerkiksi välitunnilla, koska eläin ei ole siellä mukana.

Yksi opettajista pohti koiran vaikuttavan ulkopuolisten epäilijöiden mielessä negatiivisesti turvallisuuden tunteeseen koulussa. Hän ajatteli epäilijöiden mahdollisesti liittävän omia huonoja kokemuksia koirista kasvatuskoiran työhön. Hän kuitenkin uskoi lasten turvallisuuden tunteen nousevan, kun työ on tehty selväksi antamalla säännöt sekä toimimalla järjestelmällisesti ja ennakoivasti.

8 Luotettavuus ja eettisyys

Tässä luvussa esitetään tutkielman teon luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä tekijöitä. Näitä asioita on aiemmissa luvuissa sivuttu löyhästi. Nyt tuodaan esiin koko tutkielman teon läpi vaikuttaneita asioita.

Tutkielman teon eettisyys nousi esiin jo tutkimuskysymyksiä muotoillessa. Valitsin aiheen, joka ei sisällä arkaluonteisuutta. Katson, etten ensikertaa tutkimusta tehdessäni olisi kyennyt käsittelemään herkkiä aiheita riittävällä tarkkuudella. Haastattelukysymyksissä pyrin neutraaliuteen, mikä on Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan luotettavuuteen vaikuttava tekijä. Haastattelussa on pyrkimyksenä olla vaikuttamatta ohjailevasti haastateltavien vastauksien suuntaan (Tuomen ja Sarajärven, 2018).

Hirsjärvi ja Hurme (2009, s.35) esittävät tutkimusmenetelmänä haastattelun haasteena haastattelijaksi kouluttautumisen. Minulla ei ole koulutusta haastatteluun ja tämä oli ensimmäinen kerta, kun kerään laajemmin tietoa haastattelun menetelmällä. Pro gradu -tutkielma on kuitenkin opinnäytetyö ja sen tekeminen on samalla oppimisprosessi (Tuomen ja Sarajärven, 2018). Katsonkin opinnoissa eri kursseilta saamani tietämyksen olleen riittävän hyvä suhteessa työssä toivottuun tasoon.

Tutkielman haastatteluun valmistauduin esittelemällä pro gradu -ryhmässä haastattelukysymykset ja varmistamalla äänityslaitteiden toimivuuden. Kysymyksistä keskustelemalla sain myös muiden näkemyksiä siihen, että kysymyksissä kysytään haluttua asiaa ja ne ovat selkeitä. Ohjeissa haastatteluun valmistautumiseen kysymysten miettiminen ryhmässä esitetään kysymysten ymmärrettävyyttä tukevaksi tekijäksi (spoken”, 31.5.2020). Kokemattomuuteni takia en kuitenkaan osannut esittää valmiiksi mietittyjen kysymysten lisäksi juurikaan tarkentavia kysymyksiä haastattelun aikana. Joissain haastatteluissa huomasin keskittymiseni välillä herpaantuvan, mikä vaikutti lisäkysymysten esittämiseen vähentävästi. Valmiit kysymykset oli kuitenkin mietitty niin, että aihetta tuli käsiteltyä laajasti niiden kautta. Tarkentavien kysymysten kysyminen olisi kuitenkin voinut vielä laajentaa teemojen käsittelyä. Haastatellessani huomasin myös joitain kertoja muotoilevani kysymykset epämääräisesti, kun koitin esittää kysymykset puhuen vapaasti, enkä suoraa paperista kysymyksiä lukien. Haastateltavat kuitenkin vastasivat teemoihin pääsääntöisesti kohtalaisen laajasti ja kaikkien opettajien kanssa käsiteltiin

samoja kysymyksiä. Joitain kertoja esitin myös saman kysymyksen uudestaan muistutukseksi, mistä keskustelimme. Mahdollisuus esittää kysymys uudelleen onkin yksi haastattelun eduista (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Tein aineiston luokittelua ensimmäistä kertaa. Ryhmitellessäni aineistoa saatoin epähuomiossa olla merkitsemättä jotain ilmausta johonkin ryhmään, mihin se olisi kuulunut. Koitin välttää tätä ryhmittelyn aikana tarkistamalla välillä muista yläluokista, olinhan merkinnyt ilmauksen sinne. Yleensä huomasin, että olin muistanut merkitä ilmauksen oikeisiin paikkoihin. Kun olin tehnyt ryhmittelyt yläluokkiin, tarkistin vielä ryhmittelyn sopivuutta, etsin yhteyksiä ja siirtelin ilmauksia. Näiden toimien takia uskon, että olen sijoittanut suurelta osin ilmaukset oikeiksi katsomiini paikkoihin, mutta kuitenkin ensikertalaisuuteni, selkeän mallin ja yksiselitteisten ryhmittelyvaiheiden puuttumisen myötä jotain on saattanut jäädä huomiotta. Nämä ovat myös muiden tutkielmantekijöiden kokemaa haasteita (KvaliMOTV, Analyysi ja tulkinta, 6.6.2020). Pro gradu -tutkielmani kohtuullisen pituisena pitämiseksi käsittelin pääsääntöisesti yksittäiset ilmaukset vain yhden yläluokan alla, vaikka ne olisivat voineet sopia myös toiseen luokkaan.

Kaikki haastateltavani olivat kiinnostuneita ja perehtyneitä kasvatuskoiran käyttöön koulussa. Haastateltava on saattanut vastata pyrkien antamaan sosiaalisesti suotavia vastauksia jopa tiedostamattaan, mikä onkin haastattelumenetelmän yksi haasteista (Hirsjärvi & Hurme, 2009, s.35). Opettajat suhtautuvat itse positiivisesti koiraan käyttöön koulussa. Se on mahdollisesti voinut vaikuttaa heidän tekemiinsä havaintoihinsa arjesta. Tutkittavaksi tulee kuitenkin valita henkilöitä, jotka tuntevat aiheen hyvin (KvaliMOTV, Teemahaastattelu, 24.5.2020). Uskon, että suuri joukko kasvatuskoirien käyttöön perehtyneistä opettajista suhtautuvat positiivisesti aiheeseen, joten katsonkin, ettei tähän haasteeseen olisi voinut vastata valitsemalla toisia haastateltavia.

Haastattelin tutkielmaani varten kuutta opettajaa. Otos oli siis kohtalaisen pieni ja tutkimustulosten yleistettävyyttä voidaan pohtia sen valossa. Kuuden henkilön näkökulma ei välttämättä vastaa yleisesti laajan joukon näkökulmaa. Haastateltavien puheet olivat kuitenkin monelta osin samansuuntaisia ja oli havaittavissa asioiden toistuvuutta eri opettajien puheissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitellaan ilmiön ymmärrystä, ei niinkään tilastollisia yhteyksiä, minkä vuoksi pienikin otos voi olla riittävä aiheen ymmärtämiseksi (KvaliMOTV, Aineiston määrä ja tutkittavat, 24.5.2020).

Haastateltavistani osalla oli kokemusta yhdestä kasvatuskoirasta ja osalla useammasta. Myös opettajien kokemusvuodet kasvatuskoiran käytöstä olivat vaihtelevia. Tutkimustulokset perustuvat siis vain pienellä joukolla eri koiria saatuihin vaikutuksiin. Voidaan miettiä, onko näillä koirilla saadut vaikutukset yleistettävissä muilla kasvatuskoirilla saataviin vaikutuksiin. Tuomi ja Sarajärvi (2018) eivät pidä yleistettävyyttä kuitenkaan laadullisen tutkimuksen tavoitteena. Eri opettajien kuvauksissa ollut toisto joissain asioissa ja samankaltaiset kokemukset, voivat antaa viitteitä siitä, että myös muilla kasvatuskoirilla voitaisiin havaita lapsiin samankaltaisia vaikutuksia. Kuitenkin otoksen pieni koko heikentää yleistettävyyttä.

Tutkimuksen teossa on hyvä myös tarkastella tutkijan objektiivisuutta (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Olen itse kiinnostunut kasvatuskoirista ja suhtaudun niihin positiivisesti toivoen koirien laajempaa käyttöä. Tämä on mahdollisesti voinut vaikuttaa aiheen tutkimiseen. Olen kuitenkin jatkuvasti tutkielman teon aikana pyrkinyt aktiivisesti muistuttamaan itseäni objektiivisuudesta. Onkin esitetty, että tutkijan aktiivinen omien asenteiden tiedostaminen ja pyrkimys toimia parhaansa mukaan antamatta omien asenteiden vaikuttaa tutkimuksen tekoon, tuo tutkimukseen riittävän objektiivisuuden (KvaliMOTV, Tutkijan asema, 24.5.2020). Tämän tiedon valossa uskon objektiivisuuden riittävään tasoon.

Koko tutkielman tekemisen ajan pyrin pitämään luotettavuuden mielessäni. Olen menetelmäkappaleessa avannut tarkasti tutkielman teon vaiheita, mikä Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan lisää avoimuutta ja sitä myöten myös luotettavuutta. Tuloksia kirjoittaessa taas pyrin jokaisen tutkimuskysymykseen liittyvän ilmauksen esiin tuomiseen vähintään jossain useampaa ilmausta yhteen kokoavassa lauseessa. Katsonkin käsitelleeni tuloksissa laajasti haastatteluissa nousseiden ilmausten kirjoa. Toin myös useassa kohtaa esiin, kuinka moni haastateltava oli nostanut minkäkin aiheen esiin puheissaan. Tuomi ja Sarajärvi (2018) esittävätkin luotettavuutta parantavaksi tekijäksi tutkimusprosessin julkisuuden ja sen eri vaiheiden esiin tuonnin.

9 Pohdinta

Tässä tutkielmassa tuotiin esiin opettajien kokemuksia kasvatuskoiran vaikutuksista turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin. Seuraavaksi tarkastellaan päätuloksia ja tehdään nostoja myös muista tuloksista. Lisäksi tuodaan esiin mahdollisia jatkotutkimuskohteita.

Tutkielmani perusteella opettajat kokevat suurimmaksi huolenaiheeksi koirien käyttöön koulussa fyysiseen turvallisuuteen liittyvän koiran työhönsopivuuden ja sen testaamatta jättämisen. Koiran työhönsoveltuvuus on edellytys lasten fyysisen koskemattomuuden toteutumiselle. Haastateltavat itse kertoivat huolehtineensa näistä tarkasti muun muassa käymällä ammattilaisten järjestämissä soveltuvuuskokeissa. Opettajat kuvasivat myös muulla tapaa huolehtivansa lasten fyysisen turvallisuuden toteutumisesta. Opetushallituksen on talven aikana ollut määrä suunnitella ohjeistuksia kasvatuskoiran käytöstä kouluissa (Yle, 2019). Toive yhteisistä ohjeista nousi haastateltavien puheissa esiin, ja katsonkin niiden olevan hyväksi toiminnan turvallisuuden takaamiselle. Koulussa tapahtuvan toiminnan lähtökohtana on sen turvallisuus (POPS, 2014, s.29), ja ajattelenkin myös siihen nojautuen tärkeäksi saada yhtenevät ohjeet, sekä tiukat rajat siitä, millaiset koirat ovat sallittuja koulussa.

Opettajat kuvasivat koirien piirteiden sekä luonteiden olevan keskenään erilaisia. Haastateltavat kertoivat toisten koirien olevan tunnetaitoisempia kuin toiset ja jotkut pystyvät ottamaan lasten tunteiden purkauksia vastaan toisten koirien pystymättä siihen. Eräs koira haukkui välillä uusia ääniä. Voimakkaan haukkumisen on todettu olevan koirassa hylkäävä piirre soveltuvuuskokeessa (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 3.6.2019). Kyseisellä koiralla haukkuminen oli kuitenkin vain yksi piirre muiden joukossa ja se on suorittanut sekä soveltuvuuskokeen että työnäytön hyväksytysti asiantuntijoiden arvioimana, ollen näin myös virallisesti kasvatuskoira. Kyseinen koira oli jo ennen koulutyötä osoittanut suhtautuvansa avoimesti erilaisiin ihmisiin ja olevansa innokas monipuoliseen toimintaan ihmisten kanssa. Kasvatuskoirien luonteiden kirjo on siis laajaa ja monenlaiset koirat voivat olla työhön soveltuvia. Tämän katsonkin olevan kannustava tekijä koiransa kasvatustyöhön mukaan ottamista harkitseville. Haastateltavat kuitenkin painottivat soveltuvuuden testausta kokeella.

Tutkielmani valossa näyttäisi, että kasvatuskoira voi olla lasten sosiaalista turvallisuutta lisäävä tekijä koulussa, mikä tukee Chiticin ja kumppaneiden (2012, s.1-7) aiemmin saamaa samansuuntaista tutkimustulosta. Tutkielmassani koiran nähtiin yleisesti avaavan

luokkaan keskustelua sekä sen kerrottiin toimivan myös keskustelunaiheena. Kasvatuskoiran havaittiin lisäävän lastenvälistä ystävällisyyttä ja toisen huomioon ottamista, mikä on Hurmeen ja Kyllösen (2014, s.28-30) mukaan yksi konkreettinen sosiaalisen turvallisuuden ilmenemismuoto. Koiran tuomien vaikutusten voi katsoa lisäävän lasten sosiaalista oppimista ja parantavan vertaissuhteita sekä opettaja-oppilassuhdetta. Nämä ovat lasten kouluhyvinvointia parantavia tekijöitä Noblen ja kumppaneiden (2008, s.9-10) mukaan. Kuitenkaan koiran hyöty ei ole yksiselitteinen kaikilla sosiaalisen turvallisuuden eri osa-alueilla. Aineistosta nousi myös kuvaus siitä, kuinka koirasta on riideltä pihalla sen omistajuuteen liittyen. Mikäli kasvatuskoina aiheuttaa riitaa, voi sitä pitää sosiaalista turvallisuutta heikentävänä tekijänä (vrt. Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-30). Kiusaaminen olikin sosiaaliseseen turvallisuuteen liittyvistä tekijöistä aihe, jossa opettajien näkemykset koiran vaikutuksesta olivat eroavaisimmat.

Tutkielmani mukaan kasvatuskoirasta voi olla mahdollista hyötyä oppilaiden psyykkiseen turvallisuuteen koulussa. Koira vaikuttaisi kohentavan lasten mielentilaa sekä parantavan ilmapiiriä koulussa. Koiran hyöty ilmapiiriin paranemiseen tukee Zentsin ja kumppaneiden (2016, s.89-94) tekemää samansuuntaista havaintoa. Lasten eläimestä saama hyvä olo ja ilo olivat asioita, jotka nousivat tutkielmassani voimakkaimmin esiin opettajien kuvauksista. Noble ja kumppanit (2008, s.7-10) näkevät lapsen pysyvän positiivisen mielentilan olevan osa kouluhyvinvointia. Koiran avulla positiivisen mielentilan tukeminen voi siis olla merkityksellistä lapsen hyvinvoinnille. Oppilaiden kouluhyvinvoinnin edistäminen on koulun tehtävä jo opetussuunnitelmankin (POPS, 2014, s.16-27) nojalla, minkä vuoksi pidän merkityksellisenä havaintoa koiran mahdollisesta hyödystä siihen ja näen sen perusteena koira-avusteisuuden lisäämiselle koulussa. Osa lapsista kuitenkin kokee koirapelkoa tai muista syistä välttelee koiraa. Opettajat kuvasivat monia keinoja, kuinka he ovat ottaneet erilaiset lapset huomioon ja useampi opettaja toi myös esiin, ettei koiratunnille ole pakollista tulla, vaan opetus voidaan järjestää muulla tavoin. Muutama opettaja kuvasi kuitenkin lapsia, jotka olivat olleet koira-avusteisella tunnilla välttelyhalustaan huolimatta. Näen tämän haasteena psyykkiselle turvallisuudelle, mutta hyvällä huomioinnilla voidaan välttää lapsen epämieluisien kokemusten syntymistä (vrt. Hurme & Kyllönen, 2014, s.29-30).

Tutkielmani tuloksia aiempiin artikkeleihin ja tutkimuksiin verratessani huomasin, että aiemmissa tutkimuksissa on tehty vain vähän pedagogiseen turvallisuuteen liittyviä havaintoja. Uskoisin tämän johtuvan siitä, että koirien käytön tutkiminen kouluympäristössä on ollut vähäistä. Pedagoginen turvallisuus on kouluun liittyvä erityispiirre, (Hurme & Kyl-

lön, 2014, s.29-30) eikä muissa ympäristöissä tehtyjä tutkimuksia voi verrata pedagogiikkaan liittyviin havaintoihin. Tutkielmani kuitenkin osoittaa, että koira käytetään koulussa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti yhtenä pedagogisena välineenä. Koira on myös tarjonnut joillekin haastateltaville keinoja eriyttämiseen. Eriyttäminen onkin opetus-suunnitelman (POPS, 2014, s.30) mukaan kaiken opetuksen lähtökohta ja se on Saloviidan (2007, s.42) mukaan edellytys pedagogisen turvallisuuden toteutumiselle. Opettajat sanoivat kasvatuskoiran tuovan heille lisätyötä koulussa, ja monet kertoivat olevansa väsyneitä koira-avusteisen päivän jälkeen. Tämän katson olevan haaste pedagogisen turvallisuuden tukemiselle, mutta monet opettajat kuitenkin kuvasivat kasvatuskoiran myös tukeneen heidän työssä viihtymistään. Työssä viihtymisen kasvua voi pitää Noblen ja kumppaneiden (2008, s.7-10) nojalla opettajan hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Tämän katsonkin lasten pedagogista turvallisuutta lisääväksi tekijäksi, opettajan ollessa mahdollisesti innostuneempi työssään.

Tutkielmani mukaan kasvatuskoiralla voi olla positiivisia vaikutuksia myös lasten emotionaaliseen turvallisuuteen. Vaikutus näkyy lasten motivaatiossa, rauhoittumisessa ja turvallisessa olossa, mitkä ovat kaikki Hurmeen ja Kyllösen (2014, s.28-35) määritelmän mukaan oppilaiden emotionaalista turvallisuutta heijastavia tekijöitä. Koiran vaikutus ei kuitenkaan ollut yksiselitteisen positiivinen, vaan muutamat opettajat kertoivat koiran esimerkiksi aiheuttaneen alkuun rauhattomuutta. Emotionaaliseen turvallisuuteen liittyvä lasten turvallinen olo näyttäisi myös kohenevan koira-avusteisen opetuksen myötä. Kuitenkin emotionaalisuuteen liittyy vahvasti yksilöllinen kokemusmaailma, jota on ulkopuolisen haastava arvioida (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-35). Tuntemusten henkilökohtaisen luonteen vuoksi voidaan suhtautua varauksella opettajien tekemiin arvioihin oppilaiden olotilasta. Emotionaalisen turvallisuuden pohjautuminen niin fyysiseen turvallisuuteen, kuin henkisen turvallisuuden eri osa-alueisiin: sosiaaliseen, psyykkiseen ja pedagogiseen turvallisuuteen on kuitenkin hyvä pitää mielessä (Hurme & Kyllönen, 2014, s.28-35). Tämän takia voi muissa osa-alueissa syntyneitä tuloksia pitää emotionaalisen turvallisuuden pohjana.

Tutkielmani valossa koiralla näyttäisi olevan mahdollisesti lasten turvallisuutta parantava vaikutus niin henkisen turvallisuuden eri osa-alueilla: sosiaalisella, psyykkisellä ja pedagogisella kuin emotionaalisessa turvallisuudessa. Kuitenkin kasvatuskoiralla kuvattiin myös yksittäisiä turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, joista olen tehnyt nostoja aiemmin tässä luvussa. Haastateltavat kuvasivat huolehtivansa oppilaiden fyysisen turvallisuuden toteutumisesta monin keinoin. Opettajien huoli koirien käytöstä koulussa koski nimenomaan fyysistä turvallisuutta, mikä on myös aiemmin todettu tavalliseksi

huoleksi eläinavusteisessa toiminnassa (Friesen, 2009, s.262). Katsonkin siitä huolehtimisen olevan edellytys toiminnan turvallisuudelle. Koiran mahdollisten hyötyjen vuoksi niin turvallisen oppimisympäristön tukemisessa kuin lasten kouluhyvinvoinnin kohentamisessa, on tutkielman valossa kuitenkin perusteltua edistää koirien käyttöä koulussa.

Haastatellut opettajat olivat kohtalaisen yhteneväisiä vastauksissaan. Haastateltavilla oli joissain kohdin eroavia näkemyksiä, mutta pääpiirteittäin opettajien kuvaukset tukivat toisiaan. Olisi mielenkiintoista tarkastella yleisopetuksen- ja erityisopetuksen luokassa saatujen tulosten eroja. Tässä tutkielmassa en kuitenkaan ollut kiinnostunut siitä. Luokanopettajaopintojeni vuoksi olisin erityisen kiinnostunut normaalissa opetuksessa saaduista tuloksista. Luokanopettajien ja erityisopettajien kuvauksissa oli havaittavissa joissain kohdissa eroavaisuuksia koiran vaikutuksessa. Jotkut haastateltavista nostivat esiin yleisopetuksen luokassa koiran huomion jakaantuvan noin 20 oppilaalle, kun taas erityisopetuksessa ryhmäkokoo on pienempi. Otos oli kuitenkin sen verran pieni, että luotettava eroavaisuuksien tarkastelu vaatisi laajempaa otosta.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia kasvatuskoirien vaikutusta haastatteleamalla lapsia. Tässä tutkielmassa avattiin opettajien näkemyksiä koirasta, mutta lapsilta itseltään kysymällä saataisiin varmasti arvokasta lisätietoa työn kehittämisen kannalta. Olisi myös mielenkiintoista tietää, eroavatko lasten ajatukset opettajien näkemyksistä eläinavusteisuuteen liittyen. Toinen kiinnostava vaihtoehto jatkotutkimukselle olisi tarkastella kasvatuskoirien vaikutusta kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän keinoin. Koulu-koiriin liittyvät pro gradu -tutkielmat ovat monet tehty kvalitatiivisella menetelmällä eli myös opinnäytetöihin olisi arvokasta saada useampia kvantitatiivisin menetelmin tehtyjä tutkielmia. Toki myös korkeamman tason tutkimus aiheesta olisi tervetullutta.

Lähteet

- Ahtola, A. (2016). *Psyykkinen hyvinvointi ja oppiminen*. Juva: PS-kustannus.
- Aineistonhallinnan käsikirja -verkkosivut. Viitattu: 31.10.2019 Saatavissa: <https://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>.
- Astorino, T., Bomboy, N. & Jalongo, M. (2004). Canine Visitors: The Influence of Therapy Dogs on Young Children's Learning and Well-Being in Classrooms and Hospitals. *Early Childhood Education Journal* 32, s.9-16.
- Chitic, V., Rusu, A. ja Szamoskozi, S. (2012). The Effects of Animal Assisted Therapy on Communication and Social Skills: A Meta-Analysis. *Transylvanian Journal of Psychology* 13, s.1-17.
- Epstein, M., Atkins, M., Cullinan, D., Kutash, K., ja Weaver, R. (2008). *Reducing Behavior Problems in the Elementary School Classroom: A Practice Guide*. Washington: DC: National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education. Saatavissa: https://ies.ed.gov/ncee/wwc/Docs/PracticeGuide/behavior_pg_092308.pdf.
- Finto -verkkosivut. Viitattu: 14.3.2018. Saatavissa: <https://finto.fi/fi/search?clang=fi&q=oppimisymp%C3%A4rist%C3%B6&vocab=>
- Friesen, L. (2009). Exploring Animal-Assisted Programs with Children in School and Therapeutic Contexts. *Springer Science + Business Media*, LLC, s.261-267.
- Green Care Finland ry:n verkkosivut. Viitattu: 13.4.2020. Saatavissa: <https://www.gcfinland.fi/green-care/>
- Helsingin Sanomien verkkosivut. *Koulukoira Mimmi auttaa keskittymään matikkaan*. Viitattu: 15.3.2018. Saatavissa: <https://www.hs.fi/lastenutiset/art-2000005357578.html>.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara P. (2010). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki:Tammi.
- Hurme, K. ja Kyllönen, T. (2014). *Turvassa! Vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta ja varaudu vaaratilanteisiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ikäheimo, K. (2013). *Karvaterapiaa: eläinavusteinen työskentely Suomessa*. Helsinki: Solution Models House.
- Iltalehden verkkosivut. *Inkeri-koira mullisti mikkeliäiskoulun arjen: "Suodattaa ja leikkaa kiivaita tunteita"*. Viitattu: 2.10.2019. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/perheartikkelit/a/7905f7a5-581f-4032-84fc-965b022a1245>.
- Janhunen, K. (2013.) *Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemana*. Yhteiskuntatieteiden ja

- kauppatieteiden väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Kuopio. Saatavissa: https://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1021-9/urn_isbn_978-952-61-1021-9.pdf.
- Jenkins, C., Laux, J., Ritchie, M. ja Tucker-Gail, K. (2014). Animal-Assisted Therapy and Rogers' Core Components Among Middle School Students Receiving Counseling Services: A Descriptive Study. *Journal of Creativity in Mental Health*, s.174–187.
- Johnson, R. (2011). Animal-Assisted Intervention in Health Care Context. Teoksessa McCardle, P., McCune, S., Griffin, J. ja Maholomes V. (toim.), *How Animal Affect Us - Examining the Influence of Human-Animal Interaction on Child Development and Human Health*. (s.183-192). Washington: American Psychological Association.
- Järvenpää, L. (2019). ”Kaikki tykkäävät. Ei sillä oo väliä tuleeko ope kouluun, mut kunhan koira tulis.”: Suomalaisten opettajien kokemuksia koira-avusteisesta pedagogiikasta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Juusola, M. (2016). Eläinavusteinen työskentely. Teoksessa Suomi, A., Juusola, M. ja Anundi, E., *Vihreä hoiva ja voima – Hoida mieltä green care -menetelmin*, (s.133-147). Tallinna: Terapia- ja valmennuskeskus Helsingin Majakka.
- Kahilaniemi, E. (2016). *Eläinavusteinen interventio – asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin*. Tampere: Voimatassu Ky
- Karppinen, A. ja Pihlava, P. (2016). Turvallinen vuorovaikutus kasvun ja oppimisen perustana. Teoksessa Ahtola, A. (toim.) *Psyykkinen hyvinvointi ja oppiminen*. Juva: PS-kustannus.
- Kennelliiton verkkosivut, *Kasvatus- ja kuntoutuskoirat*. Viitattu: 1.11.2019. Saatavissa: <https://www.kennelliitto.fi/koirat/hyotykoirat/henkilokohtaiset-hyotykoirat/kasvatus-ja-kuntoutuskoirat>.
- Kennelliiton verkkosivut, *Kasvatus- ja kuntoutuskoirat*. Viitattu: 25.2.2020. Saatavissa: <https://www.kennelliitto.fi/koirat/hyotykoirat/henkilokohtaiset-hyotykoirat/kasvatus-ja-kuntoutuskoirat>.
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n verkkosivut, *Polku kasvatus- ja kuntoutuskoirakoksi*. Viitattu: 1.11.2019. Saatavissa: <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-tyoparina/polku-kasvatus-ja-kuntoutuskoirakoksi/>.
- Kasvatus- ja kuntoutuskoirat ry:n verkkosivut, *Soveltuvuuskoe*. Viitattu: 20.4.2020 Saatavissa: <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/yhdistyksen-toiminta/soveltuvuuskoe/>.
- Kasvatus- ja kuntoutuskoirat ry, *Soveltuvuuskoe*. Viitattu: 3.6.2020 Saatavissa: <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/yhdistyksen-toiminta/soveltuvuuskoe/>.

Kasvatus- ja kuntoutuskoirat ry:n verkkosivut, *Työnäyttö*. Viitattu: 20.4.2020 Saatavissa: <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/yhdistyksen-toiminta/tyonaytto/>.

Konu, A. (2002). *Oppilaiden hyvinvointi koulussa*. Porvoo: WSOY. Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67186/951-44-5445-6.pdf?sequence=1> .

Koppa, *Laadullinen tutkimus*, Jyväskylän yliopisto. Viitattu 2.10.2019. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimus-strategiat/laadullinen-tutkimus>.

Kronqvist, E.-L. ja Kumpulainen, K. (2011). *Lapsuuden oppimisympäristöt – Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun*. Helsinki: WSOYpro Oy.

KvaliMOTV-verkkosivut, *Aineiston määrä ja tutkittavat*. Viitattu: 24.5.2020. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2.html.

KvaliMOTV-verkkosivut, *Analyysi ja tulkinta*. Viitattu: 6.6.2020. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3.html.

KvaliMOTV-verkkosivut, *Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja*. Saatavissa: <https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>

KvaliMOTV-verkkosivut, *Teemahaastattelu*. Viitattu: 24.5.2020. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html.

KvaliMOTV-verkkosivut, *Tutkijan asema*. Viitattu: 24.5.2020. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html.

Laajasalo, T. (2016). Hiljennä häirikkö hyvällä – tutkittua tietoa käytösongelmien ehkäisystä. Teoksessa Ahtola, A. (toim.) *Psyykkinen hyvinvointi ja oppiminen*. Juva: PS-kustannus.

Lahtinen, A.-M. Laadulliset tutkimusmenetelmät II -orientaatioluento 23.1.2019

Lonka, K. (2014). *Oivaltava oppiminen*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Maslow, A. (1943). *A Theory of Human Motivation*. Saatavissa: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.318.2317&rep=rep1&type=pdf>

Melson, G. (2011). Principles for Human-Animal Interaction Research. Teoksessa McCardle, P., McCune, S., Griffin, J. ja Maholomes V. (toim.), *How Animal Affect Us - Examining the Influence of Human-Animal Interaction on Child Development and Human Health*. (s.13-34). Washington: American Psychological Association.

Metsämuuronen, J. (2005). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nimer, J. ja Lundahl, B. (2007). Animal-Assisted Therapy: A Meta-Analysis. *Anthrozoos* 20, s.225-238. Saatavissa: <http://patastherapeutas.org/wpcontent/uploads/2015/07/MetaAna%CC%81lise.pdf> .

- Noble, T., McGrath, H., Wyatt, T., Carbines, R. ja Robb, L. (2008). Scoping study into approaches to student wellbeing. Australian Catholic University and Erebus International. Saatavissa: https://docs.education.gov.au/system/files/doc/other/scoping_study_into_approaches_to_student_wellbeing_final_report.pdf.
- Opetushallituksen verkkosivut. Opetustoimen turvallisuusopas. Viitattu 19.2.2018. Saatavissa: http://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas.
- POPS (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.
- Peltoniemi, A. (2017). *Muutoksia erityisluokan oppilaiden tarkkaavaisuuden kohdentamisessa ja ylläpitämisessä koira-avusteisesta pedagogiikkaa käytettäessä*. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Piispanen, M. (2008). *Hyvä oppimisympäristö. Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvyyskäsitteiden kohtaaminen peruskoulussa*. Kasvatustieteen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.
- Saaranen-Kauppinen, A. ja Puusniekka, A. (2009.) Menetelmäopetuksen tietovaranto
- Sajaniemi, N. ja Mäkelä, J. (2014). *Ihminen voi hyvin joukossa*. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) *Positiivisen psykologian voima*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Saloviita, T. (2007). *Työrauha luokkaan – Löydä omat toimintamallisi*. Juva: PS-kustannus.
- Salmivalli, C. (2014). *Kaverien kanssa – Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Keuruu: PS-Kustannus.
- Salmivalli, C. (2016). *Kiusaamisen vähentäminen – mahdotontako?* Teoksessa: Ahtola, A. Psykkinen hyvinvointi ja oppiminen. Juva: PS-kustannus.
- Schnorr, P. (2020). *Näkemyksiä koira-avusteisen koulutuksen tuomista hyödyistä käytännön työhön*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Seitamaa-Hakkarainen, P. *Kvalitatiivinen sisällönanalyysi*. Viitattu: 20.4.2020. Saatavissa: <https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>
- Spoken” -verkkosivut. *Tutkimushaastatteluun valmistautuminen*. Viitattu: 31.5.2020. Saatavissa: <https://spoken.fi/tutkimushaastatteluun-valmistautuminen/>.
- Suomen perusopetuslaki 29 § (30.12.2013/1267). Viitattu: 18.2.2018. 7 § (11.6.1999/731). Viitattu: 20.3.2018. Saatavissa: <http://finlex.fi/fi/>.
- Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uvnäs-Moberg, K., Handlin, L. ja Petersson, M. (2011). Promises and Pitfalls of Hormone

- Research in Human-Animal Interaction. Teoksessa McCardle, P., McCune, S., Griffin, J. ja Maholomes V. (toim.), *How Animal Affect Us - Examining the Influence of Human-Animal Interaction on Child Development and Human Health*. (s.53-70). Washington: American Psychological Association.
- Waitinen, M. (2011). *Turvallinen koulu? Helsinkiläisten peruskoulujen turvallisuuskulttuurista ja siihen vaikuttavista tekijöistä*. Helsinki: Unigrafia
- Yle uutisten verkkosivut. *Koulukoira rauhoittaa erityisoppilaan 30 sekunnissa – katso video Topi-koiran työskentelystä*. Viitattu 15.3.2018. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/38572635>.
- Yle uutisten verkkosivut. *Koulukoira Bertta rohkaisee ja auttaa erityisopiskelijoita jaksamaan – ”Silmäkarkkia, joka tuo iloa päivään”*. Viitattu 15.3.2018. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9941620>.
- Yle uutisten verkkosivut. *Kasvatus- ja kuntoutuskoira tukee ekaluokkalaista opiskelussa*. Viitattu 6.6.2018. Saatavissa: <https://areena.yle.fi/1-50386411>.
- Zents, Fisk ja Lauback. (2016). Paws for Intervention: Perceptions About the Use of Dogs in School. *Journal of Creativity in Mental Health*, 2017 12 (1), s.82-98

Liitteet

LIITE 1

Haastattelurunko

Haastattelun rakenne:

1. Taustatietoja
2. Sosiaalinen
3. Psyykkinen
4. Pedagoginen
5. Fyysinen
6. Emotionaalinen
7. Haastattelun lopetus

Taustatietoja:

1. Millä luokalla opetat? luokka-aste, millainen luokka?
2. Kuinka kauan koira on ollut käytössä koulussa? Onko käytössä ollut useampia eri koiria?
3. Kuinka usein koira on koulussa? Kuinka pitkään kerrallaan?
4. Onko koiralla ja ohjaajalla joku koulutus tehtävään? Millainen?
5. Minkälaisia asioita on pitänyt ottaa huomioon ennen koiran kouluun tuomista?
6. Ennustettavuus ja selkeys:
 - a) Miten koiran käyttöä on suunniteltu?
 - b) Millaisia sääntöjä tai ohjeita lapsille on annettu koskien koiraa?
 - c) Miten lapsia on tiedotettu säännöistä?
 - d) Miten lapset suhtautuvat sääntöihin? Tuntuvatko lapset ymmärtävän säännöt?
7. Miksi olet päättänyt ottaa koiran mukaan koulutyöhön?

Sosiaalinen:

1. Huomaatko koiralla olevan vaikutusta oppilaiden sosiaaliseen käytökseen tai luokan ilmapiiriin?
- Vaikuttaako koira jotenkin:
- a) oppilaiden sosiaalisten taitojen oppimiseen?
 - b) kiusaamiseen?
 - c) luokan yhtenäisyyteen tai lapsen yhteisöön kuulumiseen?

Psyykkinen:

1. Miten koira vaikuttaa lasten käytökseen koulussa?
2. Miten koira vaikuttaa lasten motivaatioon koulussa?
3. Miten koira vaikuttaa lasten tunteiden ilmaisuun koulussa?
 - a) Vaikuttaako koira jotenkin epäonnistumisen kokemuksiin?

Pedagoginen:

1. Minkälaisia pedagogisia tavoitteita on koiran tuomisella luokkaan? Miten tavoitteet toteutuvat?
2. Miten koira vaikuttaa opettaja-oppilas suhteeseen?
3. Miten koira vaikuttaa opetuksen eriyttämiseen?
4. Miten koira vaikuttaa opettajan työssä jaksamiseen tai viihtymiseen?

Fyysinen:

1. Miten koira on vaikuttanut tilaratkaisuihin koulussa?
 - a) Miten koira liikkuu koulussa?
 - b) Miten luokkaa on järjestetty koiran sinne tuominen huomioiden?
2. Millaisilla keinoilla siisteydestä ja hygieniasta on huolehdittu koiran käytössä?
3. Miten allergiat on otettu huomioon koulussa?
4. Jos oppilas pelkää koiraa, miten silloin menetellään?
5. Oletko huomannut lapsen välttelevän koiraa jostain muusta syystä kuin pelosta?
 - a) Mistä syystä?
 - b) Miten siihen on reagoitu?

Emotionaalinen:

1. Koetko koiran vaikuttavan jotenkin lasten turvallisuuden tunteeseen koulussa?
2. Miten koira vaikuttaa oppilaiden rauhoittumiseen?
3. Miten koira vaikuttaa oppilaiden huomion suuntaamiseen tunnilla?
 - a) Suuntautuuko huomio eri tavalla koiran ollessa läsnä?

Haastattelun lopetus:

1. Mitkä ovat koiran käytön haasteet koulussa?
2. Mikä on parasta koiran käytössä koulussa?
3. Tuuleeko vielä mieleen jotain, mitä haluat sanoa?

LIITE 2

TIEDOTE

Tiedote rehtorille ja tutkielman aineiston tuottamiseen osallistuvalla opettajalla

1. TUTKIMUKSEN TIEDOT

Tutkielman nimi: Koulukoiran vaikutus turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin opettajien kokemana

Lyhyt kuvaus tutkielmasta: Tässä kvalitatiivisessa Pro gradu -tutkielmassa käsittelen opettajien kokemuksia koulukoiran vaikutuksesta turvallisen oppimisympäristön eri osa-alueisiin. Rajaen tutkielmassani tarkastelun peruskouluun, koska opiskelen luokanopettajaksi. Tavoitteenani on lisätä ymmärrystä turvallisesta oppimisympäristöstä ja selvittää koiran vaikutusta siihen.

Etsin opettajia haastattelemalla vastauksia tutkimuskysymykseen: Miten opettajat kokevat koulukoiran vaikuttavan turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin (fyysiseen-, sosiaaliseen-, psyykkiseen, pedagogiseen ja emotionaaliseen turvallisuuteen)? Haastattelut muodostavat tutkielman aineiston ja ne analysoidaan teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Yksikkö, johon tutkielma tehdään: Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta

2. TUTKIELMAN TEKIJÄN TIEDOT

Lotta Annukka Yli-Kuivila

[sähköpostiosoite, piilotettu](#) puhelinnumero, piilotettu

Pro gradu ohjaaja: Katriina Maaranen [sähköpostiosoite, piilotettu](#)

3. TARKEMPIA TIETOJA

Tavoitteenani on etsiä noin 6 opettajaa, jotka käyttävät peruskoulussa koiraa työssään. Tutkittavia haastatellaan arviolta 30-60 minuuttia ja haastattelu on kertaluontoinen. Haastattelun kysymykset liittyvät taustamuuttujiin ja turvallisen oppimisympäristön eri osa-alueisiin: fyysiseen-, sosiaaliseen-, psyykkiseen-, pedagogiseen- ja emotionaaliseen osa-alueeseen. Haastattelut tapahtuvat ensisijaisesti marraskuun 2019 aikana, mutta myös joulukuu 2019 tai tammikuu 2020 ovat mahdollisia haastatteluajankohtia.

Tutkittavalla on oikeus kieltäytyä, keskeyttää tutkimukseen osallistumisensa tai peruuttaa suostumuksensa missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman, että sillä on haitallisia vaikutuksia tutkittavalle. Ilmoitus keskeytyksestä tai peruutuksesta tehdään Lotta Yli-Kuivilalle sähköpostitse [sähköpostiosoite, piilotettu](#).

Haastattelut nauhoitetaan ja haastattelut muodostavat tutkielman aineiston. Aineistoa käsittelee Lotta Yli-Kuivila. Myös Pro gradun ohjaaja Katriina Maaranen on tekemisissä aineiston kanssa, jos Lotta Yli-Kuivila tarvitsee apua. Tutkittavalta saatuja tietoja käsitellään huolellisesti ja tutkittavan yksilökohtaisia tietoja ei paljasteta ulkopuolisille. Kun tutkielma on palautettu hyväksytysti, aineisto hävitetään.

Pro gradu tutkielman arvioitu palautuspäivä on 7.5.2020. Tutkielman hyväksymisen jälkeen, se on luettavissa Helsingin yliopiston kirjaston järjestelmistä sähköisenä versiona. Tutkielman valmistuttua se tai osia siitä toimitetaan myös mahdollisesti kuntiin, joissa haastateltavat opettajat työskentelevät.

LIITE 3

SUOSTUMUS

Suostumus osallistua tutkielman aineiston tuottamiseen haastatteluun osallistumalla

1. TUTKIMUKSEN TIEDOT

Tutkielman nimi: Koulukoiran vaikutus turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin opettajien kokemana

Lyhyt kuvaus tutkielmasta: Kvalitatiivisessa Pro gradu -tutkielmassa etsin opettajia haastattelemaalla vastauksia tutkimuskysymykseen: Miten opettajat kokevat koulukoiran vaikuttavan turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin (fyysiseen-, sosiaaliseen-, psyykkiseen-, pedagogiseen ja emotionaaliseen turvallisuuteen)? Haastattelut muodostavat tutkielman aineiston ja ne analysoidaan teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Yksikkö, johon tutkielma tehdään: Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta

2. TUTKIELMAN TEKIJÄN TIEDOT

Lotta Annukka Yli-Kuivila

[sähköpostiosoite, piilotettu](#) puhelinnumero, piilotettu

Pro gradu ohjaaja: Katriina Maaranen [sähköpostiosoite, piilotettua](#)

3. SUOSTUMUS

Tutkittavia haastatellaan arviolta 30-60 minuuttia ja haastattelu on kertaluontoinen. Haastattelun kysymykset liittyvät taustamuuttujiin ja turvallisen oppimisympäristön eri osa-alueisiin: fyysiseen-, sosiaaliseen-, psyykkiseen-, pedagogiseen- ja emotionaaliseen osa-alueeseen. Haastattelut tapahtuvat ensisijaisesti marraskuun 2019 aikana, mutta myös joulukuu 2019 tai tammikuu 2020 ovat mahdollisia haastatteluajankohtia. Haastattelut nauhoitetaan ja haastattelut muodostavat tutkielman aineiston. Aineistoa käsittelee Lotta Yli-Kuivila. Myös Pro gradun ohjaaja Katriina Maaranen on tekemisissä aineiston kanssa, jos Lotta Yli-Kuivila tarvitsee apua. Tutkittavalta saatuja tietoja käsitellään huolellisesti ja tutkittavan yksilökohtaisia tietoja ei paljasteta ulkopuolisille. Kun tutkielma on palautettu hyväksytysti, aineisto hävitetään.

Pro gradu tutkielman arvioitu palautuspäivä on 7.5.2020. Tutkielman hyväksymisen jälkeen, se on luettavissa Helsingin yliopiston kirjaston järjestelmistä sähköisenä versiona. Tutkielman valmistuttua se tai osia siitä toimitetaan myös mahdollisesti kuntiin, joissa haastateltavat opettajat työskentelevät.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

- ☐ Annan suostumukseni sille, että minua haastatellaan tutkielmaa varten. Vaikka annan suostumuksen, minulla on oikeus kieltäytyä tai keskeyttää tutkimukseen osallistumiseni, missä vaiheessa vain. Mikäli päätän kieltäytyä tai keskeyttää osallistumiseni, ilmoitan siitä sähköpostitse Lotta Yli-Kuiville lotta.yli-kuivila@helsinki.fi
- ☐ En anna suostumustani tutkielman tekemiselle.

4. ALLEKIRJOITUKSET

Opettajan allekirjoitus

Nimenselvennys

~~Paikka ja aika~~

~~Koulun nimi~~

~~Kunta~~

Tutkielman tekijän allekirjoitus

Lotta

~~Yli-Kuivila~~

Paikka ja aika

LIITE 4

SUOSTUMUS

Rehtorin suostumus opettajan haastattelulle koulussa.

Opettajan nimi:

1.TUTKIMUKSEN TIEDOT

Tutkielman nimi: Koulukoiran vaikutus turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin opettajien kokemana

Lyhyt kuvaus tutkielmasta: Kvalitatiivisessa Pro gradu -tutkielmassa etsin opettajia haastattelemaalla vastauksia tutkimuskysymykseen: Miten opettajat kokevat koulukoiran vaikuttavan turvallisen oppimisympäristön osa-alueisiin (fyysiseen-, sosiaaliseen-, psyykkiseen, pedagogiseen ja emotionaaliseen turvallisuuteen)? Haastattelut muodostavat tutkielman aineiston ja ne analysoidaan teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Yksikkö, johon tutkielma tehdään: Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta

2.TUTKIELMAN TEKIJÄN TIEDOT

Lotta Annukka Yli-Kuivila

[sähköposti, piilotettu](#) puhelinnumero, piilotettu

Pro gradu ohjaaja: Katriina Maaranen [sähköposti, piilotettu](#)

3.SUOSTUMUS

Tutkittavia haastatellaan arviolta 30-60 minuuttia ja haastattelu on kertaluontoinen. Haastattelun kysymykset liittyvät taustamuuttujiin ja turvallisen oppimisympäristön eri osa-alueisiin: fyysiseen-, sosiaaliseen-, psyykkiseen-, pedagogiseen- ja emotionaaliseen osa-alueeseen. Haastattelut tapahtuvat ensisijaisesti marraskuun 2019 aikana, mutta myös joulukuu 2019 tai tammikuu 2020 ovat mahdollisia haastatteluajankohtia.

Haastattelut nauhoitetaan ja haastattelut muodostavat tutkielman aineiston. Aineistoa käsittelee Lotta Yli-Kuivila. Myös Pro gradun ohjaaja Katriina Maaranen on tekemisissä aineiston kanssa, jos Lotta Yli-Kuivila tarvitsee apua. Tutkittavalta saatuja tietoja käsitellään huolellisesti ja tutkittavan yksilökohtaisia tietoja ei paljasteta ulkopuolisille. Kun tutkielma on palautettu hyväksytysti, aineisto hävitetään.

Pro gradu tutkielman arvioitu palautuspäivä on 7.5.2020. Tutkielman hyväksymisen jälkeen, se on luettavissa Helsingin yliopiston kirjaston järjestelmistä sähköisenä versiona. Tutkielman valmistuttua se tai osia siitä toimitetaan myös mahdollisesti kuntiin, joissa haastateltavat opettajat työskentelevät.

☐ Annan suostumukseni sille, että koulussa tehdään opettajan kertaluontoinen haastattelu.

☐ En anna suostumustani tutkielman tekemiselle koulussa.

4.ALLEKIRJOITUKSET

Rehtorin allekirjoitus

Nimenselvennys

Paikka ja aika

Koulun nimi

Kunta

Tutkielman tekijän allekirjoitus

Lotta

Yli-Kuivila

Paikka ja aika